Sayı 24 1935 ŞUBAT Cilt 4

ÜLKÜ

HALKEVLERİ MECMUASI

İÇİNDEKİLER

AYDA BİR ÇIKAR SAYISI 25 KURUŞ

ÜLKÜ bu sayısile ikinci çıkış yılını dolduruyor. İki çıkış yılında okuyucularımız arasında bulunanlar 25 inci sayıdan başlıyacak olan üçüncü yılımızda da mecmualarından ayrılmıyacaklardır. Ancak satıcıdan almakta iken doğrudan abone yazılacak okuyucularımızın - ileride mecmua bulmak güçlüğüne uğramaması için - şimdiden bize isteklerini bildirmelerini dileriz.

ÜLKÜ birinci çıkış yılında seksen sayıfalık 12 sayıdan başka şu kitabları okuyucularına parasız vermiştir:

Kitabın adı	Yazan	Sayıfa
I İnkılâb çocukları	Yaşar Nabi	24
II Londra konferansı	Falih Rıfkı	64

İkinci çıkış yılında verilen ilâveler şunlardır:

I Halkevlerinin bir yılı	124
II Cümhuriyetin onuncu yıldönümü Ankara'da nasıl kutlulandı (Enver Behnan)	36

Üçüncü çıkış yılında da okuyucularımız yine ilâveler alacaklardır.

"ÜLKÜ" nün sayıfaları inkılâblarımızı yaymıya yarıyacak veya yayma yolları üzerinde düşündürecek bütün yazılara açıktır. "ÜLKÜ"-ye yazı yazanlara para verilmez.

Neşrolunmıyan yazılar geri yollanmaz.

"ÜLKÜ" ye paralı ilân konmaz. Yalnız memlekete inkılâb ve kültür sahasında hizmet eden eser ve işlerin ilânları parasız neşrolunur.

"ÜLKÜ" nün bir sayısının fiyatı — ilâveli veya ilâvesiz — yirmibeş kuruştur.

"ÜLKÜ" nün yıllık abone fiyatı 2 5 0 kuruştur. Yalnız ilk mekteb muallimleriyle Üniversite ve her derecedeki mektebler talebeleri için abone fiatı 175 kuruştur.

"ÜLKÜ" nün altı sayısı bir cilt, iki cildi bir yıllıktır. Mecmuaya ancak yıllık abone yazılır ve her aboneye yıl başından mecmua gönderilir. Yalnız hesabları mali yıla bağlı resmi daireler bu kayitten müstesnadır.

İmtiyaz sahibi: Nusret Köymen; Umum neşriyatı idare eden Necibali Küçüka. Ankara'da Ulus Basım Evinde basılmıştır.

Sayı: 24
Cilt: 4
Şubat 1935

ÜLKÜ

HALKEVLERİ MECMUASI

ULUSAL GÜVEN

Nafi KANSU

YEPYENİ bir ulus kuruluyor. Bu ulus, bir yandan çok uzun tarihinin derinliklerinde yücelmek için kılavuz olmuş öz erdemlerinden hız alıyor. Öte yandan da adam oğlunu yerinde tutan, gerileten bağları ve engelleri koparıp atarak hür kafa, temiz yürekle engin medeniyet amaçlarına koşuyor. Bu ulus, Türk ulusudur.

Uzun yaşayışları boyunca uluslar gerileme ve ilerleme belirtileri gösterebilirler. Ulusların bu gerileme ve ilerlemeleri tarihi türlü türlü olup bitenlerle doldurur. Geriliyen bir ulus, nasıl bir sarsıntı yaparsa bir ulusun kalkınması da değişimlere yol açar. Ulusal kalkınmalar yeryüzü tarihinde her vakit bir dönüm olmazsa da gerçekten bir kımıldanış ve atılıştır. Son yüzyıllarda buna birkaç örnek vermek için Japonları ve Almanları saymak isteriz.

***

Türk ulusunun yeniden kalkınmasını diğer herhangi bir ulusun kalkınışı ve bu kalkınışın ulusal ve uluslararası tesirlerle karşılaştıracak değiliz. Kişisel pisikoloji her kişiye göre değiştiği gibi ulusların pisikolojileri genel sanlar göstermekle beraber ayrı ayrıdır. Bu yüzden ulusal karakter diye bir realite vardır. Ulusların bu ayrı ayrı karakterlerinden ötürü medeniyet denilen varlığa verdikleri ve ekledikleri şeyler değişebilir. Toplulukta ve birlikte nasıl bir güc varsa ayrılıklardan toplanmış ve bağlanmış düzende de güzellik ve dirlik vardır.

Kalkınan Türk ulusu yeryüzünde nasıl bir değişim anıklıyor. Bunu bütün çizgilerile kestirmek güçtür. Her vardığı yerde medeniyet özü olduğuna göre yeni bir atılışla medeniyet evrenine giren Türk ulusunun çok şey adadığında işkilimiz yoktur. Anafartalar'da, Dumlupınar'da kendini gösteren ve acunun sıyasal gidişinde iz yapmak gü-

cünü taşıyan bu varlık bir gün felsefesini, bilgisin, tekniğini ve güzel sanatlarını da yarattığında evrensel değişim tarihine başka bir bölüm katmış olacaktır.

Soysal ve sıyasal her alanda yaptığımız devrimler ve bu devrimlerde ulusun doğru duyuşu kaynıyan bir iç gücün belirtileri değil midir? Kaynamıyan uluslardır ki batmışlardır, batarlar. Bu kaynantıya kulak vererek ulusal enerjiye her yönden yol açmak gerektir. İnsanlığa ün veren bilginler, sanat adamları bu ulusun içinden çok yetişti. Güç dolu ulus Büyük Önderinin elektriklediği çevre içinde elbette yeni dehalarını da yetiştirecektir.

***

Sıkıntı ve karanlıklarla dolu geçmiş günlere acırız. Bu acı rolümüzde ve yükümümüzde geç kalmanın verdiği acıdır. Yüreklerimizde bir sızı olarak dolaşan bu acı, ancak adımlarımızı sık ve geniş atmakla dinebilir.

Arkamızdan gelecek soylar hızımızda bizi kolay kolay eksikli göremiyeceklerdir. Benliğimize takılmış, fakat ulusal ilerleme için zararlı gördüğümüz ne varsa atıyoruz. Duyuşlarımızı değiştiriyoruz; oranlarımızı değiştiriyoruz; toptan, yaşama dokunuşumuzun en ince tellerini değiştiriyoruz.

Egoizma, bu değişmelerden ürkebilir. Ancak ulusal kalkınmanın ve ilerlemenin tılsımlarını bulan, ulusça kalkınmanın tadını alan Türk ulusu her gün daha yücelmek için egoizmasını değil, ileriyi arıyan geniş, feragatli büyük duyuşunu ve görüşünü kullanacaktır.

İNANÇ VE US

AHMED NESİMÎ

GÜSTAV Le Bon: " Us (akıl) bilgileri, inanç da halkları yürütüyor „ derdi. Halbuki idrâki kabil bir şeye doğru bakışile bakmanın bir neticesi olan inanç da zekâ ve bilginin bir tatbiki demektir. Gerçek eğer Aristo ve Bosuen'in telakkisine göre inanç güvendiğimiz bilgin bir adamın şehadetini tasdikten ibaret ise onun temelini aklî bir hükme dayanan böyle bir tasvibin sebeb ve illetlerinde aramak gerektir. Herhalde herhangi bir şehadete karşı gösterdiğimiz güvenç ve inancın bütün değeri ancak onda tasarladığımız sağlam ve mantıkî illetlere bağlı bulunmaktadır.

Bunun için kantisler bu aklî inancı içten gelen hissî ve ahlâkî inançlardan daima ayırırlar. Bunlara göre özlü inanç hiç bir aklî hükme yer bırakmadan bizde daha çok bir bilgi yerine daha büyük bir itminan doğurabilen insiyakî bir duygudan ibarettir. Fakat bu biçiminde dahi inanç büsbütün aklî bir durumda değilse de bizim için daima idraki kabil unsurlara malik olduğundan bütün değeri gene zekâ ve bilgimizin bir mevzuu olabilen bu anlaşılabilmeklik karakterinden ileri gelir. O kadar ki büsbütün gayrı aklî görünen herhangi bir şeye tabiata mugayir, inanılmaz bir hayal bakışile bakmaktan kendimizi alamayız.

Buna karşı "inanç kendi zekâsile değil yalnız kendi duygu ve ilcalarile inanılır„ denildi. Halbuki bu duygu ve ilcaların da, çağlar arasında, varisi olduğumuz uzun soysal tesirlerin, fikir-duyguların bir neticesi oldukları ortadadır. Hattâ soysal düzen ve otoriteye karşı, umumiyetle, duyduğumuz iç ve daimî itminanın temelini de en çok bu birikmiş tesir ve fikirlerin bütünlüğünde aramalıyız.

Bundan başka pratik yaşayışta her işimizi tahlil etmek imkânsızlığı önünde ekseriya gönüllerimizin, ihtiras ve itiyadlarımızın gerekliklerine uymak zaruretinde kaldığımız itirazı dahi ileri sürüldü. Lâkin bundan da ancak pratik alanda elimizden geldiği kadar zekâ ile yürümeğe üzendiğimiz ve onun durduğu yerde gene hayatta birikmiş zekânın ışıkların-dan başka bir şey olmıyan bu insiyakî duygularımıza uyduğumuz anlamı çıkabilir. Esasen bizim için bütün âfâkî unsurlardan çıplak yalnız enfüsî bir şeye imkân verilemediğinden, ince bir tahlil önünde, iyi bir insiyak parça parça illetler yerine aklın toptan görüp kavrayabildiği bir illetler bütünlüğü demektir.

Öbür yandan inancın kendine has bir bedbahti olduğu halde sevgi veya güzellik zevki gibi hiç bir muhakeme neticesi olmadığı ve aklın hiç bil-

mediği birçok gizli illetlere kalbin malik olduğu iddiaları dahi öne atıldı İşkilsiz muhakeme ile daima ne sevilir ve ne bir güzellik heyecanı tamamile tarif edilebilir. Fakat yabanî veya medenî bir adamın kalbindeki illetler, hiç bir zaman, bir ve aynı olmadıklarına bakılırsa, netice bakımından, her şeyin gönülde saklanan zekâya bağlı olduğu kolaylıkla anlaşılır. Zaten büsbütün zekâsız bir duygunun (eğer varsa) açlık ve susuzluk gibi kör bir iştiha ve ihsastan ibaret olması gerektiğinden kalb dediğimiz şey olsa olsa zekânın tav'î bir biçiminden başka bir şey olamaz. "Güneşle dolu olmıyan bir göz güneşi göremez„.

Gerçek gönüllerimizin, ihsas ve heyecanlarımızın iç bakışımıza toptan gözüken bütün illetlerini b'rer birer tahlil edemeyiz. Lâkin aklın yalnız tahlilî değil terkibî olarak dahi görebildiğini düşünürsek bu toplu ve terkibî görüşlerimizde de zekâsız yürümediğimiz neticesi kendiliğinden belirir. Bununla beraber bilgimizin yarı yolda kalmış tahlillerden ve yarım bilgiden ibaret olduğuna kuşku yoktur. Fakat bundan duygu ve inançlarımızın üstünlüğünü çıkarmak asla yerinde olmaz. Çünkü zekâ ve bilgil mize bu kadar inansızlık gösterirsek her afâkî kaliteden uzak sanılan sırf enfüsî bir hassasiyet ve muhayyele için ne yapmalıyız? Herhalde bilgisizlikten daha tehlikeli sayılmak isteni_ len bu yarım bilgimiz bütün eksikliklerile beraber, zekâmızın normal bir tekâmül sekisini ifade eylediğinden onun bu tabiî nisbiliğini kötü bir reybiliğe varabilen menfî neticelerile değil, en değerli bir soysallık ve ahlâkiliğin kuruluşunda başlıca âmil olan bütün müsbet neticelerile onaylamalıyız.

Gerçek tenkidci bir fikirle düşünürsek aklî ve metodik bir kuşku daima illetsiz ve muhtevasız bir itminandan üstündür. Yeter ki bilgimizin nisbililinden doğan bu kuşkumuzun sınırını mutlak bir «bilinmez» ile değil gene kendi afâkî, enfüsî ve felsefı bilgilerimizle tayin edelim. Bu vechile kuşkumuzun bu iç sınırını ferdî faaliyet ve hürriyetlerimizi tahdid eden müşterek bir beraberlik sınırı yapmak ve binnetice şahsî fikir ve dileklerimizi başkalarına onaylatmaktan çekinmek sayesinde ancak kurumlarımızda muhtac olduğumuz adalet ve hukukun mantıkî ve temelli şartlarını kurabiliriz. Unutmayalım ki hukukun baş şartı bilgi ve gücümüzün bu tabiî nisbiliği üzerinde malik olduğumuz aklî itminandan doğan karşılıklı çekinme ve saygı olduğu gibi adaletin birinci şartı da tam bir bilgiye sahibmiş gibi görünmek istiyen mutlak bir nascılığı karşı yükselen anımlı ve ilerleyici hürriyet ve beraberliktir. Fazla olarak sevgi ve ümitlerimizi daima büyüleyen bu samimî itminansızlık ahlâkî erdem (fazilet) ve feragatin dahi en öz şartlarındandır. Doğrusu bir mükâfat itminanile yapılan herhangi bir fedakârlıkta ahlâkî ululuk aramak beyhudedir.

Polşenin düşüncesine göre dahi gelecek daima inanca açık olduğu halde yalnız geçmişten ibaret tasarladığı bilginin pratikteki tesirleri pek

azmış. Halbuki önceden görmek ve yürümek bilginin başlıca şartıdır. İstatik bilgi yarının mutalarını, değer ölçülerini önceden hazırladığı gibi dinamik bilgi dahi gene tabiî kanunların yardımile kendi amaçlarına doğru geleceğe daima yön verir. Zaten bilgi unsurlarının, her zaman, onun vakıalarına irca olunabildiklerine bakılırsa bilginin kurucusu olan zekâ anımlaşmış ve bu anımı arttıkça şe'niliği, bizim için, daha çok beliren bizzat şe'niyet demektir. Bundan dahi en sağlam ve mümkün itminanımızın ancak aklî itminan olabileceği anlaşılır. Bununla beraber sevgi ve inancın pratik alandaki koyğun müdahaleleri bir yana atılamaz. Bugün boşlukları gözlere çarpan bazı genel duygu ve inançların gücile tarihte büyük savaşların, büyük devremlerin başarıldığı herkesce bilinen şeylerdendir. Fakat bütün bu iç kaynayış ve taşkınlıklarına karşı bizde ekseriya geçmişin boş ve eğri ananelerinin bir dirilmesi demek olan bu insiyakî gerilemelere usel (aklî) ve ilmî muayyeniyetçiliğin evrensel hakimiyeti verilemez. Hususile ki sevgi ve inanç her ne kadar gerçekliği ve yalnız usel ıvazsızlıktan doğan ahlâkî gayirciliği bize sevdirip istetebilirlerse de onları yeni baştan düğümlendiremezler.

Velhasıl fikirlerimize pratik ve ilcaî karakterlerini veren güzellik ve ahlâk duygularımız olduğu pratiğin yeni ve daha çapraşık bir terkib biçiminde daima nazariyelerimizi aştığı düşünülürse pratikten onlara ayırdığımız geniş alanın gerekliği pek tabiî gözükmekle beraber, bu duygu ve inançlarımıza mabadettabiî bir karakter vermek istiyen hadscilere karşı, us daima, Ogüst Kont'ın dediği gibi, kalbin hâkim ve müdürü kalmalıdır.

Gerçek başka hiç bir şeye irca edemediğimiz en yüksek şe'niyet usun kanunlarından hiç ayrılmadığını gördüğümüz anım olduğundan onun ve takib ettiği usal kanunların dışına çıkmak bizim için imkânsız olduğu gibi bütün bilgi ve acunumuz dahi daima onun inkişafile mütenasib olmaktan kurtulamazlar. O kadar ki en büyük ve en yüksek çevremiz, iddia olunduğu gibi, usun ve anımın (şuur) dışında maveraî veya yalnız hissî bir evren (âlem) olmayıp olsa olsa ayrı olarak ferdî anımlarımızı aşabilen bütün anımların evrensel bir kurumu olabilir. En imbisatlı afâkılığin en mütekâsif enfüsilikle birleşip aynileştikleri son temerküz noktası, son birlik ideali budur. Unutmayalım ki adamlar yalnız dünkü ve bugünkü kurumların bilfiil üyesi (âza) değil aynı zamanda fikir-güçlerile daimî bir oluş halinde bulunan ideal bir kurumun dahi bilakis ortaklarıdırlar ve ancak uslarının bu üstün hükmünü iyi kavramak ve bilmek sayesinde en ahlâkî ve soysal bir bilgi tazammun eden bu evrensel kurumu kurabilirler. Kavramak ve bilmek Aristo'nun dediği gibi, başlamak ve yapmak demektir.

Edmon Şerer "gönül gibi anıma dahi bir "mabad,, gerektir. Ebedî münasebetler kucaklıyamıyan bir hayat hayalden ibarettir,, dedi. Evet, fakat şol şart ile ki bu mabad platoncular, Kantciler ve spritüalistler gibi zaman ve mesafenin ve bilhassa usun "ayniyet ve illiyet,, kanunları dışın-

da değil anımlarımızın ve evrensel münasebetlerimizin sonsuzluğunda aranılsın. Evrenselliğin sonsuzluğu da ebedilik demektir. Herhalde bizim için en son ideal olmak üzere tasarlayabildiğimiz "ahlâki hayır„ arkamızda değil önümüzde, müdür fikirlerimizin ifade eyledikleri şe'ni güçlerin ebedî oluşundadır. Ahlâkî ve felsefî akideler, türlü adlar altında bu en son şe'niyetin "ezelî ve mutlak olarak„ varlığında ihtilaf edebilirler. Fakat onu hepimizin anımlarımızda ve anımlarımızla ebediyen arayıp istediğimiz ve isteyip aradıkça ona yaklaşıp tekemmül ettiğimiz nok talarında, kayıdsız, uzlaşmak mecburiyetindedirler. Özlü ahlâk ve felsefenin aradıkları şey tabiatta istedikleri kadar buldukları bu tükenmez tekemmül kabiliyeti, bu yorulmaz tahakkuk kudretidir. Tabiat kendi tekâmül hamurunu bizzat kendisinde taşır. Bunun için tabiatın uçsuz ve bucaksız labirintinde "şe'ni„ yi aramak için ne tabiatin üstünde gizli güç ve kanunlara ve ne de idrâkin dışında mabadettabiî duygu ve insiyaklara ihtiyacımız vardır. Zekâ hassasiyet ve faaliyetimize dahi tatbik eylediği kanunları sayesinde her yerde "usel„i değilse dedaima "idrâk olunabilen„i gittikçe eşyada beliren daha derin bir rasyonallığı bulur. Esasen, bir daha tekrarlayalım ki, zekâ bu eşyanın dışında bir şey olmayıp ihsastan sezişe ve sezişten düşünüşe yükselerek usal (akli) bir sevgi ile sevmek ve istemek sekisine varmış bizzat varlık demektir.

Kuşkusuz varlıkta zekâdan başka faaliyet ve hassasiyet de vardır. Lâkin bunlara dahi kanunlarını tatbik ederek tabiatın her noktasında " idrâk olunabilmeklik„ prensibine raslayan zekâ kendi makulleri dışında hiç bir şeye varlık imkânını veremez. Usal muayyeniyetciliğin bu sınırsızlığı tabiatın sınırıdır.

İşte bunun içindir ki evrende (âlemde) en gerçek üstünlük ve hâkimiyet ihsasî gerilmelerden, insiyakî duygu ve inançlardan ziyade aynı zamanda bunların ve bütün eşyanın dış münasebetlerini didikliyen müsbet bilgilerle en müşahhas hadlerini ve bizzat şe'niyi arayan idealist bir felsefeye aiddir.

Çıkardığımız bu neticeye göre felsefe üzerinde dahi bir kaç söz katmaklığımız gerektir. Bugünkü felsefenin mevzuu aynı zamanda us ve kalb ve bir sözle bütün ruhtur. Her varlığın enfüsî ihtilat ve mükemmeliyeti sekisinde afâkî münasebetlerinin çoğaldığını onaylar ve isbat eder. En büyük fikir-güçlerimizin yardımile hayat ve varlığın en mümkün derinliklerine kadar inmeğe ve usumuzu hiç bir vakit sormaktan vazgeçiremiyeceğimiz şu genel sorgulara cevab vermeğe çalışır:

"Ben neyim ve öbür varlıklar nedir; ne yapmalıyım ve niçin; ne ümid etmeliyim?„

Lâkin felsefenin en şe'niyi ve en iyiyi aramaktan ibaret olan bu muakalevî ve ahlâkî vazifelerinden başka soysal bir vazifesi dahi vardır. O da yaşayış ve evrenin daima bir felsefesini kaplıyan ve bütün kurumlarda en koyğun bir gereklikle lâzım olan müşterek telakkileri, müşterek

fikir güçleri en anımlı bir ideal biçiminde ulusal ve uluslararası yaşayışlara onaylatmaktır.

Bu büyük ve özenli vazifesinin gerekliklerinden olmak üzere bugünkü ökonomik ve sınaî yürüyüşün daha ilmî bir hareketi ve bu hareketin de daha ilmî bir ahlâkı gerektirdiğini ve daha iyi anlaşılmış bir medeniyetten bütün adamlığın beklediği refah ve kutluluğun biricik çaresinin ferd, kurum ve tabiatın müşterek kurumuna müracaat olduğunu gösterir. Ancak bu sayede ahlâkın vazife ve erdemlik akidesile kutluluk akidesinin ve ferdin menfaat amacile genel ve üstün ülkülerin uzlaştırılması kabil olduğunu ve bir zaman eskilerin erdemlikle kutluluğu, ve yurddaşlıkla yurdu ayırmamak suretile bu mutlu neticeye varabilmiş olduklarını bildirir.

Öbür yandan en müdür fikirlerimizin gittikçe azalan hayatî, bedîî ve ahlâkî kudretleri yüzünden bugünkü ökonomik buhranın, bütün anlamile, soysal bir buhrana, usal bir anarşiye doğru yürümekte bulunduğunu, şu müsbet ve gerçek vakıaları anarak, önceden haber verir: Orta sınıfların çöküş tehlikesi, işçi sınıfların işsizlik ıstırabı, kapitalizmin yerine sınırsız bir otarşizmin geçmesi, silahlanma yarışının gittikçe ilerlemesi, sol fırkaların müşterek savaşı, tabiî ve daimî bir hal imiş gibi harbın gerekliklerine göre soysal teşkilatın değiştirilmesi, uluslararası yaşayışın bir taazzuv bütünlüğünden ziyade maddî ve geçici bir topluluk durumunu göstermesi ve nihayet bedîî ve ahlâkî heyecanların yavaş yavaş sönmesi. Ülkemizde cümhuriyet rejimimizin bunlardan hiç birine meydan vermemiş olması ne kadar teşekküre ve öğünmeye gerektir.

En yüksek prensipleri örtmek istiyen bu siyah bulutların karşısında, bütün tazeliklerini henüz yitirmiyen (kaybetmek), Fuye'nin şu sözlerini hatırlamamak kabil değildir: "Kurumumuz nereye gidiyor? Ondan haberi olmadığı gibi ne istediğini dahi hiç bilmiyor. En yüksek fikirler en koyu sisler içinde boğulup kalıyor. Bundan, adamların en çoğu.... en yakın ve en maddî faideliye yapışıyor. Artık evrensel bir bencilikten bizi bir adımlık yer ayırıyor. Bugün adamlığın en çok mahrum olduğu şey bütün açıklığile taayyün etmiş bir amaçtır. Uslara, müdürlük vazifesini görecek müşterek bir fikir gerektir. Bulutların ötesinde, fikirler semasında bir yıldız parlasın; hemen bütün halklar bu yıldıza koşacaklardır...

ÇEKOSLOVAK TEFEKKÜRÜNE BİR BAKIŞ

— I —

HİLMİ ZİYA

"MİLLÎ TEFEKKÜR,, denince hatıra ilk önce hararetli milliyet cereyanlariyle tanınmış memleketler gelir. Asırlarca müddet alman ırkından gelen devletlere zorla bağlı kaldık - tan sonra, fikir ve sanat yolundaki büyük emekleriyle kültürünün istiklâlini kurtaran Çekoslovakya milletinin millî tefekkürü bunlar arasında en çok üzerinde durulmaya değer.

Yeni kübik mimariye kendine mah sus bir renk verecek kadar şahsiyeti olan bu küçük millet, uzun zamandan beri orijinal resim mektebi, kuvvetli musikisi, beden ve fikir kuvvetleri arasındaki ahengi kuran ve Sokol adiyle tanılan içtimaî terbiye teşki - lâtı, zengin sanayi hayatı ile hakikaten orta Avrupa'da kendi başına bir âlem olduğunu göstermektedir. Bundan dolayı onun fikrî karakterini meydana çıkarmıya yarıyacak kısa bir tarihî bakış yapmak, ihmal edilmiyecek bir iştir.

Bu genc milletin düşünüş tarzında en mühim vasıf müsbet görüş (Esprit positif) dir. Orta zamanın taassup devrinde bile, dinî hakikatlerin amelileştirilmesi hususunda gösterdiği kabiliyet modern felsefede doğrudan doğruya amelilik, müsbetlik ve "tatbikata çabuk iniş,, ka - rakterleriyle meydana çıkmıştır. Başka memleketlerde uzun nazarî mü - nakaşalara kapı açan ve çok defa yalnız (diyalektik) sahasında kalan felsefe problemleri, bu memleketin kapısından girer girmez derhal amelileşir: o meselelerin terbiye, ahlâk ve siyaset ile münasebetleri araştırılır. Onlar için mücerred bilgi veya hakikat davası yoktur. Ancak müşahhas ve canlı olan; Çek toprağının vasıtasız ihtiyaclarını ve mühim sor - gularını çözmeğe yarıyan bilgiler ve hakikatler vardır. Din orada yabancı kuvvetlere karşı ahlâkî tesanüd için bir teşkilât bağı olmuş; modern felsefe oraya millî mefküreciliği, ter - biye ve siyasette aranan müsbet ruhu aşılamak için girmiştir. Mücerredin müşahhas karşısındaki rolü gösteren bu canlı misali daha iyi anlamak için, bir parça onun göklerine doğru derinleşmemiz lâzımdır.

***

Dördüncü Şarl zamanında bu millet, italyan omanizmasının (Petrarque rönesansı) kuvvetli tesirine maruz bulunuyordu. Bu ilk inkişaf yolu Jean Husse'un dinî harpları dolayısiyle 15 inci asırda kesilmişti. Ta - assubla dolu olan bu harblar, fikir cereyanını bir müddet durdurup yolundan çevirdiler. Bununla beraber onların - diğer bir bakıştan - değerlerini unutmamalıdır: Jean Husse, Çek memleketinde din çerçevesi içinde millî şuurun başlangıcıdır. Lu - ther'in bir asır sonra Cermen ruhunu

katolik - lâtin kilisesine karşı uyandırması gibi; bu zat da (o kadar muvaffakiyetli olmamakla beraber) Çek millî ruhunun katolik (lâtin - cermen) âlemine karşı ilk karşı koymasını temsil eder.

16 ve 17 inci asırlarda Çek ümanizması, güzel sanatlar ve felsefeden ziyade hukuk, filolojik ilimler sahasında tekrar canlandı. Bu devirde yalnız bir eser istisna teşkil ediyor: bu da "Çek kardeşleri ittihadı„ olup Husse mezhebinden kuvvet alan teolojik bir kitabtır; ve Husse'ün hareketini fikrî ve amelî şekilde devam ettirmiştir. Çek dini, bu eserde (bizde vaktiyle bazı Türk tasavvuf cereyanlarının yapmış olduğu gibi) amelî ve ahlakî bir teşkilâtın temellerini kurmaya çalışıyor. Hakikatte de bu küçük millet birçok kuvvetli yabancı tesirler arasında çok sıkışık kalmış olmasına rağmen, uzun bir müddet halk kütleleri arasında bu vasıta ile mukavemet göstermiş; yüksek tabakalarda, ümanizmasının tesirleri ile aydınlanmıya, uyanmıya muvaffak olmuştur.

Kendi kendine yetişmiş büyük bir mütefekkir olan köylü Pioter Chelcicky, yakın zamanlara kadar birçok müellifler hattâ Tolstoî üzerinde bile kuvvetli bir tesir yapmıştır. Ev - rensel (cihanşümul) bir cemaatin doğması emelini besliyen bu eski Çek ideologunun tesirini son devir insaniyetcileri ve anarşistlerinde aramak kabildir. Chelcicky bu insanî cemiyeti, insan ruhunun tabiî bir temayülü addediyor. Bütün içtimaî görüşlerinde devlet telakkisine karşı büyük bir isyan görülüyor. Bunu izah etmek çok kolaydır: Çek mütefekkiri alman ve lâtin âlimlerinin tazyikı karşısında hakikî kurtuluşu, ancak bunları ortadan kaldıracak daha geniş bir hamlede bulabilmiştir. Devlet onun için, yalnız tazyik ve tahakkümden başka birşey olmıyan yabancı devletidir.

Diğerinden daha büyük şöhreti olan Jan Amos Komensky (1592 — 1670) "Çek kardeşleri„ cemiyetinin son rahib azası idi. Komensky, as - len Moravyalıdır. Almanlar onun eserlerine kendilerine göziyle bakarlar (1). Bu büyük pedagoğun fikirleri bugün bile millî Çekoslovak mektebinin terbiyesine ilham vermektedir. Bu memleketteki tedris usulleri hâlâ bir dereceye kadar onun prensiplerinden kuvvet almaktadır.

Komensky'nin lâtince ve Çekce yazdığı eserler zamanımıza kadar tazelik ve hayatî kıymetini saklamıştır. Mutedil ve vazıh realizmi bugün bile (terbiye sistemlerinin bu kadar inkişaf etmesine rağmen) bazı tatbikat sahaları bulmaktadır. (Arbis pictus) adındaki pedagoji manüeli, gene klasik bir nümune olarak durmakta; bir çok dillere tercüme ve tekrar tekrar tabedilmektedir. "Alemin la -

---

(1) Hüvviyet Bekir Hanım "beş mürebbi„ ismindeki eserinde Kom - ensky'ye bir fasıl ayırmıştı. Nafi Atuf Beyin terbiye tarihinde başlıca tarihî mektebler içerisinde ona bir mevki verildiğini görüyoruz. Fakat daima bu zat alman görüşiyle ve al - man terbiyecileri zümresinde zikredilmektedir.

birenti ve kalbin cenneti„ adlı eserindeki ahlâkî fikirler 30 sene muharebesindeki Çek mültecilerine "o zaman„ büyük bir teselli olmuştu.

Habsburg'ların zaferinden sonra Çek memleketinde zulüm ve tahakküm başlamıştı. Bu hanedan, Cizvitlerin temsil ettiği reforma aleyhtarlığına dayanıyordu. Çek milletinin hususî medeniyetini, edebiyatını (kasıtlı bir surette) bozuyorlar ve bayağılaştırıyorlardı. Nihayet bu devirde Çek dili bir edebiyat ve fikir âleti olmaktan çıkarak, basit bir köylü dili haline geldi. Millî ananeler kırıldı. Katoliklik, teoloji meselelerinde her türlü hür tenkid hareketini mahvetti. Ancak alman romantizmi devrinde tekrar Çek millî tefekkürü uyanmağa başladı. Bu iki hareket, çok kudretli bir düşmana (yani katoliklik ruhuna) karşı mücadeleleriyle haylı zayıflamış olan millî ruhtu. Bu devirde Çek lisanı iki cephede muharebeye girdi: Bir cihetten (bütün millî lehce ve dillerin düşmanı olan) lâtinceye karşı mücadele etti. Bu hareket 18 inci asırda başladı. Diğer cihetten yeni yeni Çek milletinin arasına sokulan ve onun şahsî yaradışlarına bir nevi kozmopolit ruhu yapmak suretiyle mani olan Alman lisanına karşı mücadele etti. Bu hareket de 19 uncu asır ortalarında başladı (2).

Böylece, Prague Alman üniversitesinde 1794 de bir Çek dil ve edebiyatı kürsüsünün kurulması memlekette en büyük millî bir zafer gibi telakki edildi. Tarih ve filoloji (lisaniyat) Çek milletinin ilk başta gelen ve onları uykudan uyandıran bilgi disiplinleri oldu. Bu devir - şüphe yok ki - şahsî fikir eserleri itibariyle o kadar zengin değildir. İlk hamlede yalnız dili temizlemek, yabancı tesirlerden kurtarmak, mazide Çek tefekkürünün köklerini araştırmak, onun hıristiyan (lâtin) ve alman tefekkürleri içerisinde boğulmamasına çalışmak gibi hazırlık işlerle uğraşılmıştır. Fakat bu işlerin ne kadar faydalı olduğu, onu takib eden devirdeki fikir mahsullerinin zenginliği ile görüldü.

Bu ilk devirde bilhassa Joseph Debrovsky (1793 - 1852) daha geniş ilmî bir binanın temellerini koydu. "Zafer kızı" adlı eserinde Çek tarihinin felsefesini yapmağa çalıştı. Böylece millî rönesans fikri ile panslavist tesanüd fikirlerini birleştirdi. Bununla beraber, henüz devrin en meşhur müellifleri Alman dilini kullanmakta devam ediyorlardı (3). Meselâ Leibniz'in talebesi ve taraftarı olan Seibt, Cornova, Meissner gibi bazı filosoflar bu suretle almanca yazanlar arasında idiler.

---

(2) Çek milletinin fikir tarihinde gördüğümüz bu iki cepheli mücadele, yine bizim içinde bulunduğumuz hali hatırlatıyor. Bizde de bir cihetten teolojik devletle beraber giren arabca ve farsca tesirlerine karşı mücadele etmek; diğer cihetten de şahsiyetsiz ve kolay garp mukallidliği devrinde (tanzimattan beri) giren karşılıksız fransızca tesiriyle uğraşmak günün en mühim meselesini teşkil ediyor.

Fakat artık fikir mahsullerini temiz millî dille yazmak arzuları gittikçe kuvvetlenmekte idi. Çek zadegânının gayretleriyle ve masrafı onlara aid olmak üzere bir ilmî cemiyet yapıldı. Jungmann, orada Voltaire'in dinî telakkilerini okutmağa başladı. Rahib Bernard Bolzano (1781 — 1848) ehemmiyeti yakın zamanlarda meydana çıkarılan bu devrin çok orijinal bir mütefekkiridir. Yeniden tabedilen "ilimler nazariyesi,, adlı eseri bugün için de çok kıymetli bazı ana fikirleri ihtiva etmektedir (3). Bohemyadaki aydınlık (Aufklärung) devrini açan bu mühim eser "ilimler nazariyesi,, ile yalnız yüksek tabakanın entellektüalizm ihtiyacını duyurmakla kalmadı. Fakat bilhassa halk, orta ve yüksek mekteb meselesini hal için (zihinci felsefe görüşü ile)büyük bir adım attı.

Çek rönesansının ikinci devri, siyasî bakımdan en mühimmidir. Bu devri iki isim karakterize eder: Biri Fr. Palacky (1798 — 1876) siyasî ve müverrih olup dahiyane bir seziş kudretine malik bir zattı. Diğeri Charles Havlicek Borovsky olup büyük bir münekkit ve gazeteci idi. Polonya ve Sırbistanın siyasî aleyhtarı olan bu zat menfada ve hapishanelerde uzun müddet kaldıktan sonra ölmüştür.

Borovsky'nin zekâsı birçok noktalardan Gogola benzer. Onun gibi kuvvetli tenkitci hümoristik bir kalemi vardı. Noktai nazarı İngiliz hissi ammesine (Common-sense) ve Masaryk'in pozitivizmine çok yaklaşırdı. Palackynin felsefesi,onun estetiğe aid tetkiklerinden doğdu. Tarihî ve siyasî telakkileri ingiliz emperizmi ile muvazi idi. Başlıca eseri (çek milletinin tarihi) olup Bohemya top rağında mücadele eden ve iki zıt ırkı temsil eden ideallerin Hegelvâri antitezi üzerine kurulmuştur. Ona göre "her tarihî vaka, iki fırka (iki kısım) arasındaki bir mücadele ve boğuşmanın neticesidir. Beşeriyet tarihinin manası ona göre tedricî bir surette kavimler arasında mevcud farkların silinmesi, bir halita doğması, nihayet bütün ırkların birleşmesidir. Zafer bugün henüz en kuvvetli olanda kalıyor. Bununla beraber manevi kuvvet ile bütün diğer kuvvetlere karşı mukavemet edilebilir.,, Müellif, Çek milletinin tarihî kaderini buradan çıkarıyor; ve bu kavmin tarihini, bu kahramanca mücadelenin en yakın nümunesi gibi gösteriyordu. Palacky'ye göre Çek milletinin tarihi ve mukadder vazifesi garp ile şarkı birleştirmektir (4). Onun dinî mefkûresi insan ruhunun, kendi hayvanî mahiyeti üstüne yükselmek için yaptığı cehtlerden ibarettir. O, bu nazariyesini Kant'ın hasseler âlemi ile sırf ahlâk âlemi arasındaki dualiste tezadına dayanarak kurmakta idi.

Bu millî Çek rönesansında Byron

(3) Eduard Winter: Bernard Bolzano und sein Kreis 1933, Leipzig, Jacob Hagner.

(4) Bizde bugün de bazı mütefekkirlerimizi alâkalandıran bu şark ve garp davasının Çek fikriyatı ile münasebetini hatırlamamak kabil değildir.

na benzer kuvvetli bir mütefekkir şair olan Karol Hynek Hacha da fikir hareketi üzerindeki tesiri noktasından zikredilmeğe değen bir şahsiyettir. Bedbinliği ve panteismi bu devir Çek ruhunun umumî temayüllerini ifade eder. Şüpheci bir tenkidciliğe dayanan bu mutedil bedbinlik, Çek milletine uzun müddet faydalı olmuş; lüzumundan fazla nikbin ve hayalperest olan bazı efsanelerin (meselâ Neroda'nın) tesirini kırmağa hizmet etmiştir. Bu devrin feylesofları arasında Augustin Smetana'yı zikretmek lâzımdır. Kendisi önce rahib ve haçlılar tarikatı mensuplarından idi. Fakat sonradan manastırı terkederek hayata girdi. Schelling ve Hegel'in fikirleriyle yetişmiş olan bu zat Slavcılık hareketini medenileştirici ve edebî bir hadise gibi telakki ediyordu.

1840 senelerinden itibaren Herbart'ın felsefesi bütün Avusturya'da olduğu gibi, Çek zihni hayatında da hüküm sürmeğe başladı. O zaman bu felsefenin yayılışı yarı resmi bir mahiyette idi. Prague'da mümessili profesör Frantisek Cupr (1821 — 1882) idi. Bu zat bilhassa Schopenhauer hakkındaki tetebbulariyle tanılmıştır. Daha sonra şark (ve bilhassa Hind) felsefeleri ve mukayeseli dinler tarihi tetkiklerine kendini verdi. Joseph Dartich aynı suretle hararetli bir Herbart'cı idi. Bu mevzuda bir çok dikkate değer eserler yazmıştır. Psikoloji, ahlâk ve mantıka aid tetkikleri zamanımıza kadar şüphe götürmez bir alâka uyandırmıştır. Bu arada meşhur içtimaiyatçı ve pedagog olan (Gustave Adolph Lindner) i de zikredelim. Bu zatin rolü bilhassa felsefî fikirlerin yüksek ve orta bilgili tabakalar arasında yapılmasında idi.

Dartich'in halefi Joseph Durdik (1838 — 1902), eski Alman üniversitesinden o sırada ayrılmış olan Prague Çek üniversitesinde bir kürsü işgal eden ilk feylesof oldu. Durdik kendisine Herbart'ın tilmizi gibi bakiyorsa da, aynı zamanda Kant ve Darwin'in fikirlerine de iştirak etmekte idi. Çok değerli bir eser sayılan "on dokuzuncu asır felsefesi tarihi„ ni yazdı. Durdik Çek lisanında ilk edebî münekkid ve mütercim olarak da tanılır. Estetiğe aid fikirleri Zimmermannın formalizminden mülhemdir.

Genç Herbart'cılar arasında, ansiklopedinin muharrirlerinden Gustave Zaba da zikredilmelidir: Kendisi genç Çek idealist filsofları arasında olup Kant'ın Çek dilinde ilk mütercimidir. Profesör Otokar Hostinsky, musiki nazariyatcılığı ve münekkidliğinden başka terbiye nazariyeleri sahasında da büyük bir mevkii vardır. Onun asıl rolü Herbart'cılığı musiki nazariyelerine tatbik etmek ve bunu yeni amprik usullerin tatbiki

ile bir parça değiştirmek olmuştur (5).

On dokuzuncu asrın ikinci yarısına kadar sokulan bu çok hararetli Herbart'cılık ile beraber Çek millî tefekkürünün ikinci devresi bitiyor. Bu devreye üstatlık edenler Alman mütefekkirlerinden Wolf Leibniz, Kant, Herbart büyük entellektüalistler idi. Bundan dolayı Çek milletinin terbiye, ahlâk hareketlerinde de daima bu felsefî prensiplerin hüküm sürdüğü görülür. Onun doğurduğu zararlar, bu dar entellektüalist cereyanın kifayetsizliği az zamanda duyulmağa başladığı için aleyhdarları da belirmekte gecikmemiştir. İşte Çek tefekkürünün üçüncü devresi de bu tenkid hareketleri ve onu hemen takib eden yeni teşkilâtcı ve müsbet ruhun uyanmasiyle açılıyor.

---

(5) Çek tefekkürüne aid bu makaleleri yazmak için makalede zikredilenlerden başka şu mahaz'lara bakılmıştır.

Josef Kral: La philosophie en Tshécoslovaquie, 1934

Nicolai Losski, Fr. Pelikan, J. B. Kozak, İ. L. Hromadka, J. Kral, V. Hoppe, etc...: La philosophie Tchécoslovaque contemporaine, 1934

Arnost Blaha: La Sociologie Tchéque contemporaine, 1921.

Jean Mauer: L'enseignement dans la république Tchécoslovaque, 1920.

KÖY MEKTEBİ VE KÖY MUALLİMİ

HIFZIRRAHMAN RAŞİT ÖYMEN

Köy muallimi, sadece köy çocuklarını değil bütün köyü yükselten bir rehberdir. Köy muallimininin rehberlik hassası, muallimlik işinden daha az mühim olmadığı içindir ki, ilk tahsili kuvvetlendiren memleketlerde köy muallimininin yetiştirilmesi yolunda büyük temenni'er ileri sürülmekte ve bu temennilerin tahakkukuna çalışılmaktadır. Çünkü köylerde çalışmak ve bihakkın muvaffak olmak, şehir mekteblerine ve muhitine nazaran çok defa kolay değildir. Bina ve vesaitin müsaadesizliği, muhitin beraber çalışmakta engel oluşu, yer yer ağaların mekteb düşmanlığı, muallim yalnızlığı, iktısadi şartların doğurduğu sıkıntılar şüphe yok ki muvaffakıyet oylunda geçilmesi güç manialardır. Fakat ülkücü bir muallim için bunları birer, birer kazanmanın ve yoluna koymanın sırlarını bulmak imkânsız da değildir. Bu "ülkücü„ muallimin, birinci vasfı her şeyden evel eyi bir türk olmasıdır. Böyle bir muallim, millî şuuru duyurur ve yaşatır. Bu muallim, türklüğünü kitabtan okuyan ve öğreten değil, bütün ruhile yaşıyan ve yaşatan bir muallimdir. Daha sonra muallim, köylüyü, bilhassa bizim köylülerimiz gibi "karşılarında kemali hicab ile eğilmemiz lâzımgelen„ insanları, sevmek, saymak, onların sadeliğine umak, köylünün hizmetine kendini vermekten zevk almak, köylüye itimat telkin etmek gibi vasıflara malik olmalıdır.

Köy muallimininin vasıflarını araştırırken hatıramda, vaktile okuduğum bir köy muallimesi hikâyesi canlanıyor. Bu hikâyeyi kısaca anlatmayı faydalı buluyorum:

Kız Muallim Mektebinden mezun olacakları sene sonunda, müessese müdürü kendilerine mesleğin hudutsuz zevklerinden tatlı ve cazib bir hayal silsilesile bahsediyor.

Bayan .... tayin olunduğu köyde şehir hasretile kıvranarak bu zevklerin hiç birini duyamıyor. Köyde hiç kimse ile konuşmuyor. Bu suretle bedbinliği artıyor, mektebten, derslerinden de hoşlanmaz oluyor. Cumartesi günleri öğleden evelki son derste, şehre giden trene yetişmek için ders ne zaman bitecek diye mütemadiyen dershanenin duvar saatine bakıyor. Muallim aynı zamanda genc ve güzel bir bayandır.

Köyde herkesin ağzında onun göze gelişi müvezzie ve orman koruyucusuna varıncıya kadar birçoğunu kötü, kötü meşgul ediyor. Böylece aylar geçtikten sonra nihayet, bir akşam karanlıkta yersiz ve kimsesiz kalmış bir çocuk, muallimeye sığınıyor.

Bayan muallime, oturduğu ev vaziyeti ve eşyası itibarile bu çocuğu

barındıracak bir halde değildir. Fakat çocuğu sokakta bırakmağa da razı olamıyor. Kolundan tutarak, o güne kadar hiç konuşmadığı ve tanışmadığı insanların kapılarını birer, birer çalarak gece vakti sokakta kalan bu çocuk için, bir yeriniz yok mu? diye ricada bulunuyor. Bu vakadan sonra köyde muallime karşı olan bütün nazarlar değişmiştir. Onun bir anne kalbi taşıdığına ve onda kimsesizler için kapı, kapı dolaşacak kadar insanlık duyguları olduğuna inanılmıştı. Bundan sonra, köyün bütün kapıları ona açılmış ve bu hürmet hissi, muallimi köye ve işine bağlamıştır. Bundan sonra, onun köy çocuklarından başka köy kadınlarına da yaptırdığı işler canla, başla yapılmıştır.

Köy mektebinde köyün muhiti ve hayatı, tedrisatın birinci mihverini teşkil eder. Okumağa ve yazmağa, hesaba ve resme, ana yurdun ve dünyanın tarihine ve coğrafyasına buradan başlanacaktır. Yeni programlardaki toplu prensiplerin muvaffakıyetle başarılacak bir muhiti de, köy metkebidir. Tetkik ve müşahede için tabiat en zengin bir sahadır. En basit rabıtalariyle cemiyet hayatı ise, bundan daha az müşahhas ve hissedilmez bir halde değildir. Bilhassa köyde sadece malûmatla ve dersle adam yetiştirmek çok mahdut ve çok sunî bir terbiye olur. Burada hayvan bakımının, nebat kültürünün, atelye işlerinin, cevelanların, bütün köyü alâkadar eden ve içine alan hareketlerin, oyunun, raksın, temsilin, musiki nin hususî bir ehemmiyeti vardır. Bu işleri, birçok köy mekteblerinde rastladığımız gibi, alfabenin nasıl okutulacağı hakkında birkaç kaide bellemiş olan "muallim efendi„ veya çok defa onun yerini tutan işsiz ve çocuk denecek kadar dünyadan bihaber bir orta mekteb mezunu yürütemez. Bu, ancak yeni bir hızla gelecek, bu işlerin istediği sağlam bilgi ve enerjiye ve bu tekniklere sahib, lider ruhunu taşıyan ülkücü bir muallimin işidir.

Bilhassa bizim bugünkü vaziyetimizi düşünerek ilave ediyorum ki bu muallim, derslerden başka, köyünde büyük terbiye tesirlerini de tanzim etmesini bilen bir teşkilatçı olacaktır.

Köy muallimінin dershane haricindeki faaliyeti, dershane içindekinden daha az mühim değildir. Köy muallimi, "sadece çocukların değil, bütün köyün muallimidir„ sözü bu ehemmiyeti göstermek için söylenmiştir.

Unutmamak lâzımdır ki köy terbiyesinde güç olduğu nisbette mühim olan, yetişkenlerin terbiyesidir. Çünkü terbiye, kısaca ve hakikate en yakın olarak "yetişkinlerin, yetişmekte olanlar üzerine tesiri„ dir. Çok defa çocuklara karşı veya onlar için "her şey sizdedir ve sizindir„ kabilinden söylediğimiz sözlerin ancak his sî bir kıymeti vardır ve bir gönül arzusundan ibarettir. Yeni mekteb, bilhassa köy gibi kendi başına bir bütün olan yerlerde irtibatsız ve muallakta değil belki köklü bir cemiyettir. Bu cemiyet talebe, muallim, ebeveyn ve aile ve bütün köy büyüklerinin ve insanlarının varlığı ve ru-

hu ile yuğruludur. Muallim, faaliyetinde böyle köklü bir cemiyet kuvvetini istihdaf etmezse ve bu uğurda büyük terbiye tesirlerini tanzim etmesini bilmezse köydeki emeği boşuna geçmiş sayılır.

Bu yolda yürümesini bilmiyen bir muallim, köyde spor faaliyetine, müşterek cevablara, seyahatlere ve oyunlara, köyde kooperatif teşkilatına, okuma ihtiyacına, köye göre temsil ve sanat hayatına bir tesirde bulunamaz. Köyde, mekteb bayramları ve müsamereleri, bayrak merasimi, bütün ciddiyeti ve samimiyeti ile tazelenen büyük sevinc ve yas günleri, köylü üzerinde dersten çok daha müessir olur. Bilmeli ki, büyük sevincler ve ıstırablar mekteb kadar belki daha ziyade terbiye eder. Bu yüzdendir ki birçok milletler ve hassaten inkılab geçiren milletler, halk terbiyesi hesabına geniş hareket tesirlerinden istifade etmek için muazzam şenlikler, ihtifaller, geçit resimleri yaparlar. Geçen sene Yalovada muallimlerin halk için hazırladıkları bir müsamerede bulunmuştum. Faruk Nafiz'in "Kahraman,,ı temsil ediliyordu. O gün arka sandalyelerde oturan ve içlerinde çok iptidaî bir hayat yaşadığı saçlarının kesiminden belli olan bir sıra köylülerin, sahneye ne kadar içten doğrulduklarını, büyük kahramanı gören zabitin sihirli sözlerini dinliyen imamın, muhtarın, ağaların köy kızlarının ve delikanlılarının sahnedeki duruş ve duyuşlarını ne kadar yüksek bir hayretle takib ettiklerini ve istiklal harbi içindeki ıstırabı, ve onun sonunda kazanılan ferahlığın şuurlarında nasıl kuvvetle yaşadığını görmüş ve o gündensonra ilk mektebin hiç olmazsa, köy mektebinin bütün halkın evi olduğuna bir daha inanmıştım. Hattâ köy için büsbütün manasız olan "ilk mekteb,, yerine daha tabiî adıyle "halk mektebi,, diyemez miyiz? diyordum.

Bir gün İstanbul'dan epiyce ilerde İstranca'ya doğru, seyrek uğranılan sapa bir köye gitmiş ve geceyi köyün mektebinde geçirmiştim. Tâ akşamdan köylüler mektebin avlusuna birer, ikişer uğrıyarak ve halkanın bir ucuna ilişerek toplanıyorlardı. Plânları büyük şehirlerdeki ölçülere göre yapılıp malzemesi oralardan taşınan köy mekteblerinin onbinleri geçen masrafına karşı, okumağa hevesli olan bu köy çocukları için bu paranın onda biriyle güzel bir mekteb yapacaklarını, özene, özene biraz da benden ümidlene, ümidlene anlatıyorlardı. Bir zemin katı üzerinde dört odalı mütevazı ve fakat maksada elverişli bir bina olan şimdiki mektebi bu köyün insanları meydana getirmişti. Ertesi sabah alçak pencereleri avluya bakan beşinci sınıfa girdiğim zaman o insanlardan bir kısmının, dershanedeki işi ve çocuklarla konuşmamızı dinlemek istiyen bir merakla, pencerelere sokulduklarını gördüm. Onların işlerini bırakıp buradan ayrılamamalarında tecessüsten fazla olarak çocuklarının ve çocukları kadar köye bağlı olan muallimlerinin iyi bir imtihan geçirmesine yardım ve kuvvet vermek isteme-nin de çok müessir olduğu, duruş-

larından ve zaman, zaman beraber heyecan geçirmelerinden anlaşılıyordu. Biz çocuklarla meseleler hallederken, bu topraklarda yaşamış insanlardan, onların eserlerinden, cenklerinden ve seferlerden konuşrken onların içinden dirseğini pencereye dayamış ve ruhen talebe arasına karışmış, hattâ bu seferlerdeki hatıralarını anlatmak istiyecek kadar harekete gelmiş olanları da görülüyordu. Pencerelerin biran için açık birer kapı haline gelmesini ve köylülerin bu kapılardan girerek çocukların etrafında bir halka çevirmesini ve mevzuumuza dair ne biliyorlar, ne düşünüyorlar ve ne söylemek istiyorlar - sa bizimle ve çocuklarla konuşmalarını istiyeceğim geldi. Mektebin hakikî bir cemiyet hayatı yaşaması için, bundan daha güzel ve daha tabiî bir fırsat olabilir mi idi? İçlerine yeni mektebin soysal ruhu sinmiyenler için muhakkak ki bundan sıkıcı ve münasebetsiz bir levha olamaz. Fakat bizim gözümüzla bu telakkiyi besliyenler, talebeyi, anasından, atasından ve bir yukarı sınıf arkadaşından ayıracak ve kaçıracak kadar vüstaî ve dar düşünen papazlardan farklı görülmezler. Bu ruhtaki insanların elinde "himaye heyetleri„ veya "ebeveyn cemiyetleri„ nihayet bir para tuzağı ve reklâm vasıtası olmaktan ileri gidemez.

Türk inkılâbının mektebine ve hepsinden çok bugünkü köy mektebine, bu içtimaî ruhu taşıyan ve yayan bir karakter vermeğe mecburuz. Türk terbiyesinin kuvveti, çok eskiden olduğu gibi bugün de toplulukta ve bütünlüktedir.

ANADOLUDA EN ESKİ TÜRK MEDENİYETİ: ETİ ABİDELERİ VE SAN'AT ESERLERİ ARAŞTIRMALARI TARİHÇESİ(1)

MEHMED SAFFET ENGİN

TÜRKLERİN en az altı bin yıldanberi otokton bir halk halinde yerleşerek kendilerine yurd edindikleri Anadoluda yapılan araştırmalar, bugün miladdan önce 4000 yıla çıkarılan Anadolu medeniyetinin kıdemini her yeni buluşla birkaç yüzyıl daha geriye götürmektedir. Anadolu medeniyetleri tarihçilerinden Garstang ve Felix Sartiaux'nun dedikleri gibi "Anadoluda saklı bulunan eski medeniyet bitiklerinin, arkeolojik araştırmalar bakımından henüz el sürülmemiş sayılacak halde olanları pek çoktur...

Bu araştırmalar ilerledikçe ilk Türk göçlerine uygun gelen çağlardanberi buraya ileri bir medeniyet getirilmiş olduğu gerçekliğinin daha çok teeyyüd edeceğine inanmak doğru olur. Son Alişar hafriyatı da bunun bir örneğidir.

Anadolu medeniyetinin, Mezopotamya veya Mısır medeniyeti kadar eski olmadığı iddiası varid değildir. Çünkü, ilk yazımızda söylediğimiz gibi Mezopotamya ile Anadoluya yerleşmiş olan insanlar aynı ırkdan ve aynı anayurddan gelmedirler. Onun için geldikleri yerlerden aynı medeniyeti getirmiş olmaları tabiî görülmelidir. Boğazköy hafriyatının derin tabakalarına doğru indikçe elde edilen bitikler ve Karkamış harabesinin daha altında bulunan birinci Karkamış bitikleri ile Alişar'ın alt tabakaları bu gerçekliği teyide yarıyan delillerdir.

Ülkü'nün bu sayısında büyük Türk medeniyetinin yurdumuzdaki bu en eski âbidelerini birer birer ortaya çıkaran arkeolojik araştırmaların bir tarihçesini yapacağız.

Ch. Texier 1833 den 1837 ye kadar Fransız hükûmetinin emrile Anadoluda bir araştırma gezintisi yapmıştı. "*Description de l'Asie Mineure*„ adlı bitiğinde topladığı bilgiler 1839 da Fransa Kültür Bakanlığınca bastırıldı. Ondan sonra İngiliz istikşafcısı W. J. Hamilton Anadoluda şark vi-

(1) Burada daha ziyade Eti kavim ve medeniyetinin yeniden bulunuşu ile alakadar Anadolu istikşaf seyahatlerinden bahsediyoruz. Bu sebeble meselâ Chandler 1775, Eberhard, Macdonald Kinneir 1813, Cramer 1832, Arundell 1834, Tcihatcheff 1835 ve diğer bazıları üzerinde durmuyoruz. Bunlardan Anadolu şark vilayetlerinde bir Fransız misyonu başında 1828 de tetkikata memur edilen ve Van havalisinde bazı mahkûkât kopye eden E. Shulz ayrıca sayılabilir.

layetlerine kadar uzanan bir dolaşmaya çıkıyor, bu sırada Boğazköy şimalindeki Öyük harabesini de gezerek bu harabe hakkında ilk neşriyatı yapıyor (1842).

1844 de H. Kieppert, *Archäologische Zeitung*'da yazılı kaya hakkında bir araştırma bastırıyor. Bundan sonra V. Langlois 1852 ve 1853 yıllarında Cenubî Anadoluda bir araştırma gezintisi yapıyor, gördüklerini birçok yıl sonra 1861 de bastırıyor: *Voyage dans la Cilicie et dans les Montagnes du Taurus, exécuté pendant les années 1852 — 1853.*

1854 den 1858 e kadar buluşların ve neşriyatın durgunluk yıllarıdır. Ondan sonra Alman bilginlerinden H. Barth 1858 yılı güzünde yukarı Anadoluda bir araştırma gezintisi yapıyor: *Reise von Trapezunt durch die nördliche Hälfte Klein- Asiens nach Scutari, im Herbst 1858.* (Dr A. Petermann tarafından yapılma bir harita ile).

1861 yılında Mordtmann'ın Boğazköy ile Öyük hakkında ve ayrıca Kapadokyanın eski mağara ve evleri hakkında, E. Vinetinin ise Küçük Asiya arkeolojisi ve o zamana aid son buluşlar üzerinde bitikleri çıkıyor. 1863 de yine A. D. Mordtmann "Tarkondemos" damgasını okumağa çalışarak Eti Hiyeroğliflerinin bir takım semboller olduğu fikrini ileri sürüyor.

1864 yılında Anadolunun araştırma tarihçesile ilişiği olan iki bitik görülüyor. Bunlardan biri A. de Moustier'nin: *Voyage de Constantinople à Ephèse par l'intérieur de l'Asie Mineure, Bithynie, Phrygie, Lydie, Ionie: Tour du monde, P. Hachette, IX, 1864* adlı bitiğidir. İzmir yakınlarındaki maruf Karabel kayası kabartmasının ilk fotoğrafı A. de Moustier'nin bu kitabında çıkmıştır. Aynı 1864 yılında, 1861 denberi Anadoluda araştırma işine girmiş olan G. Perrot'nun neşriyata başladığını görüyoruz: *Souvenirs d'un Voyage en Asie Mineure, 1864, Paris.*

Bir yıl sonra 1865 de yine Perrot ile E. Quillaume'un Gâvur kalesi ile tanınmış kabartması hakkında bitikleri çıkıyor. Daha bir yıl sonra, Anadolu ile ilişikli yalnız bir yazı buluyoruz. Bu dikkate değer yazı *Revue Archéologique XIII* de yine G. Perrot tarafından bastırılmış olup Karabel'deki Nif Muharibi'nin Mısıra veya Asura aid olmıyacağı, belki Küçük Asiyaya hâs bir sanatin ürünü sayılmak gerekliği görüşünü gütmekte ve Herodotun Sezostris davasına karşı koymakta idi.

Bundan sonra 1870 yılına kadar Eti tarihile ilişikli yazılar çıkışı bir durgunluk devresine giriyor. 1870 den sonraki devrede ise araştırıcıların ve yazıların artık yıldan yıla daha çok artış yoluna girmiş olduğu görülmektedir.

Etilerin yeniden bulunuşu tarihinde en ehemmiyetli ilk adımlardan biri Hama kara taşının bulunuşudur. Şimdi İstanbul Müzesinde bulunan bu hiyeroğlifli taş, üzerinde topladığı merakla Eti düğümünün belki ilk anahtarı olmuştur. Onun için bu taşın başından geçenleri bir kaç sözle anlatmak iyi olur.

Müsteşrik İsviçreli Durckhard Mekke'yi ve Kâbe'yi görebilen ilk Avrupalıdır. Bu zat 1812 de Müslüman Hacısı kıyafetile Hicaza giderken şimali Suriyede Hama kasabasından geçtiği sırada üzerinde Mısırdakilerden ayrı hiyeroğlif yazıları bulunan bir taş gördü. *Travels in Syria* adlı çıkardığı bir kitabta (S. 146) bundan bahsetti. Bu görüş ilim âleminde alaka uyandırmakla beraber 1868 tarihine kadar hiç kimse gidip bu taşı görmedi. O tarihlere aid seyahat rehberlerinde Hamadan bahsedilirken "Burada eski eserler yoktur„ denilmekte devam olunuyordu. 1870 de Amerikanın Şam Konsül Jenerali Mr. Augustus Johnson ile Protestan misyonerlerinden S. Jessup Hamada Burckhardt'ın gördüğünden başka daha bazı yazılı taşlar olduğunu duydular. Estampalarını çıkarmak istedilerse de, kendi rivayetlerine göre, bunlarda sihirli mahiyet tasavvur eden halkın engeli yüzünden muvaffak olamadılar Amerikalı konsolos yarımyamalak resim yapabilen bir yerli Arabla uyuşarak bu metinleri istinsah ettirdi ve 1871 de bastırdı. Kopyeleri pek nakıs olmakla beraber uyandırdığı merak büyük oldu.

Bir yıl sonra (1872) İngiliz *Palestine Exploration Fund* heyeti Hamaya, bu havaliyi ve halkını en iyi tanıyanlardan *Unexplored Syria, London, 2 cild,* müellifi Drake'i gönderdi. Drake, yazılı taşlardan birinin estampasını ve fotoğrafını alabildise de kendi anlatışına göre yaptığı iş Hama halkınca haber alındığından diğer yazılı vesikalar üzerinde aynı şeyi yapmağa muvaffak olamamaksızın kasabadan ayrıldı. O sırada Şamda İngiliz konsolosu olan Yüzbaşı Burton yeni bir teşebbüste bulundu ve bütün âbidelerin yerlerini ve ölçülerini tesbit etti. Burton taşlardan birini sahibinden satın almak istedi. Teklif edilen 2000 frangı çok görmesile pazarlık sürüncemeye girdiği sırada araya bu taşları Avrupa müzelerine satmak suretile büyük servetler edinmek gayretine düşen Levantenler karıştı ve yüzbaşının satınalma işi çıkmaza saptı.

1872 yılı teşrininde İngiliz Jeneral Konsolosu W. Kirby Green ile birlikte Wright, Hama yazılı taşlarının alçı molajlarını almağı başardılar Molajlardan biri hemen Britanya müzesine gönderildi, öteki *Palestine Exploration Fund* kolleksiyonuna girdi. Taşlar da İstanbul müzesine aldırıldı (1).

Yine 1872 de Drake ve Smith, Halepde Eti hiyeroğlifi yazılı bir taş bularak kopyesini aldılar. Ertesi yıl (1873) molajını almak üzere gittikleri zaman taşın aşırılmış olduğunu gördüler. Bununla beraber bir yıl evel alınmış kopye, hiyeroğlif yazıların Hamaya münhasır olmadığını tevsika yaradı.

1874 ve 1875 de Halep İngiliz konsolosu Skene, Birecikten Fıratın akıntısı boyunca altı saat uzakta ırmağın sağ kıyısındaki harabeleri gezdi. Burası daha önce Maundrel ve Poco-

---

(1) Wright, bu muvaffakiyetine dair epeyce mübalağalı tafsilat ile 1886 ya kadar bulunmuş Eti yazılarını The Empire of the Hittites *adlı* bitiğinde bastırdı.

eke ile daha bazı istikşafcılar tarafından görülmüş, ama hangi çağın hangi şehrine aid olduğu kimsece kestirilememişti. Burası bizim bugün Cerablus kalesi demekte olduğumuz yer idi.

Mr. Skene'e orada Asur yazısını andıran şekillerle birlikte Hamadaki gibi üzerinde hiyeroğlif yazıları da bulunan taşlar ve sütun gövdeleri gösterdiler. Skene burasının Mısır ve Asur yazılarında çok geçen Kargamış şehri harabesi olabileceğini ileri sürdü. George Smith de buna iştirak etti. George Smith Halepde hastalanıp ölmezden önce üçüncü ve son olarak Cerablusa gittiği zaman İngiltereye, burada yaptırılacak hafriyatın mühim neticeler verebileceğini yazmıştı. Bunun üzerine İstanbulda yapılan teşebbüs üzerine bir hafriyat fermanı elde edilmişti. Smith ölmüş, Konsolos Skene Halepten ayrılmış olduğundan hafriyatı onun yerine gelen Konsolos Henderson idare etti. Hafriyatın yapıldığı yıllarda çıkarılanlardan taşınabilir mahiyette ne varsa hepsi Britanya Müzesine taşındı. Ehemmiyetlice görülmiyenler ile taşınması güç ve ağır olanlar yerinde bırakıldı.

Cerablus hafriyatının yapıldığı sıralarda başka bir İngiliz gezgincisi Mr. Davis, bir kaya üzerinde gördüğü büyük bir kabartmadan bahsetti (1876). Bu bir tanrı ile bir kıralı temsil eden ve Hama yazıları biçiminde yazılmış olan İvriz kabartması idi.

İvriz kabartması, esrarengiz yazının yalnız şimalî Suriyeye münhasır mahallî bir eser olmadığını gösteren ilk vesikalardan oldu. Ondan sonra bu yazıları daha başka alanlarda ve hele Torosların yukarı yönlerinde de aramak gerekliğine varıldı; ve artık az zamanda bütün yayla üzerinde ve Ege denizine varıncaya kadar garbî Anadoluda buluşlar çoğaldı. Biribiri ardınca sıralanan bu buluşlar ortaya iki sorgu çıkarmıştı:

1. — Okunamıyan ve Mısır yazısından ayrı olduğunda çabuk uyuşulan bu hiyeroğliflerle bütün bu âbideler hangi medeniyetin ürünüdür?

2. — Bunlar müstakil bir medeniyetin ürünü ise bu medeniyetin yapıcısı olan kavim kimdir?

Hama yazılarının molajlarını Londraya gönderdiği sırada (1872) Vright bunların Etilere aid olması gerekliğinin düşünülebileceğini ileri sürmüştü. Yazıların Mısır ve Asura aid olmıyacağına inanmalar da böyle bir tahmine temayül gösteriyorlardı. Fakat, hepsi en son Tevrat'ın müfret veya cemi olarak çeşid telaffuz şekillerile oldukça sık bahsettiği Het oğullarını ele alabiliyorlar ve bunlara dayanan bir sürü karışık mevzil rivayetler arasında bu kavmin yurdunun alanı ve sınır hakkında bir hükme varmaksızın şaşırıp kalmış bulunuyorlardı.

İşte tam bu sıralardadır ki İngiliz âlimlerinden geçen yıl ölen A. H. Sayce (1845 — 1933), ortaya o zamanki ilim acununun önce çok aykırı, sonra pek makul ve doğru bulduğu yepyeni bir fikir koydu. O zaman Oksford'un en parlak genç bilginlerinden olan Sayce, bir Garbî Anado-

lu dolaşmasından Londraya dönüşünde, şimalî Suriyede bulunan âbidelerle Anadoluda İvrizden Boğazköyüne, Öyükten Karabele kadar bulunmuş bütün âbidelerin hep aynı kavme aid olduğunu, buralarda asırlarca hüküm sürmüş, bu eserleri yaratmış büyük ve güclü kavmin ancak Etiler olabileceğini — kendi deyişile ansızın — ileri sürdü (1879).

Eski tarihin koyu karanlıklarına böylece bir ışık doğdu, ve aydınlığın ortasında Anadolunun ilk medeniyet temellerini kuran atalarımız engin ve yüce varlıklarıyle göründü.

Londra'da kurulmuş olan *Asia Minor Exploration Fund 1890* ve1891 yıllarında Anadolu ve şimalî Suriyede yeni araştırmalar yaptırdı (1).

Şarkî Anadoluda 1828 de Cehulzun çalışmalarını bir sözle söylemiştik. Ondan sonra 1877 de Reynolds, Van civarında yeniden değerli araştırmalarda bulundu. 1893 - 94 yıllarında Lynch, 1898 - 99 yıllarında ise Lehmonn ve Bleck aynı alanlarda dolaştılar, yeni yazılı taşlar buldular ve eskiden bunların kopyelerindeki yanlışları düzelttiler. Yine Van civarında 1916 da Prof. Marr ile Y. Orbéli başkanlığındaki Rus misyonu, daha çok dil amaçlarını güden arkeolojik çalışmalarda bulundu.

Şimalî Suriye'de ve Anadolu'da Humann ve Puchstein 1882 ve 1883 yıllarında bir heyet halinde araştırma gezintileri yaptılar. Bulduklarını, gördüklerini 1890 yılında bastırdılar(2). Almanya'da *German Orient Comitte* adı ile kurulan bir heyet Humann'ın idaresi altında 1888, 1889, 1890 yıllarında Zincirlide hafriyat yaptırdı. Bulunan çok değerli bitiklerin en mühimleri Osmanlı hükûmeti emrile Almanya'ya taşındı. Zincirli harabesi bu hafriyattan daha 8 — 10 yıl önce Müze müdürü merhum Hamdi Bey tarafından Kâhte kazası dahilinde Nemrut dağında yapmış olduğu bir hafriyattan döndüğü sırada keşfedilmiştir. Zincirli hafriyatı daha sonraları Von Luschan'ın daberaberliği ile ilerletildi (3).

Fransız hafriyatçısı J. E. Gautier, 1895 te Kadeş'te hafriyat yaptı; çıkan beş sandık kadar toprak ve bakır evanî İstanbul Müzesine alındı.

1893 ten 1900 yılına kadar Küçük

---

(1) Bu araştırmaların neticeleri de Athenoeum, 1890, 26 Temmuz, 16 Ağustos, 4 ve 18 Teşrinievvel sayıları ile 1891 yılı 15 ve 22 Ağustos, 5, 12 ve 26 Eylûl nüshalarında bildirildi. De la race et de la langue des Hittites, Léon de Lanttsheere, Bruxelles 1891.

(2) Reisen in Klein Asien und Nord - Syrien, **Berlin,** *1890.*

(3) Humann, Puchstein, E. von Luschan, Schrader, Koldewey tarafından tek veya bir kaçı beraber imzalarla, Anadolu istikşaflarına ve Zincirli hafriyatına dair muhtelif tarihlerdeki neşriyat hakkında Conteneau'nun Eléments de bibliographie Hittité'nin 1 inci cildinde 1888, 1890, 1893, 1894, 1895, 1896. 1898. 1902 1911 yılları listelerine bakınız.

Asya arkeolojik araştırmaları ve bazı sondajları ile bunlara dair 1894, 1896 1897, 1898 ve 1900 yıllarındaki neşriyatı anılabilir.

1905 yılı bilhassa Makridi Beyin Prof. Winckler ile birlikte İstanbul Müzesi tarafından Boğazköyde bir istikşafa memur edilmiş olmalariyle ehemmiyet alır. Bundan sonraki yıllarda bu araştırmanın ardı sıra yapılan hafriyatın bilhassa çivi yazılı binlerce tablet vermesi dolayısiyle Eti Tarihinin aydınlanışına büyük tesiri olmuştur. Winckler —Makridi hafriyatı 1912 ortalarına kadar sürmüştür.

1908 de Liverpul Üniversitesin - den Prof. Garstang, Seyhan vilâyetinin Islahiye kazasında Sakçagözü denilen yerde ikinci defa hafriyatta bulundu ve mühim eserler meydana çıkardı.

İngiliz âlimlerinden Hogarth Cerablus — Kargamış hafriyatı için Britanya müzesi namına müsaade alarak 1911 den 1914 de kadar Thompson, Woolley ve Lawrence'in de beraberliğiyle üç mevsim hafriyatta bulundu. Genel savaşın çıkmasiyle hafriyat durdu.

1911 de Von Oppenheim, Zor sancağının Reselâyin kazasında Tel-el-Halaf'taki hafriyatına başlamıştır. Dört beş yıl süren bu hafriyat değerli Eti ve Asur bitikleri ortaya çıkarmıştır.

Genel savaş ve ulusal döğüş yıl - ları Eti arkeolojik araştırmaları için, şimalî Suriye'ye münhasıran bazı istisnalarla, tabiî bir durgunluk çağı olmuştur. İlerde görüleceği üzere genel savaş arkeolojik çalışma felcine karşılık dil araştırmaları alanında ürünlü yollar açmış, Boğazköy çivi yazılarının okunuşu ile onların ya - zıldığı dil düğümünün çözülmesi bu kurumda olmuştur. Bu sayfalarda mevzuumuzu Eti araştırmalarına inhisar ettirdiğimiz için ulusal döğüş yıllarında, meselâ Amerikalılar ın Sart hafriyatı ve gene istilâ alanla - rındaki başka arkeolojik araştırmalardan ve gezintilerden burada bahsetmiyeceğiz. Yalnız Woolley'in 1920 de Cerablus — Kargamış'ta, daha önce saydığımızdan sonra üçüncü ola - rak hafriyat yaptığını söylemeliyiz.

Büyük zafer ve Lozan barışı en büyük medeniyetlerin ana yurdu olan Anadolu'yu ilim âlemine, yeniden açmıştır. Önce Prag Profesörlerinden Friedrich Hrozny 1924 de bir araştırma gezintisi ve Tokat vilâyetine bağlı Gömenek (Eski Komona Pontika) da araştırma yaptı. Hrozni'nin bu dolaşmadan öz amacı Kayseri yanındaki Karahöyük — Kültepe hafriyatına hazırlık idi. Ertesi yıl hafriyat mevsiminde bu yerlerde temelli hafriyat yaptı, Kapadokya tabletleri diye anılmakta olan yazıların başlıca kaynağı bursı olduğu anlaşıldı ve yeniden binden fazla tablet bulundu.

924 yılında Prof. Ramsay, Yalvaç civarında Eti tarihini doğrudan doğruya alâkadar etmiyen hafriyatına başladı: çalışması 1927 yılına kadar sürdü 1926 da *Şikago Şarkiyat Enstitüsü* Anadoluda çok verimli neti - celere varan arkeolojik çalışmasına başlar. Enstitünün genç ve çalışkan

mümessili Hans Henning von der Osten'in 1932 ilk teşrinine kadar ge. rek Alişar hafriyatında, gerek başka araştırma gezintilerinde ciddî ve metotlu çalışması öğülmeğe değer. Alişar hafriyatı Turova ve biraz sonra söyliyeceğimiz Kurt — Bittel'in Boğazköy hafriyatı ile birlikte Anadolu arkeolojik çalışmaları arasında, ilim titizliği ve hafriyat tekniği bakımlarından eşsiz bir üstünlük gösterir.

Von der Osten'in Anadolunun bir çok yerlerindeki araştırma gezintileri Şikago Üniversitesi Şarkiyat Enstitüsünün âlim müdürü Breasted tarafından çizilmiş plâna göre yıl yıl şu seyri takib etmiştir:

1926 Kızılırmak havzası. Bu seyahat üç ay sürmüş, bu alandaki Höyükler, kale harabeleri, kaya mezarları vesaire ziyaret edilmiştir. 1927, Alisar hafriyatına başlanmış, Kerkenez dağındaki büyük kale harabelerinin plânları yapılmıştır. Aynı heyetten Erich F. Schmidt 1927 den 1929 a kadar burada sondajlar yapmıştır.

1928 de V. D. Osten Alisardan başlıyarak Sivas, Şibinkarahisar, Malatya havalisinde ikinci ve altı hafta süren seyahatini yaptı. 1929 da Adana, Mersin, Maraş. Cerablus, Malat - ya, Elbistan havalisini, aynı yılda Sivas, Elâziz, Diyarbekir arasındaki alanları araştırdı.

1930 da T. T. T. C. Hâmi Reisi Re isicümhur Atatürk'ün irşatları ile Gâvurkalede hafriyat yaptı, büyük mabetle kalenin duvarlarından bir kısmı meydana çıkarıldı.

1931 de V. d. Osten ve Hâmid Zübeyr birlikte yaptıkları araştırma gezintilerinde Karakuyu'da bir Eti subendi buldular, Behisni civarında çıkan Eti hiyerogliflerile yazılı taşları tetkik ettiler.

1932 yılında V. d. Osten 1927 den beri olduğu gibi Alisar hafriyatına devam etti. 1933 te ökonomik buhranın Enstitü gelirini azaltmış olması yüzünden Alişar hafriyatı durgunluğa uğradı.

Şimdi yine 1926 yılına dönerek diğer çalışmaları gözden geçirelim. 1926 da Alman Eti bilginlerinden E. Forrer, Edmond Viegand ile birlikte eylûl ve teşrinievvel aylarında *Deutschen Orient Gesellschaft* nam ve hesabına Ankara — Kırşehir — Boğazköy — Kayseri (Kültepe) — Niğde — Adana — Konya havalisinde araştırma gezintisi yaptılar.

Aynı 1926 yılının Nisan ayında Marburg'dan Eti bilgini Albercht Götze, Yerköy — Boğazköy — Çerik li arasında bir araştırma gezintisi yapmıştır.

1927 de Varşova Üniversitesin - den Dr. Stefan Przeworski Boğaz - köy ve Yazılıkaya abidelerinde tet - kikler yaptı.

İsviçreli Prof. Eug. Pittard, 1928 yılında Anadoluda genel bir araştırma gezintisi yaptı. Oldukça çok antropolojik ölçüler aldı, Adıyaman'da paleolitik çağa aid bir istasyon buldu. Araştırmalarını *Anatolie* adlı bitiğinde bastırdı. (Bu tetkik türkçeye çevrilmiştir.)

1930 yılının en mühim hadisesi bu yılın yazında Türkiye Reisicüm-

huru Büyük Başkan Atatürk'ün Türk tarihini ve orada Eti tarihini büsbütün yeni bir görüşle tetkik ve mutalâa gerekliğini ortaya atmış ve 1931 ilk aylarında T. T. T. C. ni kurmuş olmalarıdır.

Boğazköyde 1912 de durdurulmuş olan hafriyat 1931 de *Deutschen Orient Gesellschaft* namına Kurt Bittel idaresi altında yeniden başladı. 1932 ve 1933 yıllarında da devam etti. Hafriyatın ortaya çıkardığı Saray kütüphanesinden meydana çıkarılan binlerce tablet ve hele çivi ve hiyeroglif yazılı iki mühür damğası bulunması dolayısiyle 1933 yılı Boğazköy hafriyatçıları ve Eti tarihi için çok kazançlı oldu.

1931 yılında fransız arkeolojisi de Anadolu hafriyat çalışmalarında yer aldı. 1930 da Paris'te kurularak Atatürk'ün himayeleri şerefini kazanan *Société des Etudes Hittites et Asianique* adlı Cemiyet namına Prof. Louis Delaport tarafından Kırşehir yanında Has Höyük'te hafriyat yapıldı.

Aynı 1931 yılında daha önce Tel Halaf hafriyatını yapmış olduğunu söylemiş olduğumuz Von Oppenheim, Mardin, Urfa, Adana, Konyada bir araştırma gezintisinde bulundu.

1932 ve 1933 te Louis Delaporte Malatya civarında Arslan Tepe'de verimli hafriyat yaptı.

1932 de Prof. Eug. Cavaignac orta Anadoluda ve Amasya, Tokat havalisinde bir araştırma yaptı.

1933 yılı, Anadolu arkeolojik araştırmaları tarihçesinde Türk araştırıcılarının da görünmeğe başlamaları bakımından hususî bir dikkate değer. Bu yılda T. T. T. C. namına Dr. Reşid Galip'in başkanlığı altında Ankara ve havalisinde yapılan araştırmalarla, Eti tarihi ile alâkalı bir çok arkeolojik yerler tespit edilmiş, bunlardan Ahlatlıbel ile Karalar köyünde Türk arkeologları tarafından hafriyat yapılmıştır. Birincisi T. T. T. C. âzasından Hâmit Zübeyr, ikincisi arkeolog Remzi Oğuz tarafından idare edilen her iki hafriyat Anadolu tarihi için çok ehemmiyetli neticeler vermiştir.

Aynı yılda Hâmit Zübeyr Niğde — Nevşehir arasında Kömürcüköy civarında Etilere ait olduğuna büyük bir ihtimalle hüküm verilebilecek pek ehemmiyetli bir şehir harabesi tetkik etti. Bunu ilk gören ve Müzeler müdürlüğüne ehemmiyetini söyliyen Avni Candar olmuştur.

Yine 1933 yılında Boğazköyünde çıkan çivi ve hiyeroglif yazı vesikaları üzerinde tetkikte bulunmak üzere Alman Eti bilginlerinden Th. H. Bossert Boğazköyüne kadar bir araştırma gezintisi yaptı.

İtalyan arkeologlarından olup Rodos'ta yıllardanberi ehemmiyetli hafriyat yapmış olan G. Jacopich, Orta Anadolu'da Ege ve Eti medeniyetleri bağlılığını aramak amacını güden bir araştırma gezintisinde bulundu.

1934 yılı son baharında Prag Üniversitesi pröfesörlerinden Hrozny ve Salâhaddin Kandemir orta Anado

luda Eti kitabeleri üzerinde 20 günlük bir araştırma gezintisi yapmışlardır.

Anadolu'daki Eti medeniyetinin büyüklüğü gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır. Gerek Eti konfederasyonunda bulunan hükûmetlere, gerek yabancı komşu devletler ülkelerine uzanan yolları, muhteşem mabedleri, heykelleri "Mısırınkilerden çok daha üstün Sfenksleri" le Anadolunun toprak örtüleri altından bugünkü mütefekkir beşeriyetin hayran gözleri önüne açılan Eti medeniyeti canlılık ve fikir yüksekliği bakımından harikulâde bir inkişafın ölmez âbidesidir.

Bu muhteşem Türk medeniyetine doğru ilk defa olarak gözlerimizi çeviren beşer tarihinin en büyük dehası olan ATATÜRK'dür. Atalarımızın bu göz kamaştırıcı medeniyetlerini öğrenmeği ve bütün ulusların üstündeki benliğimize kavuşmayı onun ilham veren eşsiz dehasına borçluyuz.

KİMERLER

AVNİ CANDAR

Homère'in (Odyssée) sinde (1) Şark Okyanusu sahillerinde ve dünyanın sonunda ikamet ettikleri söylenen (Kimmerion) ların, Ahtıatikın (Gomer) leri, Hérodote'un (Kimmer) leri, Asurilerin (Gimirri) leri, garbî Avrupanın (Cimmerien), (Cimbre), (Kymri) leri ve Türklerin (Kumarı-lı) ları olduğu hakkında bütün ilim âleminde kanaat hasıl olmuştur.

Ahtıatik, mevcudiyeti hangi tarihe aid olursa olsun, bize en eski zemanların vakalarını anlatır ve anlattığı bu en eski zaman vakalarını şarktan, Mezopotamya'dan aldığı hakkında da şüphe edilemez. O, anlattığı vakayie nisbetle ne kadar genc olursa olsun, vakalar pek eskidir ve biz bunları yeni ilmî tetkiklerle de kontrol ve mukayese edebiliyoruz. Ve anlıyoruz ki, Ahtıatik de, tıpkı Homère gibi tarihî bir destandır ve uzak zamanların akvamını, vakalarını iyi, kötü anlatabiliyor.

Meselâ Sumer mezamirinde adına rastladığımız Tiras - ki bunun zamanında düşmanların hücum ettiği ve buna aid sarayın yakıldığı hikâye edilir - Ahtıatikte Yafes'in evlatları arasında gösterilir. Ve son ilmî tetkiklere nazaran İsa'dan en az beşbin yıl evel yaşamıştır. Ahtıatik Yafes-in evlatlarını sayarken: "Yafes'in oğulları Gomer, Magog, Madai, Yavan, Tubal, Mesek, Tiras idi(2)." diyerek Tirasla Gomer'i muasır yapmaktadır.

J. Oppert ve daha birçok âlimlerin Kimer'lerle Gomer'in aynı olduğunda ve bunlara Yunanlıların Scythes, Pers'lerin Sace, Asurilerin Gimirri dediğinde müttefik oluşuna nazaran, bu kavmin Tirasla aynı zamanda tarih sahasına girmiş bulunması icab eder. Binaenaleyh Kimerler, Avrupa'da İsa'dan evel on üçüncü asırda tanınmazdan çok evel, şarkta tanınmış bir kavim olarak telakki edilmelidir.

Ahtıatikın isim etrafındaki bütün beyanatını şuraya nakledeceğim:

"Gomer'in oğulları Aşkenaz, Rifat ve Togarma (3)."

Ve: "Kenaanilerin hududu Sayda'dan Gerar'a kadardır. Ve Sodom ve (Gomorrhe-a) ve Adma ve Seboim'edoğru Lasa'a kadardır. (4)."

Ve: "Bunlar Sodom meliki Bera ve (Gomorrhe-a) ve Adma ve Sebomeliki Sineab ve Bela yani Soar me-

(1) — Homère, Odyssée XI. ezgi, mısra 13, 14:

"Η δ'ες πειραθ' ιχανε βαθυρρος 'Ωχεανοιο.

Ενθα δε Κιμμεριων ανδρων δημος τε, πολις τε

(2) — Ahtiatik, Tevkin, kapı X, fıkra 2.

(3) — Ahtıatik, Tevkin, Ka. X, Fı. 3.

(4) — İb., İd., İb., F. 19.

liki ile muharebe ettiler (5).„

Ve: "Sodom meliki ve (Gomorra) meliki ve Adma meliki ve Seboim meliki ve Bela yani Soar meliki çıkıp Siddim deresinde onlar ile (6)."

Ve: "O vakit allah Sodom ve (Gomorra) üzerine gökten kükürt ve ateş yağdırıp (7).„

Ve: "Sodom ve (Gomorra) ya ve sahraya baktıkta oraların külhan dumanı gibi tüttüğünü gördü (8).„

Bu hikâyelerden anladığımıza göre, İbrahim zamanında Sinear prensi Amrafel, Ellasar prensi Eriok, Elam prensi Kedor - Laomer (Chedor) bir taraf ve yukarıki fıkralarda isimleri geçen prensler diğer tarafta olarak büyük bir harp edilmiş.

Amrafel'i, maruf Akat hükümdarı Hammurabi addederler. Burada bu nazariye hakkındaki düşüncelerimi söyliyecek değilim. Bunu hakikat olarak kabul edersek, tarihi İsa'dan evel vasati 2123 olarak kabul etmek lâzımdır. Zira bu tarih muhtelif müverrihlere göre 2400 ile 1800 arasında oynar; fakat daha ziyade 2123 tarihi kabul edilir. Şu halde bu tarihten evel Filistin'de Kimerler varmış ve Asphaltite (Lut) gölü civarındaki (Gomorrha) yı bunlar kurmuşlardır. Bu şehrin kuruluşu herhalde pek eskidir ve bu zamanda, yani İs. E. yirmiikinci asırda mahvolmuştur (9).

O halde Kimerler İs. E. 3 üncü binle 4-5 inci bin arasında ve ihtimal ki daha evelki karanlık devirlerde bu havaliye gelmişler demek olur.

Diğer taraftan Homère'in, bunların memleketinden pek hayali bir surette ve Okyanus kenarında, dünyanın öteki ucunda olarak bahsetmesi de gösteriyor ki, bu isim o zamanda bile bütün dünyaca malûmdu ve asıl diyarları Orta Asya veya hiç olmazsa Ön Asya idi. Bu ciheti tesbit ettikten sonra bunların asıl memleketleri hakkında tetkiklerimize devam edebiliriz.

Bütün ilim adamları Kymris adı verilen kavmin Avrupa'nın eski sekenesi olduğunu kabulde müttehittirler. Bunlar Scythes (Skit) aslındandırlar ve Pont-Euxin'in şimalindeki memleketlerden çıkmışlardır. Kırım isminin bunların adından geldiği de kabul olunuyor. Palus Méotide (A - zofdenizi) çevresindeki memleketlerde yerleşmiş ve oturmuş olan bu büyük kabilenin orada hâlâ ismini taşıyan yerler olduğunu Hérodote söylemektedir. (10)

Yenikale boğazı olarak tanıdığı-

(5) — Ahtiatik, Tekvim, K. XIV, F. 2.

(6) — İb., İd., İb., F. 8.

(7) — İb., İd., K. XIX, F. 24.

(8) — İb., İd., İb., F. 28.

(9) — Ahtıatikın bu isimle beraber zikrettiği adlardan Kenaan adının Oguzların az şerefli illerinden Kena; Kuş bildiğimiz Kuşlu; Het: Ati; Amurri: Eymur; Prizi: Brig. Frig (Firiçyalı); Girgâşi: Kırgız isimlerine o kadar benziyor ki, bunların aynı olmasında şüphe uyanıyor. Eğer bu baptaki şüpheleri kaldırabilirsek, yani bu isimlerin bunlar olduğunu ispat edebilirsek, tarihin şarkı telakkisi pek çok değişmiş olacaktır.

(10) — Hèrodote, IV. kitab, S. 255.

mız Karadenizle Azakdenizi arasındaki boğazın adı o zamanlarda Kimerli boğazı idi.

Kimerlerin en eski devirlerdeki hayatları, tarihleri hakkında malûmat azdır veya hiç yoktur. Herhalde bunlar da, tarihten evelki karanlık zamanlarda Sumerler, Elamlar, Etiler gibi birçok o zamanlarda Scythes telakki edilen kabileler arasında Orta asya'dan garba muhaceret etmiş, ve Suriye'ye, Anadolu'ya, cenubî Rusya'ya gelmiş olmalıdırlar (11).

İsa'dan evel onüçüncü asırda olduğu söylenen Avrupa'yı ilk istilâları hakkındaki malûmat da pek karanlıktır ve o zamanlarda şimalî Gaule'de yerleşmişlerdi. En büyük kütlesi Rhin nehrile Seine nehri arasında tevakkuf etmiş ve Celtles'lerle Gales'leri püskürterek oralara ve Seine ile Loire nehri aralarına yayılmışlar ve yerli ahaliye karışmışlardı.

Daha sonraları, İsa'dan evel sekizinci asır sonlarında da yeni bir Kimer istilası daha kaydedilmiş ve hemen bütün Avrupa ve Asya'yı karmakarışık ettiği sarih olarak tesbit edilmiştir.

Hérodote, bunların Anadoluyu istilalarını oldukça vazıh cümlelerle anlatır. Tarihin babası addedilen bu en eski müverrih, birinci kitabında Kimerlerden bahseder ve ihtimal ki, kendisinden daha eski olan şair Archiloque'un rivayetlerine istinaden Lidya'yı anlatırken Kimerlerin İonie taarruzlarının Cresus harbinden çok evel olduğunu, fakat bunların hiç bir şehir zaptedemiyerek sadece bazı ganimetler alıp götürdüklerini söyler (12).

Lidya'da Mermnades hükümdar sülalesini kuran Gygés'in, Lidya kıralı ve Héraclides'lerin sonu olan Candaule (Kandavul) u nasıl ve hangi sebeble öldürerek Lidya tacını giydiğini anlattıktan sonra da: "Onun saltanatı devrinde Kimerler göçebe Scy-

(11) — Hérodote, Strabon, Justin, Sicilyalı Diodore gibi en eski müverrihler, Turanî kabileleri Scythes umumî adıyle zikrediyorlar. Bu Scythe'ler birçok kabilelerden mürekkeptiler. Hérodote 4. kitabında, Strabon XII. kitabında bunları uzun uzadıya anlattırlar ve bu müverrihlere nazaran Sésostris denilen ikinci Ramsésele Suriye'de harbedenler Ssythe'lerdi. Justin, (Trogue-Pompe'nin umumî tarihi, Wetsel tabı, 1808) ikinci kitabının 3. babında, pek kısa hulâsa ediyorum: "Scythe'lere harb ilan edenlerin birincisi Sésostris oldu. Evvelâ itaat etmeleri için sefir gönderdi, onlar böyle zengin bir av beklediklerini söylediler... Filhakika Scythe'lerin yıldırım gibi hareketlerini gören kıral kaçtı, ordusu, eşyası yağma edildi. Scythe'ler Mısır'ın pek yakınlarındaki bataklıklara saplanmak istemediklerinden onu Mısır içinde takib etmediler. Fakat Suriye'yi uzun müddet ellerinde bulundurdular.„ diyor. Mısır kitabelerine nazaran II. Ramsese'le harb edenler Etilerdir. Şu hale nazaran Etiler'le Scyhe'lerin aynı kavim olması lâzımdır ve bizim telakkimize göre bu böyledir de... Çünkü Etiler de Scythe'ler gibi Türktürler.

(12) — Birinci kitab S. 4.

the'ler tarafından memleketlerinden tardedilerek Asya'ya geçtiler, kalesi müstesna olmak üzere Sardes'i zaptettiler. 49 yıl saltanat sürdükten sonra (?) oğlu Sadyattis onu istihlaf etti, 12 yıl saltanat sürdü, Sadyattisi de Alleattys istihlaf etti ki, Mede'lerle, Dejoce (Cemşid) un torunu Cyaxare (Keyahsar) ile harb etti. Kimerleri Asya'dan koğdu, İzmir'i aldı (13). „ der.

İranın teşekkülünü anlatırken de, Cyaxare'ın Asur kıralı Ninos'dan babasının intikamını almak için Asurilere harb açtığını ve bu harbın devamı sırasında, kıralları ve Protothias'ın oğlu Madias'ın kumandası altında kuvvetli bir Scythe ordusunun Keyahsar'a hücum ettiğini söyler ve: "Bu Scythe'ler Avrupa Kimerleri tarafından Asya'ya atılmışlardı (14)." der.

Scythe'leri ve Scythie'yi anlatırken de, daha ziyade itimada şayan bulduğu bir rivayet olarak, göçebe denilen Scythe'lerin Asya'da oturduklarını ve Messagete'lerin (15) muharebelerinde - Perslere ve Cyrus'a karşı - bunların da vazife almış ve çalışmış olduklarının görüldüğünü söyledikten sonra: "Scythe'ler Araxe nehrini atlayarak Kimer'lerin memleketine geçtiler, zira bugün Scythie denen memleketin evelce Kimerya olduğu zannedilir. Kimer'ler bu Scythe tecavüzü karşısında toplandılar ve ne yapmak lâzımgeldiğini müzakere ettiler. Bir kısmı bunların kesretine dayanılamıyacağını, binaenaleyh memleketi terketmek ve göçmek zarurî olduğunu, kıralları da harb etmeği teklif ettiler. Fakat memleketi bırakmak fikri galebe çaldı ve Kimerya tahliye edildi. Scythe'ler de boş buldukları bu memlekete kolayca yerleştiler. Scythie'de hâlâ Kimer ve Kimerli tesmiye edilen şehirler, kaleler vardır. Kimerya denilen bir memleket olduğu gibi bir de Kimer boğazı vardır... Kimer'ler memleketlerini Scythe'lere bırakınca Asya'ya geçtiler ve Yarımada'da yerleştiler... Ve yine malûmdur ki, Scythe'ler Kimerleri takıb ettiler ve bu sırada da Medie'ye girdiler. Kimerler sahili takib ederek ve Kafkaslardan geçerek Asya'ya girdiler (16). „ diyor.

Bizim bunlardan çıkarabildiğimiz netice şudur: Irak'ta, Suriye'de ve hattâ ihtimal ki Anadolu'da çok evelleri yaşamış olan Kimerler, Karadeniz çevresinde de yaşamışlar ve şimal kısmına da bilhassa kendi adlarını vermişlerdir. Bunların Anadoluya - herhalde birinci defa olarak değil - gelişleri Lidya'da Héraclide'lerin sukutu ve Mermna'de'ların teessüsü zamanında gösteriliyor. Bunu rakamla ifade edersek İ. E. 720-680 arasında bir zamana müsadif addedebiliriz.

Kimer'ler sadece Karadeniz şarkından değil, garbından da geçerek Anadolu'ya gelmişlerdir. Scythe is-

---

(13) — Birinci kitab, S. 7.

(14) — İb., S. 49.

(15) — Bunlar da Scythe'lerden ve Akhun'lardan olarak telakki olunur. Hâlâ mevcudiyetleri malûmdur. Aşağıda Degignes'nin bir fıkrasında göreceğiz.

(16) — 4. kitab, S. 255.

tilaları karşısında bir kısmı - herhalde bunlar daha az parçası olmalı - Karadeniz şarkından hareket ettiği halde, daha büyük kısmı garba doğru yürüdüler ve Tanais (Don) nehrini geride bırakarak İster (Tuna) nehri boylarına geldiler. Burada da ikiye ayrıldılar, bir kısmı garba hareket etti ve diğer kısmı Tuna'yı ve müteakıben Hemus (Balkanlar) u geçerek Trakya'ya geldiler. Oradan pek az bir kısmı Yunanistan'a, diğer büyük kısmı Trakya boğazını (İstanbul boğazı) aşarak Anadolu'ya girdiler. Anadolu'ya giren Kimer'ler Karadeniz sevahiline, Ege mıntakasına yayıldılar ve bir fırtına gibi bütün Yarımada'yı tahrib ve yağma, Sardes'i zaptettiler. Kimerlerin, şehrin varuşunu yağma ettikleri halde akropolunu alamadıklarını Hérodote söyliyor. Fakat bunların kaleyi aldıkları halde göçebelikleri hasebile ellerinde tutmasını bilmediklerinden tekrar bıraktıklarını söyliyenler de vardır.

Kimer'ler Anadolu'da Troide - Mysie'de, Lydie'de ve Karadeniz sahilinde Paphlagonie'de, Phrygie'de cevelanlar yapmakla iktifa etmiyerek Halys nehrini de aştılar, Fırat'a kadar dayandılar (17). O zamanlar buralarda, tâ Paflagonya'ya kadar Asuriler vardı. Asurîler Kimer'leri ancak Fırat boylarında karşılayabildiler ve bu müthiş müstevlileri, müşkülatla ve Anadolu'da mevcud irili, ufaklı hükûmetlerin de yardımiyle geri döndürebildiler.

Kimer'ler Asurî hükümdarı Assarhaddon'un bu müdafaası karşısında tekrar Halys'i atlıyarak bu nehirle Sangarios nehri arasındaki kadim Frigya-Phrygie ve Paflagonya - Paphlagonie arazisine yayıldılar ve Midas'ın ülkesinde yerleştiler. Bir kısmı da tekrar garba dönerek Ege mıntakasına geldiler ve Edremid garbında, hemen sahilde olan Antandros (18) da yerleştiler.

Burada, Bergama civarında şimdi Kınık nahiye merkezi olan yerin de eski adı (Gomorreum) dur. Demek ki, Kimer'ler bu beldeyi de bizzat kurmuşlardır. Bu yerleşme ve tesis Suriye cenubundaki (Gomorrha) adıyle birlik delili olduğu gibi, onların Sardes kalesinde yerleşmesini bilmedikleri ifadesini de reddetse gerektir.

Anadolu'daki birçok küçük hükûmetler ve prenslikler bu umumî istilaya dayanabilmek için birleşmek lüzumunu hissettiler ve Sardes'de hükümran olan Héraclide'lerle Teira (Tire) de hükümran olan Mermnade'lar birbirlerile anlaştılar ve Mermnade Dascyle'in oğlu Gygés Candaule'un majordomu, ordularının kumandanı oldu ve ona çok hizmetler etti (19).

İşte bu sırada hükümdar pek sev-

(17) — Bu Halys nehrinin aşılması Kimer'lerin Anadolu'ya şarktan değil, garbtan geldiklerini anlatır. Yoksa Kafkaslardan gelenlerin Fırat boyuna gitmek için Kızılırmağı aşmalarına hacet yoktur.

(18) — Ayvacık kazasında Altınoluk nahiyesi, eski Papazlı köyü yanında harabeleri vardır.

(19) — Schubert, Geschichte des Könige von Lydien, Breslau, 1884.

diği karısının güzelliğini onun dilinden de dinlemek arzusu ile kraliçesini çıplak olarak Gygés'e gösterdi ve bu hareketi kadını kızdırarak kocasını Gygés'e öldürtmesine sebeb oldu (20).

Gygés Kimer'lerle birçok harblar yaptı. Onları Antandros'dan çıkardı. Fakat merkezî Anadolu'yu istila etmiş, Frigya ve Paflagonya'ya yerleşmiş olan Kimerler Sardes'in, daha doğrusu Ege'nin şarkla muvasalasını temin eden büyük yolu, Kıralyolu'nu kesmişlerdi; ticaret durmuştu, Gygés, Asurî'lere hediyeler göndererek onların yardımiyle Kimer'leri daha şimale püskürttü ve yolu açtı. Fakat Asurîler kendisine teb'a muamelesi etmeğe başlayınca, Gygés, bunlara karşı Mısırlılar ve Medyalılarla birleşmeğe teşebbüs etti. Asurîler Gygés'in bu hareketine mukabil bir taraftan Kimer'leri, diğer taraftan da Cares (Kara) ları Lidya'ya karşı tahrik ettiler. İki taraftan hücuma uğrayan Lidya hükümdarı Gygés (652) de bir harbte telef oldu (21). Yerine oğlu Ardys bir Asur tabii olarak geçti (22).

Avrupa'ya giden Kimerlere gelince, merkezî ve şimalî Avrupa'da hayli dolaştıktan sonra, İ. E. (614 - 578) arasında Oesus adında kuvvetli bir kıralın kumandası altında Gaule'i istila ettiler. Bu havalide Jutland ve Danimarkanın sahil havalisini işgal ettiler, ki bunlara Teuton denmektedir.

Garbda bundan hayli zaman sonra bir Kimer hareketi daha kaydedilir.

İ. E. 120 de Kimerler tekrar zuhur ederek Ambrons'lar ve şimalî Teutonlarla birleştiler ve Tigurinleri de beraberlerinde sürükliyerek 112 ye doğru Gaule'e girdiler. Altı sene müddetle müteaddit Roma generallarile harb ettiler ve 105 de İspanya'ya kadar gittiler.

102 de tekrar döndüler; fakat şimalden İtalya'ya girmek için Ambron ve Teuton'lardan ayrıldılar. Rhône nehrini geçtiler ve bu nehrin şark sahillerini istila ettiler. Verceil'e geldikleri zaman, Ambron'larla Teuton ları mağlûb etmiş olan Catulus ve Marius'ü karşılarında buldular ve 101 de mağlûb edilerek döndüler..

Garbî Avrupa'da, yani aşağı Britanya'da ve Gal'de hâlâ Kimer denilen bir lehçe vardır ve Avrupa edebiyatında (Druidesse) lerile çok derin bir makes bulmuş olan Gaule'lerin (Druidisme = tabiate ibadet) din veya mezhebi de Kimer'lerden kalmış olarak telakki edilmektedir.

***

Kimer'lerin Türk olduğu Ahtiatikın bunları Yafes oğullarından addetmesi ve Homère'in onları Asya'nın en nihayetinde olarak göstermesi, Hérodote'un bunları Scythe'lerden sayması ile sabittir ve bu bapta hiç

(20) — Hérodote, birinci kitab, S. 4.7.

(21) — Bu tarihler kolayca telif edilemiyor. Gygés'in devri saltanatı 687 de başladığına ve 49 yıl sürdüğüne göre 638 de telef olmuş olması lâzımgelir, sanırım.

(22) — Radet, La Lydie et le Monde Grec en temps des Mermnades, Paris, 1843.

bir ilim adamı da itiraz etmemektedir.

İsmi "Esseb'i - seyyar„ da da görüyoruz (23). Müverrih Hammer bu kitabdan almış olduğu malûmatı şöyle hulâsa ediyor: "Yedi seyyare adındaki eser Noghay'larla beraber harb etmiş olan kabileler arasında Sirlas ve As'ları zikrediyor. Müellif 9. sayfadaki mukaddemesinde Çin neslinden olarak aşağıdaki Türk ve Tatar kabilelerini sayıyor: Monsok (Munsuk-Muncuk olacak), Sedistan (?), *Koumari* (Kumarı-ı), Saklab (Salvlar), (24), Khaledj (25) ve Khazar (Japhet'in - Yafes - çocuğu), Khatay, Djource, Sairuk, Kumiak, Bakşan, Tas, Atlas, As, Yedjudj ve Mecuc kabileleri Mencine neslinden olarak da Tutek, Çigil, Pereşgan ve İtak (Yafes'in diğer oğlu), sayfa 13 de Tatar, Mogol, Kireyt, Naiman, İnkut, Tunkut, Yekrin, Kirkiz, Çalair, Sunit, Merkit, Kirbut, Torgut, Temkalık, Tulas, Komat, Yarlik, Herçin, Hermuçin, Orşut, Ketmin, Turman, Sakait ve Pişe kabileleri (26).„

Bu kabilelerin asılları ve hüviyetleri etrafında şurada malûmat vermeğe imkân yoktur. Bunları (Türk Sociologi tetkikleri) umumî adı altında hazırladığım ve birincisi olan (Türklüğün kökleri ve yayılışı) nı bastırdığım ve diğerleri de peyderpey basılacak olan 6 kitabda ancak hulâsa edebiliyorum. Benim bu güne kadar rastladığım Türk kabile adlarının sayısı 5200 dür. Bunların adlarını "Türk budun, il, ulus, uruk, boy, oymak, avul, oba ve soy adları„ adındaki küçük kitabımda neşrettim.

Burada (Koumari) imlasiyle gördüğümüz kabile, eski ve Gomer, Kimer adlarile malûm olan kabilenin tâ kendisidir. Bu ismi bize Degignes de tanıtıyor:

" Jaxartes nehri boyunca sakin olanlar Caratae ve Comari namını

(23) — Seb'i seyyar: yedi seyyare, buradaki manasına göre yedi İldir. Bu adı bize Strabon da söyler: "Bu kabilelerin en vahşisi (Mosynoeque) yahut (Heptacomètes) kabilesidir. Mosyne denilen ağac ve odun kulübe lerde otururlardı ve göçerken terk ederlerdi. Meyva ve vahşi hayvan etlerile tegaddi ederlerdi. — Kitab, XII S. 549." Strabon, burada Tibaren, Alib ve daha bir kaç Türk — Scythe kabilesini de zikreder ki bunlar da Anadoluda yaşıyorlardı. Strabon'dan evel bu isimleri Homère'de de görüyoruz. Yani Troie harbi sıralarında (İ. E. 1280 olarak kabul ediliyor) bunlar mevcut imiş. Homère, İliade, II. ezği, 856 ve 857 inci kanadlar: Alib, Alizon.

(24) — Saklab adındaki Türk kabilesinin Lehliler olduğunu Evliya Çelebi ve Cihannüma sahibi Kâtib Çelebi söylemektedirler.

(25) — Bu isim Kalaç olacaktır. Arab dilinde Halec olmuş. Hattâ Kılıç şekline bile girmiştir. Anadoluda bu ad (Hallaç) şeklinde girmiştir.

(26) — Hammer, Histoire de l'Empire Ottoman Depuis son Origine jusq' a nos Jours, Paris, 1835, C. 5, Kirab 25, S. 452, XXIV. Zeyil, S. 47 ye.

alırlar. Cenubunda Comedae'ler, Özkent dağlarında Messagete'ler (27) vardır. Aralarında bulunanlar Grynaei'ler, Tornae'ler, cenubta İmaus kurbünde Biltae'ler bulunmaktadır. Şu zikrettiğim vasi ülke büyük Tataristan namı altında tanınmaktadır. Burada Kalmükler ve Mogollar sakin olurlar ve ecdadlarının ahlâk ve âdetlerini muhafaza ederler. Yalnız sürülerini otlatmakla meşguldürler. Başlıca üç büyük kola münkasemdirler:

Dzongares Calmouks - Kalmuk
Coşot Kalmuk
Torgout Kalmuk (28)."

Bu fikre istinad eden Ziyagök - alp merhum, Türk Medeniyet Tari - dinde, Türk tarihinin Kumuklardan, Kimak (Kimer'ler) den başla - ması lüzumunu ileri sürüyor. Yani bu fikre nazaran Kimer'ler Kalmük ve Kumük'lerle aynı kabile oluyor - lar demektir. Buna istinaden eski tarihlerde ve archeologi tetkiklerinde Kommagen adiyle gördüğümüz ve Koman'lar olduğunu pekâlâ bildiğimiz kabileyi de Kimerlerden veya Kimer olarak telakki ve kabul etmek lâzım geliyor.

En eski zamanlardan bu güne kadar Anadolu müteaddit defalar Kimerlerin istilâsına uğramıştır. Türk akınlarının hususiyetinden olarak, her akın kolunda birçok müteaddit ve muhtelif kabilelerin bulunduğu da nazarı dikkate alınırsa, hemen her akında ve bir çok akınlarda Kimer' - ler de gelmiştir, denebilir.

Anadolu cografyasında yaptığımız tetkiklerde bugün bile bu isme pek çok yerlerde ve pek fazla miktarda tesadüf edebiliyoruz. Gerçi isim muhtelif şekillere girmiş, asıl adın hakikî şekli hayli değişmiş, bilinemez hale gelmi şolmakla beraber, benzerlerinden ismin hüviyetini bulmak kabil oluyor.

Anadoluda Kimer — Kumar ismi hâlâ şu şekillerde ve kazalarda bulunuyor:

İsmi şekli	Bulunduğu kaza
Gömerı	Fatsa
Gümerdiğin	Çankırı
Kemer	Salihli, Manavgat, Kaş, Eşme, Bozdoğan, Söke, Fethiye, Akşehir, Biga, Kozan, Pazar, Kayseri, Antalya, Korkuteli.
Kemerağzı	Antalya,
Kemerburgaz	İstanbul
Kemerdamları	Salihli

(27) — Messagete'ler, Cyrusla harb ederek onu telef eden ve kan dolu bir tuluma kafasını kesdirerek attıran Tomyris adındaki kıraliçenin idare ettiği büyük bir Scythe kabilesi olarak Hèrodote tarafından da takdim edilmektedir.

(28) — Yirmi yedinci kitab.

Kemerdere	Milas, Çanakkale
Kemerli	Zara
Kemerey	Beypazarı
Kemerler	Kastamonu, Araç, Kandıra
Kemerli	Nizip, Görele, Sürmene
Kemermanasırlı	Düzce
Kemeryanı	Düzce
Kemeryent	Karacabey
Komera	Trabzon
Kömür	Kemah, Develi, Köksun, Kelkit
Kömürcü	Niğde, Bâlâ
Kömürcü Kadı	M. Kemalpaşa
Kömürcüler	Çoruh
Kömürdibi	Ceyhan
Kömürköy	Vize
Kömürlü	Kagızman, Erzurum
Kömürlük	Şile, Adapazar, Arapkir
Kömürmanarınca	Adıyaman
Kumari	Afyon
Kumarı	Kütahya, Kastamonu
Kumarlar	Kandıra, Bayramiç
Kumarlı	Boyabat, Kayseri, Çarşamba, Köksun
Kumarlıacemli	Andrin
Kumartaş	Kalecik, Afyon
Kumbariş	Elâziz,
Kumiran	Şıtak

İkiyüzbinlik istikşaf haritalarında ve Dahiliye Vekâletinin neşretmiş olduğu Köylerimiz adlı eserlerde yaptığım tetkiklerde bulduğum bu isimlerden pek çokları asıl hüviyetlerini kaybetmiş gibi göründüğü halde bir çokları da asıllarını muhafaza etmişlerdir. Kayseri civarında ve Erciş şarkında Seresek yanındaki Kimerli köyünü 50 sene evelki haritalarda Kimerli şeklinde gördüğümüz halde (29) Kiepert'de Kemerli ve diğer haritalarda da Kömerli, Kemerli olarak görüyoruz. İsimlerin bu kadar tahavvülü karşısında, bir çok adların da kaybolmasından haklı olarak şüphe edilebilir.

Fakat esas itibarile ismi hâlâ Anadolu'da bulmakta olduğumuza bakarak bu büyük Türk ilinin bu diyarların eski sekenesi arasında olduğu hakkındaki fikri katî olarak kabul edebiliriz.

---

(29) — Elisée Reclus, Nouvelle géographie universelle, la Terre et les Hommes, T. IX; L'Asie Anterieure, Paris, 1884; Erciş ve havalisi haritası.

ÖKONOMİK DEVRİDAİM

S. Aydoslu

Otarşi mi, denkleşme mi? (*)

Piyasaya bağlılık derecesi hakkında bir düstur vermek fikrinden uzağız. İnsanlar için farklılaşmağı büsbütün kaldırmak istiyen reçetelere ütopya diye bakarız. Ancak, içtimaî ve iktısadî düşünceler, istihsal ve tevzi mülahazaları, millî varlığın istatik ve dinamiki; millî gücün istikrarlı ve emniyetli bir surette artması endişeleri; herhalde piyasa denilen oynak mekanizma ile münasebetlerimizin - tabiî her yere ve vaziyete göre başka başka derecede olmak üzere- asgarî ve makul bir hadde kalmasını icab ettirir, diyebiliriz.

***

İç iktısad için tasavvur edebildiğimiz başlıca ihtimallerin üçüncüsü de şu idi:

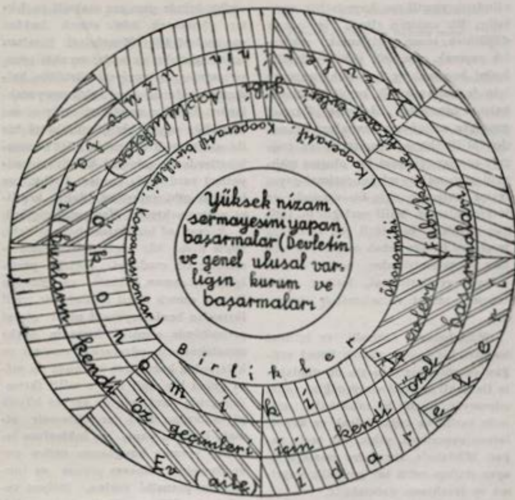
"Makul bir had içinde denkleşmiş ortak bir dış iktısad ile, esas itibarile ortak olan iç iktısad unsurlarının makul bir had dahilinde denkleşmesi.„ Bu cümleyi tahlil edelim: bir kere iç iktısad unsurundan ne anlıyoruz? Burada bilhassa millî iktısad mekanizmasının şakulî ve ufkî kollarını kastediyoruz. (Bundan sonraki şemaya bakınız!)

Bir birine ters taramalar ile ayrılan parçalar, bazı bariz hususiyetlerle biribirinden farklılaşan iktısad mıntakalarını göstermektedir. Burada bunların birbirinin aynı büyüklükte sekiz mıntakaya ayrılmış olması, meselâ bizim millî iktısad bünyemizdeki bir hakikate tevafuk etmek iddiasile değil, gösteriş kolaylığı için yapılmıştır ve farazidir. Kezalik, millî iktısad da, devlet ve millet teşkilatından ev idaresine kadar ancak dört kademe göstermemiz de, aralarında başka kademelerin ve yer yer hususî vaziyetlerin bulunmasını nehyetmez. Burada da kolaylık olsun diye vasıfları en bariz olanlarını aldık.

Bu şemanın ifade ettiği vaziyet, zaten her millî iktısadın filen yaşadığı bir hakikattir. Her millî iktısad da meselâ bir ticaret evinin, hem kendi hizasındaki ticaret ve sanayi müesseselerine, hem de kendinden üst ve alt kademelere karşı nibeten otark bir nizamı vardır, aynile onlarla, makul bir hudud ve sahada denkleştiği gibi. Bir ev idaresinin öteki ev idarelerile kendi üstündeki kade-

(*) Bu yazının ilk bölümleri 21, 22, 23 üncü sayılarımızdadır.

Geçen sayımızın 354. sayıfa, 2. sütun, 32. satırında şu cümle eksik çıkmıştır: "Mutlak bir otarşi„ sözlerinden sonra: "içinde yaşamağa karar veremez. Bununla beraber nisbî bir otarşi„ sözleri gelecektir.

melere karşı nisbî bir otarşisi vardır. Bu hakikati her gün her yerde yaşıyoruz.

Otarşi fikrinin, başaran ve müstakil bir insanın otarşik sevki tabiisinin bir eseri olduğunu ve her insanda, her teşekkülde bu fikrin denkleşme zaruretlerile mücadele halinde bulunduğunu evelce söylemiştik. Bizim yukardaki şema ile göstermek istediğimiz de, tabiatin bu objektif tezahürüdür.

Bir milleti atomların ve zerrelerin kimyevî bir sentezi ile şekilleştirilen herhangi bir ölü maddeye benzetmek hatasına, tabiat ilimcilerinin çalışma usullerini kullanan bazı sosyologlar ve iktısadçılar düşmemiş değildir. Onlarca ilim ve onun bir hazırlama vasıtası olan teknik, bizatihi bir gayedir. Bu, dürbünün ters tarafından bakmaya benzer. Halbuki ilim, maksat ve gayeye göre kıymet alan bir vasıtadır. Fazilet sahibi bir adamın

elinde kıymetli ve hayırlı bir vasıtadır. Bir caninin elinde ise çocuk düşürmek, insan zehirlemek, eşkiyalık yapmak, oksijenle pencere demirlerini kesmek ve hırsızlık yapmak için de kullanılır. O, kendi kendisine kalınca bitaraftır. Halbuki, iktısad, gayelere matuf bir vasıtalar binasıdır. Millî iktısad ise, tarihî ve coğrafî şartlar içindeki bir oluşun mahsulü olan millî varlığın içtimaî gayelerine erişmek için bir vasıtadır ve bitaraf olamaz. Millî varlığın bu içtimaî gayeleri ise, millî güç ve emeği israfa ve helâke sebeb olabilecek tehlike ve sarsıntılardan masun olarak inkişafı ve ilerlemesi, hulâsa - tabir caizse - mesut ve müreffeh olmasıdır.

Müdahaleyi, iktısadî ve içtimaî hayatta bir faktör olarak kabul ettiğimize göre, bir milletin de müdahale ile şekil değiştiremiyeceğini iddia edemeyiz. Ancak bu müdahale, milletin tarihî ve coğrafî icab ve kayıdlarına uymadımı, yıkıcı bir tesir yapar. Müdahale, ancak bu esaslara riayet ettikçe tabiî bir genişlik, yayılma ve ferahlama yaratabilir.

Bir milleti, bütün ferdleri birbirinin aynı bir yığın halinde tasavvur etmek dahi, pek çok kimselerin hâlâ içtinab edemedikleri bir hatadır. Bir insan kendi tabiatının içerden dışarıya tesirile, muhitinin dışardan içeriye tesirinin hasılası olan bir varlıktır. Dağlı dağlıdır, ovalı ovalıdır. Dış tabiatla temasında insan, şimal rüzgârı ile cenub sıcağı karşısında başka mizaç, başka huy ve başka inkişaf kazanmıştır. Onun için millî varlık içinde yer yer mahallî varlıkları görmemek, inkâr etmek imkânı var mıdır? (9) Mesafeleri kısaltan fennî vasıtalar ne kadar terakki eder se etsinler, bu vaziyeti büsbütün kaldıramamışlardır ve kaldıramıyacaklardır. Bu fen vasıtalarile bir ucundan öbür ucuna bir günde, hattâ bir iki saatte gidilebilen en küçük memleketlerde de yer yer kültür hususiyetleri vardır, ki bunlar istihsal ve istihlak gibi yapışlarda daima kendini göstermektedir. (İsviçre, Belçika).

Bizzat saf bir iktısad bakımı dahi, böyle nisbî bir desanjalizasyonu amirdir: ilk maddeyi, çıktığı yerde işlemek, zaman, mesafe ve emekten iktısad etmek değil midir? Bir millî iktısadın benimseyeceği nisbî otarşi prensibinde, o millî iktısadın başka memleketlerin uğrıyacağı sarsıntı ve krizlerden korunmak kaygusu ön safta gelen bir amil ise; o millî iktısadın geniş yurdunda da yeryer büyük piyasalardan daha az müteessir olmak, hayatın yapış ve inkişafına istikrar vermek kaygusuna neden yer verilmesin? Bilhassa piyasa ve rantabilite prensibi yerine, ihtiyac temini ve millî prodüktivitè prensibi, millî iktısadın nazımı olursa. Piyasa için, azamî rant için düşünen ve didişen hodbin bir kapitalist; kendisi için en kolay ve en ucuza mal edici şekli, ekseriya bir merkezleşme ve yığınlaşmada bulabilir. Fakat bu, mil-

(9) Bu meselenin nazarî izahı için "ÜLKÜ" mecmuasının 6 ıncı sayısında çıkan "Milliyetçi ve Taazzuvcu iktısad" başlıklı yazımıza müracaat buyurulması.

lî iktısada pek pahalıya malolabilir.

***

Millî iktısadın yukardaki şemada gösterilen şakulî ve ufkî bölümlü unsurlarının sağ ve sol, ileri ve gerileriyle yapacakları hususî denkleşmeler üstünde ve dışında daha bir çok ve pek mühim denkleşme unsurları vardır: (Ülkü'nün 21 inci sayısının 194 üncü sayfasındaki cedvele de müracaat buyurulması):

1 — Amme menfaatine mahsus tesisat, inşaat ve techizat

2 — Resmî idareler masrafları

3 — Yardım ve bakım masrafları

4 — Faizler gibi.

Bunlardan başka, iptidaî maddelerile, işletme maddeleri memleketin başka başka mıntakalarından gelen sanayi ile; gerek iptidaî maddeleri ve gerekse işletme maddeleri itibariyle kısmen dışarıya muhtac ve fakat kurulması millî menfaat icabı olan sanayi ve teşebbüsler de sayılabilir.

Köyde Natür Etüdleri :

ANKARA KÖYLERİNDE BİR TOPRAK VE SU ETÜDÜ

KERİM ÖMER ÇAĞLAR

Halkevlerinin Kurumu yıldönümünden ötürü

BOZKIR ekiciliğinde iki çetin faktörden biri toprak, ikincisi sudur. Bozkıra tip olarak aldığım Ankaranın genel su ve toprak problemini (Bozkır haznesi) (*) adile çıkardığım bitikte gözden geçirmiştim. Orada bulduğum ve yazdığım genel karakterleri bu yazımda köy parçaları üstünde yine o görüş metodile araştıracağım.

Laboratuvarda yapılan bir etüdün aylar sürdüğünü bilenler, benim Bozkırın basımından bir buçuk yıl geçtikten sonra bir kaç köy için oranlayabildiğim bu yazıyı geç bir verim saymıyacaklardır. Bozkırın Naturu gibi bu yazı da geç fakat olgun bir ürüm vermek için biraz gecikti.

Ankara'dan Kutludüğün ve Bayındıra:

Ankara'dan iki yol bizi Kutludüğün yakınlarına kadar götürür. Biri demiryolu, öteki şosa. Kayaşta demiryolu da, şosa da biter. Oradan öteye beş kilometrelik yolu, bir tepeyi aşarak toprak yol üstünden gitmek lâzımdır. Yol toprak olmakla beraber, ötesi berisi düzeltilmiş ve kumla örtülmüş olduğundan otomobil ve araba yağmurlu günlerde az zorlukla köye varabilir.

Köy yüksekçe bir tepenin sırtında kurulmuştur. Yüzü karşıdaki çok yakın bir sırta dönüktür. İki tepe arasından bir dere geçer. Bu dereden bir kol bir kilometre kadar ileriden tutularak yükseğe alınmış ve köydeki iki değirmenin işletilmesine verilmiştir.

Bir yönden dereden, öte yönden değirmen harkından gelen sular aşağıda Kutludüğünün bahçe ve tarlalarını sular. Çoğu söğüt, birazı da yemiş ağacı bulunan bu bahçelerde az sebze yetiştirilir ve türlü ekim yapılır.

İki tepe arasında ilkin dere geçecek kadar dar olan öz, köyden başlıyarak Bayındır ve Kayaşa doğru genişler.

Kutludüğün ile Bayındır arası ayakla 15 dakikadır. Burada Öz yine darlaşır ve Bayındır deresinin aktığı tarafa uzar. Bayındır köyü de ufak bir sırtın sarkımında, Kutludüğüne doğru bakar. Bağı, bahçesi Kutludüğünden azdır.

Bu yer yer darlaşan ve genişliyen

(*) *Kerim Ömer, Bozkır Haznesi, 1933, Ankara Halkevi Köycüler Komitesi bitikleri.*

basık ovanın toprak karakteri çok değişiktir. Diyebilirim ki en çok kumsal yerler görülür. Kutludüğün ve Bayındır'daki ağaçlıkları saymazsak üç kilometreden uzun oranladığım ovanın ortasında kocamış bir ardıç ağacından ve köylünün işledikleri tarlalardaki ekinden başka bitki yoktur.

Ankara'dan otomobille bir çok kerteler bu köylere gittim. Cebeci'deki andezit tüfleri arasından Hatib çayı üstündeki köprüden sağlı sollu değişen bir jeolojik görünüş ile karşılaşılır. İleri gelen strüktür Ankara tarafından andezit, dasit ve volkan külleri iken Ayaş ve ondan ötesinde Elmadağı massifisin birinci kurum örnekleri çoğalır.

Bu taşlar Elmadağının şimal batı yönünden Kayaşa, oradan Ankara'ya uzanır. Şistler, konglomeralar ve kalkerler yer yer değişir. Şimal yönünde yine bu taşlar görülür. Kutludüğün ile Bayındır'ın şimaline düşen yerlerde şistli fillatlar ile geniş kristalen şist şeritleri vardır. Kuarslı gre tabakları da pek çoktur. Bunlar kolay parçalanmadıklarından bulundukları yerler genişlememiş ve bu yüzden Kutludüğün ovasının girinti ve çıkıntıları meydana gelmiştir. Kayaş özünde ve Kutludüğün köyünde kaynak tarafındaki şistlerin Metamorfozu, kuşkusuz ki daha derinde bulunan granit massiflerinin varlığile alâkalıdır.

Yer yer kömürlü olan greli şistler, en ziyade Kutludüğün köyü yanında göze çarpar. Kutludüğün kaynağının geçtiği derin öz, kalın bir kireç (kalker) damarının üstünden atlar ki birkaç yüz tonluk kireç taşlarının bulunduğu bu dar özün iki tarafında ve yüksekte büyük bir şerit halinde kalker teşekkülâtı uzanır.

Ona karşılık Kutludüğün, Ayaş yolu üzerinde, köye giderken sol tarafı daha çok Gravakelerle bezenmiştir.

Kayaştan evel Üreğir'in biraz ilerisinden ayrılan bir yol ile Arablar özüne girilir. Burada manzara tamamen ayrıdır. Kalker teşekkülatı hiç görülmez. Ufak bir suyun başı olan Hüseyingazi tepesine doğru ilerliyen dereye girince solda Arablar köyü görülür. Köy sırttadır ve aşağıya, dereye kadar ağaçlıktır. Oradan ilerledikçe dere darlaşır ve bembeyaz volkan küllerile, yer yer silis yığınlarına rastlanır. Özün daha ilerisi Ankara'nın üçüncü zaman volkanlarının fırlattığı andezit blokları ile kapanmış bir haldedir. Burada ekilecek tarla yoktur. Yer yer su kaynakları var.

Gerek Kutludüğün ve gerekse Bayındır, çiftçiliğini daha ziyade yukarda, yayla kısmında yapar. Kutludüğün köyü topraklarının analizinden alınan neticeleri ilk önce gözden geçirelim:

Bu köyün 14 değişik yerinden örnek aldım ve ayrı ayrı tahlil ettim. Tahlillerde kireç (Kalsiyom karbonat), Karbondioxyd ($CO2$) reaksiyon (pH), ile fizik karakterler ölçülmüştür. Sayıları yazdıktan sonra her biri üzerindeki düşünceleri not edeceğim:

a) Kireç, Karbondioksid, Reaksiyon (pH):

Toprağın numarası	$CaCO_3$,% (kireç)	CO_2, % (Karbondioksid)	pH (Reaktion)
1	8.510	3.744	8.3
2	1.572	0.691	8.3
3	2.497	1.098	8.2
4	9.805	4.314	8.2
5	0.832	0.366	8.3
6	4.440	1.953	8.6
7	5.827	2.564	8.6
8	4.347	1.912	8.4
9	4.070	1.787	8.2
10	4.810	2.116	8.4
11	1.850	0.814	8.2
12	4.255	1.872	8.4
13	12.857	5.657	8.2
14	3.330	1.465	7.6

Bu cetvelin karşılaştırılmasından anlaşılacağı gibi Kutludüğün'den alınan toprakların hepsi de alkalen bir reaksiyon göstermekte ve bu Alkalite 7.6 ile 8.4 pH arasında değişmektedir.

Kirece gelince Kalsyom karbonat halinde hesablanan bu eleman topraklarda oldukça değişik bir manzara göstermektedir. 5 numaralı toprakta % 0.832 ile başlıyan kireç 13 numarada % 12.857 ye kadar yükselmektedir. Bununla beraber yüksek miktarlar yalnız 4 ve 1 numaralı topraklarda bulunup toprakların çoğu kireçce % 1.5 ile % 5 arasında değişiklik göstermektedirler. Kireçce nisbeten yüksekçe bulunan 1, 4 ve 13 numaralı tarlalar mıntakanın kireç damarlarına yakın yerlerine isabet edenlerdir.

b) Çakıl:

Toprakta fizik ve şimik analiz yapılırken bu analizler her zaman iki milimetrelik elekten geçirilmiş olan kısımlar üzerinde yapılır.

İki milimetrelik eleğin üstünde kalanlar toprağın fizik karakteri üzerine tesir eden bir faktör olduğundan bunların % de miktarlarını ayrıca göstermek lâzımdır. Bunun için her toprağa aid analizi ayrıca veriyorum:

Toprağın numarası	Çakıl %	İnce toprak %
1	15	85
2	27	73
3	29	71
4	11.3	88.7
5	42.4	57.6
6	6.6	93.4
7	26.5	73.5
8	31	69
9	26	74
10	23	77
11	44	56
12	9	91
13	11	89
14	39.3	60.7

Bu cetvel bize, Kutludüğün ovasının topraklarını genel görüşle etüd ederken koyduğumuz teşhiste yanılmadığımızı göstermektedir. Toprakların çoğu kumsal ve çakıllı bir karakter göstermektedir. İki milimetreden büyük olan kısımların % 42 ye kadar çıktığı tarlalar vardır (No. 5).

c) İnce toprak:

Gözden bir de ince toprağı geçirelim: Atterberg metodu denen usulle yapılan ve iki milimetrelik elekten geçirilmiş toprağa tatbik edilen analizden alınan neticeler şudur:

1 NUMARALI CETVEL

Kutludüğün toprakları: (Fizik Analiz:)

% miktarlar

Toprak No.	0.02 mm den küç.	0.02-0.01 mm.	0.01-0.05 mm	0.05-0.1 mm	0.1-0.25 mm	0.25-0.50 mm	0.5-2 mm
1	28.700	28.250	3.650	8.500	9.700	10.000	11.200
2	29.200	21.750	10.700	5.000	21.750	0.600	11.000
3	12.750	26.500	13.500	7.000	27.500	6.250	6.500
4	14.800	20.500	14.200	9.500	22.000	9.000	10.000
5	11.000	32.000	12.000	5.000	26.500	6.500	7.000
6	13.000	23.000	12.500	7.500	18.500	7.000	18.500
7	4.675	25.000	12.225	5.100	20.500	12.000	20.500
8	16.900	17.500	14.600	8.000	18.500	8.500	16.000
9	16.600	23.500	13.700	7.200	19.500	8.500	21.000
10	26.200	16.000	16.600	11.200	15.500	7.000	7.500
11	18.400	20.000	13.600	4.500	20.500	8.500	14.500
12	8.800	32.000	12.200	8.000	23.000	6.000	10.000
13	7.700	20.000	18.600	13.200	24.000	10.500	6.000
14	8.000	17.500	14.500	7.500	33.500	7.000	12.000

1 numaralı cetvel göz önüne alınınca Kutludüğün'den alınan 14 toprak örneğinde 1,2 ve 10 numaralı topraklar ayrılırsa ötekiler biribirine yakın olmak üzere hafif, kolay işlenir bir toprak karakterini göstermektedir. Yalnız numaralarını ayrı yazdığım 1, 2 ve 10 toprakları ince zerreli yazılabilirse de bunları da kolay işlenir, hafif topraklar grubundan ayırmamak doğru olur. Bu toprakların kireç ve çakıl analizleri de bu neticeyi sağlamlaştırmaktadır.

Kutludüğün mıntakası hakkında verilen bu neticelerin dış görünüşü bakımından Kayaş özü için de doğru olduğunu yazdıktan sonra sulara geçelim.

SOVYET SANATKÂRLARI RESİM SERGİSİ

İSMAİL HAKKI TONGUS

TAHMİNEN bir asırdanberi, Avrupa — Amerika kültür âleminde, sık sık, sanat terbiyesinden bahsedilir. halka sanat terbiyesi vermeğe çalışılır. Bu istek asrın zaruretlerinden doğmuştur. Dikkatli müdekkikler, insanların yaratıcı kabiliyetlerinin söndüğünü, eski devirlere nisbetle zevklerinin azaldığını görmüşlerdir. Bu kültür âleminde mihanikîleştirilmiş gramofon musikisi, heyecanı kalmamış fotograf, radyodan dinlenilen makineleşmiş şarkılar ve efsaneler şahsiyetin kuvvetini azaltmışlardır. Medenî insanın en mühim vasıflarından biri, hayatını mihanikîleştirmiş olmasıdır. Aslında insanın hizmetcisi olması lâzım gelen makina; onun efendisi olmuştur. Bir zamanlar talim ve terbiyenin gayesi; insanı bütün külliyetile terbiye etmekti. Halbuki bugünkü terbiyenin en mühim vazifesi sadece kafayı; kuru, işe yaramaz malûmatla doldurmaktır. Bu şekildeki terbiye *Intellectuel* denilen, bugünkü medeniyete hâkim, yeni bir nesil yaratmıştır. Bu neslin sanat terbiyesi çok kıt, tabiattan çok uzak yaşadığı için canlı güzelliklerle — doğrudan doğruya — teması yoktur. Ferd, tam bir şahsiyet olabilmesine hizmet edecek fırsatlardan istifade edemez. *İntellectuel* tabakadan ayrı bir terbiye almakta olan halk düşünüş, hayatı anlayış, his ve ifade diş bakımından büsbütün ayrı bir varlık olarak göze çarpmaktadır. Muasır cemiyetlerin sanat hayatında halk şarkıları, millî efsaneler, kıyafetler, danslar, oyunları modern sanatın eserlerinden daha kuvvetli ve daha şümullü bir yer almaktadır. Zihnî kültürle beslenmiş olan insanlar, bu sanat kaynaklarından kuvvet almadıkları taktirde tek cihetli, hayatın zevkini duyamıyan, bedbin kimseler olarak kalmaktadırlar. Bu itibarla modern talim ve terbiyenin en mühim gayelerinden biri insanlara sanat terbiyesi vermek şeklinde tesbit edilmiştir. Sovyet sanatkârlarının Ankarada açtıkları resim sergisini bu gayeye hizmet edici bulmaktayız.

***

Hayatı renkli bir tablo gibi görürüz, hakikî hayatın böyle bir görünüş kudreti vardır. Şekil, renk, keder, sevinç, heyecan, sıkıntı, inanmak, acımak bu tablonun unsurlarıdır. Hakikî hayatın yanında bir de irademizin yarattığı hayalî, gayrı hakikî hayat vardır. Bir sembol, sadece bir görünüşten ibaret olan ve yüksek kıymet ifade eden bu hayat bizim eserimizdir. Buna sanat deriz.

Sanatı insanın şuurlu olarak hakikî hayatın içine girmesi, onu anlaması, hissetmesi ve bariz vasıflarile ifade edebilmesinden doğar. Sanat; aynı zamanda hakikatin derinliklerine nüfuz etmek, hayatı anlamak, hissetmek, kâinat hakkında bir telakkiye sahib olmak demektir. Buna muktedir olamıyan kimse tam bir sanatkâr değildir. Bu iktidarı gösterenlere sanatkâr deriz. Sergide resimlerini gördüğümüz Sovyet sanatkârları bize eserlerile böyle bir sanat telakkisini anlatmaktadırlar. Sergideki eserler; endüstri, teknik ve ziraî hayat itibarile geri kalmış bir cemiyetin ilerleme hamlelerini gösteren vesikalardır. (Her kafa işçisi bir elişçisidir, her elişçisi bir kafa işçisidir) prensibini bir kıymet olarak alan Sovyet rejimi kendine mahsus, orijinalitesi bulunmıyan bir sanat yaratmadıkça bu prensibin tahakkuk ettirilemiyeceğini bilir. Sovyet sanatkârı da hayatı bu bakımdan anlamıya, hissetmiye ve ifadelendirmeye mecburdur. İhtiyarlamış Avrupa kültürü için sert ve korkunç görünen böyle bir hayat telakkisini anlatan Sovyet resimleri karşısında bir az ürkeklik duymamak mümkün değildir. Onun için bu sergideki resimler ziyaretçiyi, ilk bakışta tıpkı alışkın olmadığımız hâdiselerin karşısında geçirilen tereddütler gibi bir hale düşürmektedirler. Genç Sovyet ressamlarının bir çokları resim tekniğinde de mühim değişiklikler göstermektedirler. Esasen aldıkları meslekî terbiyenin şekli de büsbütün başkadır. Yaratıcı faaliyetle kuvvetlenmesi lâzım gelen bir sanatkârı mektepten ziyade hayatın yetiştireceğini evelden kabul etmek lazımdır. Sergide heyecanla eserlerini seyrettiğimiz sanatkârlar, tasvir ettikleri mevzuları bizzat yaşamış insanlardır. Bazıları arz üzerinde, bir sanatkârı tahrike yarayacak başka muhitlerden de heyecanlar toplamışlardır. Onun için her biri bir başka noktada arkadaşlarından daha kuvvetli olan bu ressamlar, sergiye; hem serginin hem Rus inkılâbının gayelerini kuvvetlendirecek eserler verebilmişlerdir. Bu bakımdan her tablonun, her heykelin ayrı birer kıymeti vardır. Bütün eserleri teker teker tahlile imkân bulamadığımız için en karakteristik olanları gözden geçirilecektir.

***

1 — *Petrov - Vodkin*'in sabah, genç kız adlı resimleri güzeldir. Bunlardan genç kız portresi, gençlik devrinin en karakteristik vasıflarını göstermektedir.

2 — *Riajski, Georgi*'nin dokuz resmi vardır. Yeni bir Sovyet kadını tipi yaratan bu sanatkârın (Kızıl orduda sıyasal ders) adlı tablosu inkılâb resimlerinin güzel bir örneğidir.

3 — *Gerasimov, Sergey* bize bu sergide 1931 den itibaren yaptığı resimlerden yedi tanesini gösteriyor. (Bir Kolhoz köylüsü kürsüde) adlı tablosu Rus yeniliklerinin temelini teşkil eden köylünün harikulade kuvvetini anlatmaktadır.

4 — *Kuprin*, hem ressam hem pe-

dagoji ile uğraşmış bir artisttir. Serdiği sekiz resimden en güzelleri: Kok fabrikası, Bessemer fırını, Kızıl ordunun donanma manevralarıdır.

5 — *Brodski, İsak* 1905 tarihindenberi Rus inkılâbının temellerini teşkil edecek resimler yapan bir sanatkârdır. Bu sergide sekiz eserini görebilmekteyiz. (1918 de Lenin Smolni'de), (Vorosilov) adlı eserleri karşısında Rus inkılâbının büyüklüğünü, böyle büyük işlerin mesuliyetini taşıyanların kudretlerini sezmekteyiz.

6 — *Samohvalov, Aleksandr* köylü tiplerini yaratan kuvvetli bir artisttir. Yedi tablosu bu sergiyi süslemektedir. (Tarlalarda çalışan kadın, rençberler, dokuma tezgâhı)adlı resimleri, işi fazilet telakki eden yeni bir ülküyü canlandırmaktadır.

7 — *Vilyams* realisttir. Teşhir ettiği beş tablonun en güzelleri: Beden terbiyesi ile uğraşan genç kızlar, yıkanan kadınlar adlı eserleridir.

8 — Bogorodski ressamlıktan başka sinema ve tiyatro sahalarında, gençliğinde at canbazlığında, tayyarecilikte, gemicilikte bulunmuş bir artisttir, sekiz eser teşhir etmektedir. Bunlardan Gençlik, Kızıl donanma gemicisi, Lenini hatırlama adlı tablolar en güzelleridir.

9 — *Deyneka, Aleksandr*'ın üç resmi vardır. Sivil tayyarecilik adlı eseri yeni ülkülerin heyecanını anlatan güzel bir resimdir.

10 — *Saryan*'ın beş tablosunu görmekteyiz. Köy adlı resmi pek güzeldir.

Efimov, İvan — Münina, Vera - Çaykov — Lebedeva — Sara adlı heykeltraşlar, küçük fakat manalı heykellerile bu sergiyi süslemektedirler. Sergi tahakkuk ettirmek istediği gayeyi kuvvetli eserlerle beslemiş bir sergidir. İnkılâb resim sergilerinin güzel bir örneğidir. Bize bu sergiyi göstermeğe muvaffak olan Ankara Halkevini anmak vazifemizdir. Bu gibi seriglerin çoğalmasını dileriz. .

TÜRKLERDE BOKS

ÇANKIRILI TALAT ONAY

Bu yaz, Çankırı'da iken eski Türkce sözler bulmak için (Gülistan, Baharistan, Hafız Divanı, Tuhfei-Vehbi,) yorumları (şerh) gibi eski kitabları okudum. Oldukça işe yarıyacak sözler bulunca emeğime acımadım. Bu arada Türk spor günlemeci ile (tarihi) ilişikli belge (vesika) larla da karşılaktım. Bunlardan (Muşt-Zeni), (Mnşt - zenlik) başlıklı yazılar özenimi (dikkat) çekti.

Hicri 1004 te, bendan 348 yıl önce Gülistan'a yorum yazmış olan Sudi Efendi bir (Yumruk vurucular oyunu) anlatıyor. Oyunun nasıl yapıldığını öğrettikten sonra Şam'da bulunduğu sıralarda Semerkant'tan bilgi (ilim) öğrenmek için gelmiş birkaç çömezin (talebe) bu bilikte (fen) usta olduklarını, nasıl yumruklaştıklarını, sonunda bayılan genci, gövdesini ovarak (masaj) ayılttıklarını bildiriyor.

(Şerhi - Baharistan) : Osmanlıcaya çeviren Şakir Efendi de Sudi'nin sözünü küçülterek: "Bugün bile Enderun'daki Gılmanlar arasında bu sanatı bilmezler pek azdır... Çok yolu yordamı, çokça aldatmacası vardır„ diyor.

Yumruk vuruşmaya Sudi (fen), Şakir Efendi (Sanat) adını veriyorlar. Sudi'ye göre (bilik), Şakir Efendiye göre (Epik) tir. Fakat ikisi de emek vererek, uzun uzun çalışarak elde edilen bir yoldam (meleke) olduğunu söylemek istiyorlar.

Yumruk vuruşma bilik veya epiğinin 350 yıl önce Türklerce belli bir oyun olması, Sudi'nin bunu gereklice anlatması, hele Semerkant'lı genclerin yolile, yordamile yumruklaşmaları, bayılanı ayıltmaları; sonra Şakir Efendinin yaşadığı günlerde padişah olan Üçüncü Selim'in sarayındaki genclerin de oynadıklarını bildirmesi bu oyunun tamamen ulusal ve Türklerin çok eski bir oyunu olduğunu gösteriyor. Spor günlemeci ile uğraşanlara bu belgeleri bildiriyorum:

(مشت زنْرا حکایت کنندکه — کلستان)

(Muşt - Zen, vasfı - terkibidir. "Yumruk vurucu„ demektir. Bunun aslı budur ki Muşt - Zenlik bir fendir ki sağ elin baş parmağın sebabe ve vasatı beynine alur ve sol elinde bir nesneyi siper eder ve matrak oyunu gibi oynar (1). Hasılı sağ elini Matrak yerine istimal eder, ve bu taife bu fende ol kadar idman ederler ki sağ elinin her bir parmağı hıyara dönmüştür.

Tahsilim zamanında Şamı Şerife

---

(1) Bu da bir yumruk oyunu olsa gerek. **(مطارق)**

birkaç Semerkandî talibi - ilim geldi ve bazının bu fende bir miktar mehareti var idi. Misafirlerdir deyu bunları "Müncik Hamamı„ na ilettik. İçerde bir miktar derledikten (terlemek) sonra hamamın duvarına ol kadar Muşt urdular, ki kabili tabir değildir. Meğer envaı idmanlarından bu, bir nevi idman imiş ve bir kere bunları (Ribve) canibine mesireye çıkardık, hini musahabette bir dizmanı bir zaifcesine "kalk, bir miktar oynıyalım„ dedi. Kalktılar ve oynayan ol zayıf, tuvananın kulağı tözüne bir muşt vurdu. Hemen tepesi üzere geldi ve göm gök oldu. Biz birkaç Rumî talib ilimler havf eyledik, ki öldü deyu. Amma onlar hiç alınmadı ve kalktılar ol madrubu ovdular, aklı başına gelince...)

Sudi'nin Gülistan şerhi, 1249, Matbaai - Amire tab'ı. Sudî 1004 te yazmıştır.

Muşt - Zen

(Malûm ola ki Muşt - Zenliği Sudî merhum, şerhi Gülistan'ında naklü beyan buyurmuş ve garabiyattan deyu kendinin musadefet ettiği birkaç kişiyi re'yelayn gördüm, deyu nakleyler. Lâkin elhaletü-hazihi ahalii gılmananı Enderunu Humayunu cihanbanîde bu sanatı bilmez pek azdır. Hususa sığarı sinde çırağ olup perverdei saray olanlar gayetülgaye meharet kesbetmişlerdir. Hakikatte çok şive ve hilî vardır.

Leketkûp - depme (tekme) vurucu, tabanca yani silî vurucu demektir. Bu dahi bir sanattır ki hadimanı haremi hümayuna mahsustur ki anlar tavaşî ve zengîlerdir. Beyinlerinde (kaplama) ve (tabanca) ıtlak ederler ki bir adama vursa elbette düşer. Hele lâmuhale serasime olur.)

İskenderi Hakîm muhaveresi.

Hediyetül - irfan, Şerhi - Baharistan, Şakir Efendi tercümesi, S. 132. Matbaai Amire tab'ı: 1252.

DAĞIN VE KIŞIN SPORU

VİLDAN AŞİR

HALKIN yaptığı eğlence yollu faaliyetlerin bir kısmının düzenini muhit ve iklim verir. Bunlar ana çizgileri ile bir sıraya konmamış rastgele işlerdir. Bu işler daha ileri cemiyetlerin insanları tarafından benimsendikten sonra düzgün biçimlere, yasalara bağlanır ve faydaları genelleştirilir. Hepimizin sevgi ile kuşattığımız halk sporları bunun en güzel örneğidir. Nitekim kıyı uşağının yüzmesini plâj eğlencesi, dağ ve kar çocuğunun kızağını kış istasyonları modası haline getiren şehirlinin görüşü, şehirlinin zevkidir. Ancak bu zevkin yarattığı iş, parası ve vakti bol olanın malı kaldıkça asıl karakterini kaybeder; halka yarıyan bir fayda iken, varlıklı sınıfın gönül avuttuğu bir lüks olur.

Her güzel şeyi ulusuna bağışlamasını bilen Cümhuriyetimiz halkın beden ve kültür seviyesini yükseltmek için en lüks sporları da ona indirmeğe muvaffak oluyor. Kış sporları için yer yer kulüpler kuruluyor. Halk mektebinin en değerli hocası ordu bu işte de önayak oluyor.. Dinlenme gününü isli sobanın başında geçirmeğe alışık olanı bile dağa, ışığa, neşeye harekete sürüyoruz.

Kış sporları bizim memleketimizin bir çok yerlerinde hemen evceğizimizin önünde yapılabilir. Ancak bu yerler sayılacak kadar azdır. Bunun dışında kış sporu bizde dağa bağlıdır, ve onun öz malıdır. Kış sporu istiyen dağı ister. Dağda kış sporu demek "kayak„ sporu demektir. Yalnız dikkat etmeli dağın pırıl pırıl yanan kucağında yuvarlanmak bütün zevk ve neşesine rağmen bir takım tehlikeleri saklar.....

Ben öyle atlı sanlı bir kayak şampiyonu değilim. Sade kayak sporlarının beşiği sayılan şimal memleketlerinde geçen tahsil yıllarından biriktirdiğim bir takım tecrübelerim, ve kulağımda küpe diye sakladığım hocalarımın sözleri var. Kış sporlarının tehlikeleri bazen ölçülerini uzun ca tutuyor da bir musibet bin nasihatten iyi oluveriyor. Ama bilmem ki bir ders almak için bir uzuvdan olmağa ihtiyaç var mı?

Size bu yazımda kayak sporlarında kullanılacak malzemenin seçimini değil de her üzenenin ilk adımda düştüğü yanlışlıkları anlatacağım. Yalnız bunları sıralamaktan maksadım cesaretinizi kırmak değil, bilâkis sizin bu iş için çok değerli olan pek yürekliliğinizi iyi yola çekmektir.

Avrupa mecmualarını karıştıranlarımızın bir çokları kış sporlarını, meselâ, plâjda şık deniz mayosu göstermek soyundan bir mevsim modası zannediyorlar. Hoş bunun böyle tutulduğu yerler de vardır. Yalnız unutmamalı ki bunun beşiği zengin otellerin tatlı meyillerle, akıl almaz eğlence tesisatı ile bezenmiş parklarında saklıdır. Moda havesli spor -

cu da bu arzusunu ancak otelin caz sesini ve çay fincanlarının içinde dönen kaşıkların şen şakırtısını kulaklarından ayırmamak şartı ile tatmin edebilir. Yoksa bu isteğinin cevabını ne Elma Dağının doğuya yaslanan beyaz yamaçlarında, ne de Uludağ'ın çamlı tepelerinde bulamaz. Bizim dağlarımızda spor vardır. "lüks otel„ yoktur. Dağın da, dağ sporlarının da kendisine göre bir bilgisi, bir tekniği vardır.

Dağ sporları bazan en yumuşak mevsimlerde bile bir tehlike oyunudur. Binbir güzelliğe bürünen dağ, kahpedir. Ona inan, güven olmaz. Dilinden anlamak, huyunu bilmek gerektir. Mutlak bir hazırlık idmanı ister. Dağ sporu enerjiyi su gibi harcayan bir iştir. Hele kar üzerinde olursa hele ayaklarınızda sürüklemesini bir türlü beceremediğiniz iki metrelik tahtalar bulunursa.

Kış sporları yapmak için dağa terü taze gitmek lâzımdır. Bin meşekkatle tepeye tırmanmak için bütün kudret ve kuvvetini sarfettikten sonra ne eğlence olsun diye, ne de idman olsun diye (ski - kayak) yapılmaz. Çünkü yapılamaz.

Ayağına kayakları ilk befa takan bir insan düz bir yerde ve bir karış kar üzerinde düşmeden yürüyebilir. Fakat böyle sarsak sarsak çabalamak, ski yapmak değildir. Dağ da böyle düzlük değildir. Dağ yoluna dökülünce kayak gemi azıya almış bir ata benzer. Hatta bir değil iki ata benzer. Bu kazalı oyuncağın elinde oyuncak olmamak için onu mutlak bir bilenin den öğrenmek ister. Sopasız yürüyüşlerden koşmalardan, dönmelerden, düşmelerden başlıyarak bir yolu vardır.

Her kayak her yerde kullanılamaz. ve herkes aynı kayakla iyi iş göremez. Her sporcu kendi vücut ölçülerine uyan en emniyetli aleti seçmeği bilmelidir. Rastgele marangozun yaptığı ekmekçi küreği kılıklı iki taban tahtasına canmı emniyet edip dağ yollarına koyulmak kendisini bile bile tehlikeye atmaktır. Kayak silah gibidir. Ona güvenebilmek gerektir. Kaymazsa takatinizi tüketir... Kırılırsa yolda kalırsınız.

Bu pek eğlenceli sağlık ve neşe dolu işin hattâ papuç bağlarına varıncıya kadar bir hususiyeti vardır. O bile biraz uygunsuz oldu mu insanın bileklerini keser, bitirir.

Sağda, solda konuşan gençlere dikkat ediyorum: "Adam sen de. İnsan yumuşacık karda düşerse ne olur?„ diyorlar. Sakın aldanmayın! Bir düşüşte ağza burna dolan kar insanı ayakta tutan enerjiyi yarı yarıya tüketir. Onun bir kısmını da zaten soğukla yorgunluk harcetmiştir. Buna isterseniz bir de ayaklarınıza hükmeden iki metrelik koca kayakları ilâve ediniz.

Bütün bunlar bilmediği bir işe kendi başına üzenenleri kollayan küçük tehlikelerdir. Dağı tanıyan ve bu spordan anlayan bir arkdaşın gözü önünde bol ışığa ve havaya kavuşmanın sizi korkutacak hiç bir tarafı yoktur. Dağ ve kış sporları hepinizin kolayca öğrenebileceğiniz sağlık ve neşe dolu eğlencelidir. İş verimi bile sağlık ve neşe ile artar.

MUSİKİNİN TARİH VE EDEBİYATI

AZİZ ÇORLU

Hristiyanlığın zuhuru musiki için büyük bir inkılabın başlangıcı olmuştur.

İnsanları yükseltip maddiyatdan ayırmak görmedikleri allahın azametini insanlara tanıtmak isteyen hristiyanlığa yeni bir musiki lâzımdı.

Hristiyanlık musikiyi ş'irin esiri olmakdan kurtarmak ve insanlara kelimelerin ifade edemediğini musikinin ifade etmesini istiyordu. İşte büyük dâhilerin yüksek eserleri bu felsefenin mahsulüdür.

Hristiyanlığın zuhurundan sonra kilise musikisi tam sekiz asır Homofoni şeklini muhafaza etmiştir. Eski hristiyan kilisesi âyinleri musevî ve kadim yunanilerin ve lâtinlerin âyinlerinden alınmıştır. Kilise musikisinde ilk ıslahat Milan şehri baş papazı Sent *Ambrois tarafından yapılmıştır.* Daha sonraları Papa Büyük *Greguar* (540 - 604) bazı yeni ıslahat yapmış ve kilise âyinlerinde dine lâzım gelen hürmete uygun görmediği ve put perestlerden kalma şarkıları kaldırmıştır. Aynı zamanda yavaş yavaş hristiyanların kilise âyinlerine filen iştirâk etmesini temin etmiştir.

Bu suretle kilise musikisine büyük bir alaka uyandırmıştır.

Kiliselerde kullanılan çalgı bugünkü gibi org olup Hazreti İsa'dan 145 sene evel Stesibiüs icad etmiştir. Fakat eski Yunanilerin icadı olduğu da söylenmektedir. Bu asırda sesin tam olarak yazılabilmesi için pek çok çalışılmıştır. (Yani notaya bir şekil vermek). Romada büyük musiki hareketleri başlamış ve musikiye alaka uyanmıştır.

Pepen le Bref gibi bir hükümdar *Sent Medar* manastırına Papa ikinci *Etiyen*'in gönderdiği iki şarkı muallimi tayin etmiştir.

784 tarihinde imparator *Şarlmayn* Romaya bir çok şarkı muallimleri daha getirtmiş ve ayrıca da Golde, yani bugünkü Fransada Metz ve Suason şehirlerinde iki büyük musiki mektebi açtırmıştır.

Bütün bu hareketlere rağmen ancak dokuzuncu asırda armoni tecrübeleri yapılmağa başlanmıştır. Fakat gayet iptidaî bir tarzda *Hükbalt dö* Sent Aman namındaki bir papaz tarafından yapılan bu tecrübeler musiki için pek fena neticeler vermiştir. Musikinin terakkisini beş asır geriye bırakmıştır.

On üçüncü asrın nihayetlerine kadar musikide bütün ehemmiyet melodiye verilmiş olup musiki ilmi terakki ve inkişaf edememiştir.

Herhalde bu asırlarda yaşayan bazı müzisiyenleri tanımak lâzımdır. Çünkü musikiye çok hizmet etmiş kimselerdir.

Güido Darezo ve Adam dö la Hal mühim simalardır. Adam dö la Hal

1275 tarihinde bazı yeni usullerde şarkılar bestelemiş ve *Mariyon ile Roben'in* oyunları namındaki müzikli bir komedisi Napoli kıralının sarayında oynanmıştır ki ilk opera komik olarak kabul edilebilir.

Bu devirlerde müzisiyenlerin en büyük meşgaleleri iki ve üç melodiyi aynı zamanda dinletmek tecrübeleri yapmak olmuştur. Asrın en mühim hadisesi ise bir çok yeni yeni çalgı âletlerinin icad ve ıslah edilmesidir.

İşte bütün bu hareketler senfonik devri tebşir ve hazırlıyordu.

Fakat henüz orkestrasiyon fikri mevcut değildi.

14 üncü asırda Belçika ve İspanyada müzisiyenler zuhur ediyordu ve yeni eserler yazıyorlardı. *Jan dö Müri* (1270 - 1320) namındaki musiki nazariyecisi de mühim hizmetler ifa ediyordu.

Giyom Düfay ve Okegehm namındaki müzisiyenler ilk defa olarak Füğ kaidelerini icat etmekle musiki ilminin esasını kurmuş oldular.

Aynı tarihde Almanya'da meşhur Marten Lüter yaşıyordu. 1484 tarihinde Saks eyaletinde dünyaya gelmiş ve 1546 da ölmüştür. Lüterin dini inkılabında musiki en mühim ve birinci rolü ifa etmiştir.

Bu büyük adam musikinin bütün insanlara hâkim olduğunu ve insanları iyiliğe sevkettiğini felsefe olarak kabul etmişti.

Bir çok protestan âyinleri bestelemiş olup en mühimi Ein Pest Bürg namındaki eseridir.

Meşhur romantiklerden Meyerber Le Hügno operasında bu eseri aynen kullanmıştır.

Vasat tarihinin nihayetlerinde kilise musikisi yeni bir şekil almağa başladı. Musikide Konsonans ve Disonans denilen kaidelere ehemmiyet verilmek suretile musiki yalnız insanların zekâsına hitab etmeğe ve ruhlara temas edememeğe başladı.

Bestekârlar eskilerin sistemleri olup kilise musikisine hafif meşrep şarkılar koymağa tekrar başladılar. Nihayet Konsil dö Trant denilen büyük ruhani meclis bu gibi eserlerin kiliselerde okunmasını men etmeğe mecbur kaldı.

Daha sonra da Palestrina inkılâbı başladı.

Pierlüiği Palestrina Roma civarında 1524 tarihinde Palestrina şehrinde dünyaya gelmiştir. Zamanının en büyük üstadı olup yeni kilise musikisinin mucidi addedilmektedir. Kilise musikisine en yüksek şeklini vermiş olup kendisinden sonra gelen büyük üstatlara örnek olmuştur. Musikide daimî bir surette melodinin hâkim olmasını temin eden ve insan sesinin güzelliklerini meydana çıkaran usullere avdet etmiştir.

14 üncü asırda Almanyada Nürenberg şehrinde Metr Şantörler namında bir cemiyet teşekkül etmişti. Bu cemiyet azaları şehirleri ve köyleri dolaşarak şarkı okurlardı. Almanyada musikinin ve şarkının inkişafına çok yardımları olmuştur.

ON altıncı asır:

On altıncı asrın başlarında nota birçok merhalelerden sonra katî şeklini alıyor. Asrın ortasında musiki tarihinde mühim bir hadise olan Madrigal zuhur ediyor. Zamanın bütün

bestekârları bir araya geliyorlar ve madrigali vücude getiriyorlar.

Bu 3 veya daha fazla sesler için yazılmış eserdir.

On altıncı asırda bu şekil musiki en yüksek addedilirdi. Madrigal operaya ilk atılan adımdır. Musiki ilmi Monterverde gibi büyük bir üstadın zuhuruna kadar terakki edemiyor ve şekillerini muhafaza ediyor.

Monterverde 1568 tarihinde Kremon şehrinde dünyaya gelmiş, 1643 de ölmüştür. Bu büyük üstat musiki ilminin en mühim kaidelerinden olan Dissonans kanununu icat etmekle musikiye muazzam bir yol açmış olu - yordu.

Dramatik musikiyi bu âlime medyunuz.

Meşhur Galile'nin babası Vensan Galile de birçok yeni eserlerle mu - sikiyi zenginleştiriyor. Fevkalâde org çalan bu musikişinas birçok talebeler yetiştiriyor. Oğlu meşhur Galile babasının evinde bir köşeye atılan bir orğ borusu ile meşhur dür - bünlerinin birincisini imal etmiştir.

On yedinci asır:

On yedinci asırda pekçok musiki üstatları yetişmiş olup ancak bazılarının isimlerini kaydedebileceğim.

İtalya'da Karisimi, Fransa'da ise Kamber en mühimleridir. Kamber Fransa'da operanın mucididir. 1669 tarihinde ilk kurulan musiki akademisinin müdürlüğünü ifa etmiş ve sonra yerini Lüliye terketmiştir. 1645 tarihinde fransız başvekili Mazaren Fransa'ya italyan musikisini sokmak istemiş, operanın idaresini de Lüli'ye havale etmişti. Lüly 1635 tarihinde İtalya'da Florans şehrinde dünyaya gelmiştir. Gayet mahir bir musikişinastır.

Entrikacı olan bu adam kolaylıkla şöhret kazanmıştır. On üç yaşında iken fransız aristokrasisinden mat - mazel dö Monpensiyenin sarayına aşçı çırağı olarak girmiş ve çok durmadan kovulmuştur. Bundan sonra Kıral 14 üncü Lüi'nin orkestrasına keman çalmak üzere girmeğe muvaffak olmuş. Sarayın teveccühünü kazanarak Kıraldan her istediğini elde et - miştir. Bestekâr olarak kendisini tanıtmış ve sarayın küçük kemanlar orkestrasının şefliğine tayin edilmiştir Çok ince ve yüksek bir bestekâr olan Lüli 20 opera ve daha bir çok eser yazmıştır. 1687 tarihinde ölmüştür.

On yedinci asrın en büyük şahsiyetlerinden birisi de hiç şüphesiz Romo'dur. Fransa'da Dijon şehrinde 1683 tarihinde dünyaya gelmiştir. Çocukluğunda musikiye büyük bir istidat gösterdiği halde ancak 35 yaşında eser yazmağa başlamıştır. Fransa'da Lil şehrinde orğ muallimliği yapmış ve daha sonra Klermon bü - yük kilisesinin hizmetine tayin olunmuştur. Bir çok eser ve musiki nazariyeleri yazmıştır.

Kastor ve Polüks namındaki operası çok kıymetli bir eserdir. 1764 tarihinde ölmüştür.

Kezalik bu asrın büyük simaları meyanında Fransa'da Kupren ve İtalya'da Tartini gelir. Bu meşhur bestekâr ve violonist akustik ilmine büyük hizmetler ifa etmiş, bir çok nefis sonatlar ve konsertolar yazmıştır .

Istradella ve Istradivariüs gibi bü-

yük üstatların isimleri kaydedilme - den geçilemez. Bir taraftan büyük üstatlar zuhur ediyor ve aynı zamanda çalğı âletleri en mükemmel şeklini alıyor. Orkestrada en mühim rolü ifa eden keman 1520 tarihinde son şeklini alıp İstradivariüs'den sonra hiç bir tahavvüle uğramıyor. Keman ve aynı cinsten çalğı âletlerinin menşei Hindistan'dır. İsadan pek çok evvel Seylan'da kıral Ravana'nın zamanında ravanastron isminde bir çalğı keşfedilmişti. Bu en eski yaylı bir çalğıdır. Hâlâ Hindistanda dilenciler bu çalğıyı çalmaktadır. Ravanastron kemanı teşkil eden elemanlara mariktir. Keman Lütreri İtalyan denilen büyük devirde katî ve bugünkü şekli - ni almıştır. 4 telden ibaret olan ke - man bütün manasiyle bir orkestra - nın hükümdarıdır. Hiç bir çalğı ke - man ile rekabet edemez. Keman adeta şarkı söyler, güler, ağlar veya bağırır. Bir lakırdı söylemesi eksiktir. Viyolonselde fark şudur ki üç anahtar yani fa; do; sol istimal edilebilir. Bir orkestrada viyolonselin birçok rolleri vardır. En ziyade Kontrbasla beraber kalın bir sada ile armoniyi ifade eder. Bazan da şarkı rolünü görür; mükemmel bir tenor olur. Kıymetli çalğı aletleriyle zenginleşen musiki münhasıran bunlar vasıtasi - le ifade edilmeğe başlıyor ve büyük klasiklerin biribirlerini muzafferane takib ettiklerini görüyoruz.

Almanya eski üstatların yerine kaim oluyor ve musiki filosofik, dramatik ve yüksek bir şekil alıyor.

İtalya melodiye ve şarkıya en büyük yeri veriyor, musikisi *kolay* ve cazip bir şekil olıyor.

Fransa ise ince ve helecan veren bir musiki yaratıyor. İşte bu suretle musiki üç büyük Ekola ayrılıyor. Musiki edebiyatı da iki devre taksim oluyor:

Klasikler ve Romantikler

Bu üç büyük ekolu ve iki büyük devri ayrı ayrı tetkik etmeden evel bazı mühim noktalara işaret etmek isterim. İnsan hayatta maddiyatla en ziyade göz ve kulakla temas eder. Göze ressam; mimar; ve heykeltraş; kulağa ise şair ve musikişinas hitab eder. Şiir düşüncenin, musiki duygunun mahsulüdür. İnsanın ruhu maddî kisvesinde ne rol oynarsa zekâ da sanatta o rolü ifa etmektedir. Musiki tabiatın bazı insanlara ihsan etmiş olduğu bir kabiliyettir. Bu tabiî kabiliyet musiki ilmini öğrenmekle tamamlanır. Hiç bir vakit unutmamalıdır ki, yüksek kültüre malik olmayan bir insanın musikide yüksek eser vücude getirmesine imkân yok_ tur. Dünyaya gelen müsiki üstatları birer âlim, filozof, edip veya şair idiler.

Bir memlekette yeni bir musiki - nin vücude gelmesi için:

1 — Bestekârların yetişmesi

2 — Eserleri çalabilecek ve okuyabilecek sanatkârların yetişmesi

3 — Bunları anlıyacak ve musikiyi sevecek insanlar yetişmesi lâzımdır.

Az zaman içinde yüksek bir müzik olgunlugu göseren Rusya bu yönde eyi bir örnektir.

Öztürkçe Mut Dili:

MUTTA ÇİFCİ YENİ TOHUM YILINA NASIL GİRDİ ?

NEŞRİ

BU yıl buğday verimi pek kısa değildi, ekinler daha kara yaprak iken buğdayın verimli olacağı belli idi; yıl iyi geldi, nisan, mayıs yağmurları az olmakla beraber, bir iki boğanak vaktinde yağıverdi, ekinler kelle (başak) yi tuttu, görkemi (manzara, şahsiyet) arttı, taneler âdeta patlıyacak gibi kellelerde göründü. Tarlalar şimdi sapsarı.

Sarı tarlalarda ekin deren (biçen) beyazlı, alacalı ırgatlar (ekin amelesi) ekin elçimlerindeki (el alacak kadar biçilen ekin sapları) ağırlıktan usanırlar, ağaya aydınırlardı (Şikâyet ederlerdi). Ah iki boğanak yağmur daha, bire elli olacaktı!

Harman kalktı. Karamana kiralandı. 16 kilosu 35 ile 65 kuruş arasında satıldı. Karnı doyan çiftçi, avar tarlasına seğirtti (koştu) buraya, küncü, pamuk, ülübü (böğrülce), maş (mercimekten ufak, ondan daha tatlı, yeşil renkli), fıstık, karpuz ekecek, ama, en çok direşeceği (azimle uğraşacağı) küncü ekimidir; tarlasının en iyi, en bitek (masuldar) yeri ni küncüye ayırır. Ne yaban saygı? Çiftçi, küncüden beklediği umulcama (fayda) yı, başka şeyinden beklemez. Ama, geçen seneki ufacık sineğin verdiği yıkım (zarar) unutulamıyacak kadar çoktur, fidan gibi boy alan küncüler sapsarı kurumuş, tarlalar boşalmıştı. Bu yıl 36,000 kilo küncü çıkaran iki ufak köy (Genceli, Yapıntı) geçen hemen hemen boştu.

Bu yıl ne iyi, bütün kazada 120.000 kilo küncü çıkarılmış, 9500 lira alınmıştır. Bugün çiftçi elinde küncü kalmadı; 12 kilosu, 75 ten başladı. 96 da biraz sallandı, en çoğu 100 kuruştan satıldı; ülübü de iyi para etti, bu da 40—60 arasında verildi. Pirinçin kilosu 10 kuruş bile değil, bu da koraf (parti) koraf Karaman'da satılıyor.

İşte çiftçi yeni senenin tohumlarını ekerken üç ay sonra tükenecek ekmeğinin tasasını çekmiyor, icra memurunun yüzünü görmemiş, yüreğinde kalıp kalıp yağ var, bankaya borcunu yatırıyor (tediye). Öküzü kuvvetli, saban demiri yeni, karnı tok, hele karısı hiç yüz eğmiyor, evini, öküzünü, tarlasını daha çok seviyor.

Şimdi kulaklarda şen türkü söyliyen çiftçinin bir kaygısı var, kışın kar, yağmur çok yağsa da suları azalmasa, kurumasa.

AYIN POLİTİKASI

SAR — MEMEL MESELESİ — BULGAR KABİNESİ — C.H.F. VİLÂYET KONGRALARI — SEÇİM İŞLERİ.

K. Ü.

DIŞARI SIYASA:

Sar:

GEÇEN yazdanberi üzerinde fena tahminlerin toplandığı işlerdenbiri de Sar'dı. Fransızlar, sonaylarda, serbestçe yapılacak plebisit neticesini eyi kabul edeceklerini söylediler. Bu nikbinlerin sayısını artırdı. Ancak reyler üçe ayrılan cephelerden birisinde, mesela statükonun muhafazasında toplansaydı tehlike olduğu gibi devam edecekti.

Atılan reyler ezici bir ekseriyetle almanlardan yana çıktı. Sar halkının ancak yüzde onu istatükonun muhafazasını veya fransızları istemiştir.

Plebisit neticesi, Milletler Cemiyetinde bir karara bağlanacaktır. Bu karar vaziyetin teyidinden başka bir şey olmıyacaktır.

Sar'ın dünyaya biraz sükûn ümidi vermesi yalnız kendine taallûk eden davaların bitmiş olmasından değildir. Almanlar plebisit'ten evelki günlerde artık Fransızlarla aralarında Sar'dan başka hiç bir toprak ihtilafı olmadığını söylemişlerdir. Bu söz; verecekleri reylerle yurdlarının, Fransızlarla Almanlar arasında hırpalanıp durması korkusunu taşıyan Sar'lıları tatmin etmekle kalmamıştır. Hemen bütün barışseverler; Avrupanın bu iki devleti arasında, ana vatan sınırlarının münakaşasızca çizilmiş olmasını sevincle karşılamışlardır.

MEMEL MESELESİ:

SAR meselesinin tam hallolunduğu sırada Memel meselesi çıktı. Burası umumî harbten önce Almanya'ya bağlı olan bir ülkedir. Limanı Baltık denizi üzerindedir.

Versay muahedesinin imzası üzerine burası Fransa tarafından işgal ve idare edildi. Fransa buraya muhtar bir idare vermişti. Bu idare Fransızların bu havaliyi tahliye ettikleri 1923 yılına kadar devam etti. Fransa'nın tahliye etmesini müteakib Litvanya burasını işgal etti ve o da muhtar bir idare kurdu.

Mememl o zamandanberi Litvanya'ya tâbi yaşamaktadır.

Almanya'nın Sar'dan sonra burada da reyiâm usulünün tatbikini istediği ve reyiâm neticesinde burayı ilhak etmeği umduğu anlaşılıyor.

Litvanya cümhuriyetinin buna razı olup olmıyacağı henüz belli olmadığı gibi bu yüzden mühim bir ihtilafın çıkacağı da muhakkak değildir.

BULGAR KABİNESİ:

19 mayıs 1934 denberi Bulgaristan'da idareyi Georgiyef kabinesi ele almıştı. Son gelen haberler; bu kabinenin Harbiye Nazırı olan General Zlatef'in yeni kabineyi kurduğunu ve Sofya'da geniş tevkifler yapıldığını bildiriyor.

Bu kabine değişmesinin normal olmayışı onun kuruluşundan gelir. Georgiyef kabinesi, Bulgaristan'da faşizm yapmak davasını tutmuştu.

İç sıyasada, fırkaları dağıtmış, parlamentoyu hiçe indirmiş, sınıf ayrılıklarını kaldırmağa girişmişti.

Dış sıyasada da; Makedonya ve Trakya çetelerini kaldırarak onların programlarını devlete maletmek, her faşizm edebiyatında yeri olan ırkî yakınlıkları ileri sürerek Yugoslavya'ya yaklaşmak ancak onun müttefikleri olan Türkiye, Romanya ve Yunanistan aleyhinde matbuat hücumlarından geri kalmamak yolunu tutmuştu. Bu tutumda, Balkan anlaşmasında bir gedik açmak ümidi yoktu denilemez.

Georgiyef kabinesi, giriştiği büyük ulusal harekette kendisine destek olamıyacak kadar dar ve azlık bir zümreye dayanıyordu. Bu zümrenin karşısına otuz fırkanın kapatılmasile geniş bir muhalefet çıktı ve Bulgar hayatında büyük yeri olan komitelerin kaldırılması ise kendisine olan muhalefetin hem sayısını, hem de gücünü artırdı.

Kabine böyle geniş muhalefet çenberi içinde kendisine yardımcı olabilecek olan kıralı da gücendirmiştir. Yeni kabine askerî partiden Kıral taraftarı olanların bir galebesi telakki edilmektedir. Yeni kabinenin Bulgaristanın şimdiye kadarki dış sıyasasını değiştirmiyeceği söyleniyor. İç sıyasada da neler yapılacağını hâdiseler gösterecektir.

Komşu Bulgaristan'daki bu değişikliklerin, Bulgaristan'da barışa ve komşulariyle eyi geçinmeğe doğru bir uyanıklık yapması istenir. Bütün Bulgar ruhlarında bu eyi geçinme duygusunu görünciye kadar komşularının uyanık bulunacağı şüphesizdir.

İÇ SIYASAMIZ:

C. H. F. Vilayet Kongreleri:

Geçen aylarda bütün ülkede C. H. Fırkasının her yıl yapılan nahiye ve kaza kongreleri toplanmıştı. Bu ay içinde de iki yılda bir yapılan vilayet kongreleri toplandı. Fırka ocaklarından nahiyelere, oralardan da kaza kongrelerine sunulmuş olan düşünce ve dilekler vilayet kongrelerinde topluca gözden geçirilir ve bunlardan yerinde yapılması mümkün olanlar ayrıldıktan sonra kalanları Fırkanın dört yılda bir Ankara'da toplanan Büyük Kongresine sunulur.

Vilayet kongreleri hususî idareler bütçelerine yön verdiklerinden her muhitteki umran ve irfan hareketlerine de daima müessir olurlar. Bu itibarla bu kongrelerin çalışmaları kaza ve nahiye kongrelerine nazaran daha geniş ve büyük bir kıymet taşır.

Bu yılın vilayet kongrelerinde

kadınlarımızın da bulunması bunlara ayrı bir değer vermektedir. Büyük Millet Meclisinin beş ilkkânunda kadınlarımıza sıyasal hak vermiş olması onların bütün sıyasal işlere girmesine yol açmıştır. Vilayet kongreleri kadınlara ilk sıyasal çalışma fırsatını vermiştir. İki yıl için vilayet idare heyeti seçimi yapan kongreler bu heyetlere de bir çok kadın aza seçmişlerdir.

Günlük gazeteler okuyucularına 1935 ikincikânundaki vilayet kongreleri çalışmalarından çok kısa haberler verebilmişlerdir. Halbuki bu çalışmala' üzerinde duracaklar, yakın alâka gösterecekler yurdun ilerlemesi ve yücelmesi yolunda kongrelerimizin büyük değerli çalışmış olduklarını göreceklerdi.

Kaza, nahiye kongrelerinde olduğu gibi vilayet kongrelerinde de bütün yurdun Büyük Önder'e ve onun Fırkasına beslediği özlü sevgi ve inan, içten gelen bir sevincle anılmıştır.

SEÇİM İŞLERİ:

İkincikânun içinde beşinci Büyük Millet Mecliinin seçimi işleri hazırlanmış sayılır. İkinci seçmenler ayın yirmi beşinci günü akşamı bütün yurdda seçilmiş bulunuyordu. Şubatın ilk haftasında da saylav seçimi mümkün olacaktır. Alınan haberlere göre yurddaşlar seçim işine büyük bir bağlılık göstermişlerdir. Seçim hakkını taşıyanlar yüzde doksan nisbetinde reylerini kullanmışlardır. Bu nisbet; cümhuriyetin yıllardanberi bütün yurddaşlarda artmasına çalıştığı sıyasal alâkanın, erginliğe ve bütünlüğe yaklaştığını gösterir.

Kadınlarımızın sıyasal yaşayışa girmelerinin ikinci ayında başlıyan seçim; evelkilerine göre ayrı bir değer almıştır. Hemen her yerde kadınlarımız birinci seçmen olarak erkekler kadar reylerini kullanmışlardır. Elde edilen rakamlara, Türk kadınının çok geniş ölçüde bu işi üzerine aldığını gösteriyor. İkinci seçmen olarak seçime giren kadınlarımızın sayısı da her vilayet çevresinde erkeklerinkinden az değildir.

Yeni seçim; C. H. Fırkasının büyük öncülüğü ve yurddaşların ağır başlı çalışmalarile başarılmıştır.

Yurd; kurtuluşun ve ondan sonra gelen ilerilik ve yücelik yıllarının başarıcısı C. H. Fırkasına bu seçim münasebetile de sevgi ve inanını göstermiştir. Reyler her yerde Fırkanın gösterdiği ikinci seçmenlere verilmiştir.

Önümüzdeki yıllarda bizi belkiyen sıyasal güçlükler var, Yurd için de bayındırlığı ve ilerlemeyi yalnız yürütmek değil, genişletmek, artırmak gerekiyor. Bütün bu işlerin başarılmasında yurddaşların beslediği yürek ve dilek birliğini, yeni seçim övünülecek derecede açık ve yüce olarak göstermiştir.

AMAZON

E. BEHNAN ŞAPOLYO

AMAZONLARIN Ulu hatunu Baylan karşısındaki silahlı kadınlara;

— Yarın, gök Tanrıya ibadet edildikten sonra, kızlarınızı mabedin önüne getiriniz ve memelerini dağlayınız!..

Dedi. Cenkçi kadınlar bir ağızdan:

— Baş üstüne!..

Diyerek evlerine dağıldılar. Anadolunun, bütün şimal iğesi olan Amazon Türkleri ülkesinde erkek yoktu. Başbuğlar ve ordu hep kadındı. Bu süvari kadınlar, dört bucak insanlarına korku saçmışlardı. Bunlarla başa çıkacak bir erkek ordu yoktu. Diğer uluslar bunlardan pek korkarlardı. Amazonlar efsaneleşmişlerdi.

Amazonlar Anadolu'ya İtil boylarından gelmişlerdi. Bu cenkci kadınlar, iyi ok atmak için küçük yaşta sağ memelerini kızgın bir demirle dağlarlardı. Yarın da küçük kızların memeleri dağlanacaktı.

Tanyeri ağarırken, kadın cenkciler, kızlarının ellerinden tutmuşlar akın, akın gök tanrıya tapmak için mabede doğru akıyordu. Sessizce mabette toplandılar. Güzel sesleriyle ezgilerini okudular. Sonra mabedin önüne toplandılar. Derenin kenarında yaşlı kadınlar ocak yakmışlar, ocağın içine demir şişler koymuşlardı. Şişler nar gibi kızarmıştı.. Analar bu ocaklara dağıldılar. Ellerindeki adakları yaşlı kadınlara verdiler. Yüksek bir kayanın üstüne bir rahibe çıkarak dua etti. Analar çocuklarını sıkı, sıkı tuttular. İhtiyar kadınlar mini, mini yavruların bir kırmızı ben gibi goncalanmış memelerine kızgın şişleri yapıştırdılar. Bu taze vücudları dağladılar.

Artık bu yavruların sağ memeleri dağlanmış, bütün ömürlerince tek meme ile annelik etmeğe mahkûm edilmişlerdi. Sağ meme yurda kurban verilmiş, sol meme de çocuklarına bir armağan olarak bırakılmıştı. Bu çocukların anneleri de tek memeli idi. Bu onların töresi idi.

***

Amazon başbuğu Baylan mermer sarayının geniş odasında ipekli halılar serilmiş olan bir sedirinde oturuyordu. Karşısında kumandan Aksun Hatun vardı. Baylan:

— Aksun bu yıl yüce Kafkas dağlarını aşamadık.

Aksun gülümsiyerek:

— Ne o, Başbuğum. Yine erkekleri mi hatırladınız?.

Baylan Hatun yattığı sedirden doğrularak:

— Onları sevdiğimden değil, erkek çocuklarını onlara teslim etmek için..

— Erkek çocukları teslim, yeni çocuklara hazırlık....

Baylan Hatun bir kahkaha attı:

— Aksun yenisi aklıma bile gelmez. Alnımda yazılı ise bozulsun..

— Niçin?.

— Eğer erkekler çocuk için hatırlanmak lâzımgelirse, bu pek çirkin bir zevk olur...

— Tabiî kanunlar bunu böyle emretmiş..

Bu söz üzerine Baylan yerinden sıçradı.

— Bir Amazon'un ağzından bunu işitmek istemezdim.

— Neden Başbuğ?.

— Kadınlara, erkeklerin lüzumundan bahsediyorsun, eğer kadınlara, erkeklerin lüzumu olsaydı, Amazon devleti tarihe gelmezdi. Erkekli insan kümelerinden bizim ne farkımız var.. Neyimiz eksik, hangi işte yavan kaldık. Ferdî zevkler için ne göz yaşı döken, ne de koca diye inleyen var. Asîl ruhlu kadınlardan müteşekkil koskoca bir kadın devleti.. Cihana bu düzeni veren hep erkekler midir? Bütün Acun insanları anlasın - lar, kadınlar da erkekler kadar yu - muşlarını biliyorlar. Erkeksiz olabiliyorlar. Kadın ne bir esir ve ne de erkeklerin oyuncağı değildir. Onla - rın yüce ruhlarıdır ki, erkeklere bo - yun eğdirir, yoksa acizlerinden de - ğil.. Bunu isbat için Amazon devleti, kurulmuştur. Bu kudreti de Türk kadını göstermiştir.

Bu sırada, kapıda miğferli bir kadın muhafız göründü:

Baylan kapıya döndü:

— Ne var?.

— Tarhan Hatunlar geldi.

— Buyursunlar!. Aksun anladın mı?...

— Evet, haklısınız, suçumu ba - ğışlayınız!.

— Haydi git, bir daha erkeklere kadınların ihtiyacı var deme...

Aksun boyun kesti ve hafif bir sesle:

— Ben aldandım, siz aldanma - yınız!.

— Aldanmıyacağım ve bir erkek sevmeden kara toprağa gömülece - ğim.. Bu sırada üç kadın Tarhan içeri girdi. Selâm vererek durdular, Aksun dışarı çıktı.

Baylan, misafirlere yer gösterdi ve sonra:

— Bu kadın, beni her zaman kızdırır.

— Neden Başbuğ?.

— Bu yıl Kafkasları aşmalı de - dim, bana erkeklerin lüzumundan bahsetti. Tarhanlar hayretle biribir - lerine baktılar. Biri:

— Bir Amazonun aklında erkek yaşar mı?

— Her ne ise bu bahsi tekrar tazelemiyelim, Bu ayın sonunda hazırlanınız, bütün erkek çocukları babalarına götüreceğiz!.

— Buyruğunuz başımız üstüne...

Diyerek dışarı çıktılar. Amazonlar her yılın muayyen gününde büyük ordular halinde Kafkasların ötesin - deki İskit diyarına akın ederler, oradaki erkeklerle temasa gelerek dö - nerlerdi. İskit erkeklerinden gebe kalanlar çocuklarını doğururlar, kız olanları Amazon ülkesinde bırakır - lar, erkek çocuklarını da, gene büyük ordularla Kafkas diyarına giderek,

babalarına bırakırlardı. İşte bu yıl, yine erkek çocukları götürmeğe hazırlanılıyordu.

***

Bir ilkbahar sabahıydı, solgun hayat tazelenmişti, dereler köpürerek akıyor, dağlar, ovalar zümrüdlenmiş, her taraf güzel, her mahlûk şendi. Böyle bir ilkbahar günü, Türk Amazonlar ordusu Thermyscyre'den hareket etti. Amazonlar kucaklarında oğlan çocuklariyle yürüyüşe çıktı - lar. Günlerce at sırtında gittiler. Aras nehri boyundan Kafkas dağları eteklerine, oradan da daryol geçidini geçerek Kazbek dağlarını aştı - lar. Terek nehri civarında çadırlar kurdular.

Amazonların, Hazer boylarında ordu kurduklarını haber alan İskit denilen Saka Türkleri atlarına atlıyarak İtil ve Torik yarım adasından akın akın gelmeğe başladılar.

Yiğit delikanlılardan toplu olan bu ordunun başında Aktan adlı bir başkanı vardı.

Bu şahin bakışlı, geniş omuzlu, iri vücudlu delikanlı İskitlere başkan seçilmişti. En önde Aktan olduğu halde ordular ovada amazonları karşıladı. Amazonlar iki sıra atlar üzerinde erkek çocuklarını elleri üzerinde tutarak, İskitlere karşı durdular. Çocukların babaları daha önce kadınları tanıdıklarından çocuklarını alıyorlardı.

İskitler Amazonlarla bir gece kalıyorlar, burada susuz şarab içiyorlar, akşamdan sabaha kadar zevk ediyorlardı.

Amazon kıraliçesi Baylan bugün pek şendi. Mütemadiyen İskit Cümhur Başkanı Aktan ile alâkadar oluyor, genç ve güzel olan bu kadına Aktan da fazla iltifat ediyordu. Bir Amazonun bir erkekle bu kadar alâkadar olması Amazonların gözünden kaçmıyordu.

Erkeklerden nefret ettiğini her zaman Amazonlara söyliyen Baylan şimdi bir delikanlıya gönlünü bağlamıştı.

Aktan esasen Baylanın güzelliğini geçen seneler takdir etmiş, içine bir ateş düşmüştü. Fakat bir Amazonla evlenmek, onunla hayat arkadaşı olmak pek tehlikeli idi. Bunu bildiği için sevgisini açığa vuramıyordu.

Aktan, Baylan'ın çadırına girdi: Baylan heyecanından titriyor, bir şey söyliyemiyordu, Aktan:

— Baylan niçin bu yıl bu kadar durgunsun! Söyle sende bir şey var!.

Baylan sustu. Aktan:

— Söyle sende bir şey var!

— Ne var?

— Gözlerinden anlıyorum. Beni seviyorsun.

—Bir amazon erkek sever mi?...

— Amazon erkek sevmez, fakat erkek onu severse..

— Amazon onu reddeder..

Aktan ayağa kalktı, iri gözlerini Baylana dikti..

— İki senedenberi kalbimde yaşattığım kadın beni sevmiyecek.. Ne talisizim, bir Amazona gönül vermek ne acı imiş..

Ve sonra içini çekerek:

— Gün uğur..

Dedi ve çadırdan çıkarken Baylan:

— Aktan dur!..

Her ikisi de ayakta... biribirlerine derin, derin baktılar. Baylan:

— Aktan seviyorum..

— Ben de sevmiştim ve seviyorum.. Fakat Baylan ne yapacağız, İskit ülkesine sen gelsen, milletim beni başkan tanımaz. Ben Amazon ülkesine gelsem, canımız tehlikede kalır, ne yapalım..

— Aktan sen benimle gel. Kadınların kalbi daha merhametlidir. Sevğimize hürmet ederler, belki seninle evlenir yaşarız..

Aktan düşünmeden:

— Peki...

dedi ve sabah olmadan ikisi de atlarına atlıyarak Kafkas yollarını tuttular.

Sabah oldu.. İskitler Aktan'ı, Amazonlar Baylan'ı beklediler, beklediler.. nihayet çadırın kapısından baktılar, içerde kimse yoktu. Mesele anlaşıldı. İskitler Aktanı İskit diyarında, Amazonlar da Baylanı Anadolu'da aramak üzere döndüler..

Aktan ve Baylan, Kafkasları aşarak Ankara'ya kadar geldiler, bir köy de gizlendiler: fakat bir türlü dışarı çıkamıyorlardı. Aktan'ı bir düşünce almıştı. Milyonlarca kadının içinde bir tek erkeğin yaşamasına imkân yoktu. Baylanı alarak Ege kıyılarına kaçmağı düşündü. Fakat bu da mümkün olmıyacaktı. Bir ihtiyar kadının evinde şimdilik barınıyorlar, bir lokma ekmek buluyorlar, fakat sonrası ne olacaktı.

Aktan'la Baylanı tam iki ay aradılar.. Nihayet bunların izlerini buldular. Yüzlerce atlı kadın evi sardılar. İki sevgiliyi evden çıkardılar.

Baylan'la, Aktanı, Kızılırmak nehrinin kenarına getirdiler, ikisini de sırt sırta kalın organlarla bağladılar bir salın üzerine bıraktılar.

Amazonlarda bir erkek seven kadınların cezası böyle idi. Aşıkını da sırtına bağlarlar, nehrin akıntısına bırakarak açlıktan öldürürlerdi. Her iki sevgiliyi, sırtsırta Kızılırmağın kızıl sularına bıraktılar... Aktan:

— Baylan nereye gidiyoruz?..

— Dudaklarımız biribirimize değmeden, gözlerimiz biribirine bakmadan, sesimizi işite işite, kanımız soğuyana kadar ölüme gidiyoruz!...

Kızılırmak bu salı aldı.. günlerce götürdü.. Nihayet Karadenizin büyük dalgalarına bu cezalıları teslim etti. Dalgalar bu serseri salı kayadan kayaya çarparak, biribirinden ayırdı.. Ancak ölmüş cesedler bu zamanda yüzyüze gelerek, morarmış dudaklar biribirine değdi, bu iki mermer vücud, dalgalar arasında köpüklere karışarak, aşklarının sonuna erdiler. Nihayet bu iki sevdalıyı, köpüklü dalgalar kucaklıyarak, enginlere alıp gitti...

İSTATİSTİĞİN HIZMET VE FAYDALARI — TÜRK SOY ADLARI — İSTİKLÂL SAVAŞI NASIL OLDU?

İstatistiğin hizmet ve faydaları: Selim Sabit. Devlet Matbaası, 1934

İSTATİSTİK Umum Müdür Muavini Selim Sabit, 24 sayfalık bu küçük eserile istatistiğin lüzum ve ehemmiyetini anlatmıya çalışmıştır.

Bu lüzum ve ehemmiyetli anlamıya ve anlatmaya çok ihtiyaç vardır. Yazıcının bu ihtiyacı göstermek için aldığı birkaç örnek bizce zayıf görünür. Memleketin daha birçok hayatî işleri vardır ki, sağlam istatistikleri olmadığı için ne durumda olduğunu bilmiyoruz. Yazıcı bu çeşidden daha tipik birçok örnekler vermiş olsaydı istatistiğin hizmet ve faydalarını daha çok gözlere çarptırmış olurdu.

Ulusun her yönden bilgiye, karşılaştırmaya dayanan istatistiklere ihtiyacı elbette büyüktür. Bir yandan bu istatistikleri yapmakla beraber bu istatistikleri çözüp hükümler çıkarmak da ehemmiyetlidir. Bu yolda yazıların ve tenkitlerin matbuat ve neşriyat âleminde az oluşuna acınmamak elde değildir.

N. K.

Türk soy adları, yazan: Enver Behnan,
Ankara, 1935, Tarık Edip Kitabevi, 106 sayfa: 40 kuruş.

İŞTE yepyeni, taze ve aranılan bir kitab, ki yazıcısı tam zamanında hem ulusal bir ihtiyacımızı karşılıyor, soy adı arayanlara geniş ölçüde bir yol açıyor; hem de bize Türk âdetlerinden bahsederek basit ve birkaç sayfalık yazı içinde atalarımızın türeleriyle tanıştırıyor.

kitabda eski Türklerin nasıl ad koduklları, Türklerde ad koma merasimi, ad yapma usulü, kısaca anlatılmış ve sonra beherinden birçok isimler teşkili kabil olan 2885 erkek ve 510 kadın ismini alfabetik bir liste halinde ve manalarile beraber gözümüzün önüne koymuştur. Kitabın sonuna, Soyadı Nizamnamesi ve Kanunu da konmak suretile bu yoldaki bütün müşküllere cevab verilmiş oluyor.

Kitabta gösterilen isimler uluorta derlenmiş şeyler değil, ancak hirçok tarihî vesikalardan çıkarılmış adlardır ve yeni dil savaşımızın verdiği neticelerden de istifade edilmesi unutulmamıştır. İsimlerin hemen hepsi pek güzel, gerek mana, gerek söylemek bakımından en hoşa gidenlerden seçilmiştir.

Kitab, yalnız soy adlarını değil, bundan sonra yeni doğacak çocuklarımız için de has Türk dilinde isimler vermek itibarile bu yönde de ayrıca bir hizmet etmektedir. Genc ve çalışkan yazıcısını kutlarız.

A. C.

İstiklal savaşı nasıl oldu?
M. Şevki. Akşam kitabhanesi: 200 büyük sayfa 80 kuruş

MUHARRİR, düşman işgalinin en acı günlerinden büyük kurtuluşa kadar Anadolu'da gördüklerini samimî bir müşahid kalemile yazmıştır. İşgal altındaki Anadolu ve kuvayı milliyenin kuruluşu ve isyanlar; hâdiseler nakledilmek suretile, güzel bir üslûbla tasvir edilmiştir. Millî kurtuluşlardaki heyecanın kuvvetini, az fakat özlü insanların çevrelerinde nasıl hareketler yarattıklarını bu kitabın sayfaları arasında bulacaksınız.

Muharrir millî cidalin ilk yıllarında Afyon cephesinde, Konya isyanında bulunmuştur. Kara taassubun ne dereceye kadar körleştiğini ve hattâ canileştiğini muharrir size bütün iğrencliğile vaka halinde anlatmaktadır.

Eserin İnönü, Sakarya harblarına aid kısımları da herkesi alâkalandıracak şekilde yazılmıştır. Muharrir harbların teknik mahiyetine girmiyerek güzel bir üslûb içinde herkesin görüp anlıyacağı mevzulara dokunmuştur.

Büyük taarruz eserin dörtte birini tutmaktadır.

Kurtuluş savaşının bu çığırda yazılmış ilk eserini okuyucularımıza müjdeleriz.

K. Ü.

ANKARA HALKEVİ KÖYCÜLER KOLUNUN ÇALIŞMASI

ÜLKÜ'nün bu sayısından başlıyarak Halkevlerinin çalışmalarından birkaç örnek vereceğiz. Halkevlerinin türlü kolları bulundukları yerlerde güzel ve yararlı işler başarmaktadırlar. Toplu ve inanlı çalışmaların bu güzel verimlerini halka ve Halkevleri üyelerine tanıtmakta fayda vardır. Her Halkevi çocuğu bu yazılarla yurdun her yönüne dağılmış arkadaşlarının çalışmalarını öğrenmiş olacaktır.

ANKARA Halkevinin köycüler komitesi aralarında bir iş bölümü yapmışlar ve 6 takım teşkil etmişlerdir:

1 — İş kovalama takımı: Köylere giderek şikâyetleri, istekleri dinler, kendine aid olanları yapar, diğer takımlara aid olanları da onlara bildirir, köylünün işlerini kovalar.

2 — Bayındırlık takımı: Köylerin iymarı ve güzelleşmesi yolunda çalışır. Meselâ, bu kol Balkata gitmiş, köylünün kağnılarını yeni arabalarla değiştirmiş, sıhhî halâlar yaptırmış, yunağı temizlettirmiş, köyün haritasını çizdirmiştir. İlk yazdan itibaren ağaç diktirecek, yollarını yaptırmağa çalışacaktır.

3 — Sağlık ve soysal yardım takımı: Köylere her giden takıma doktorlarile iştirak etmiş, bugüne kadar iki yüzden artık hastaya bakmış, parasız ilâclarını vermiş, sağlık ve temizlik hakkında öğüdler vermiş, köyün yollarını temizlettirmiştir.

4 — Kültür takımı: Okuma yazma isteklerini uyandırmış; Balkat köy ile yanındaki Karakoson köyünde Halkevi tarafından bastırılmış olan sütçülük, ağac bakımı, arıcılık, hayvan bakımı, yemleri, aşıcılık hakkında kitablar dağıtmıştır. Bu iki köye yazı tahtası, duvar levhaları göndermeği kararlaştırmıştır.

5 — İmece takımı: Örnek köyde bir köy sandığı yapmakta, bütün köylüyü buna ortak etmeğe çalışmaktadır.

6 — Ekim öğüd takımı: Köylülere bağcılık, bahçecilik ve çiftçilik öğüdleri vermektedir. Örnek köyüne kıraç yoncası tohumu göndermeği kararlaştırmıştır.

Bu 6 takımdan her birisinin bir başı, bir yazganı vardır ve her birisine komite azasından da bir veya ikisi karışmıştır. Her kol yapacağı iş hakkında komiteye malûmat verir, akıl birliği yapar. Komite reisi her kolun işlerile alâkadar olmakta bulunmuş, ayrıca iş kovalama ve bayındırlık takımlarında da iş almıştır.

Komite bayram tatilinden istifade ederek Balkat köyünde şu programla bir tetkik yapmıştır.

1 — Yaşayış tarzı:

a) Medenî hayat ve işçilik (yani çiftçilik, çobanlık, bağcılık ve saire gibi),

b) Aile teşkilatı, ailede karşılıklı vazifeler ve haklar,

c) Genel âdetler,

d) Beşerî münasebetler,

e) Ahlak ve seciye,

2 — Sanatlar:

a) Mimarî ve evleri,

b) İhtiyar edilmiş olan küçük sanatlar: kadın ve erkekte,

c) Kazanc sanayii,

d) Yapabildikleri zatî eşyaları,

e) Alıp sattıkları eşya ve malzeme,

3 — Irk ve milliyet hususiyetleri:

a) Dinî bağ, mezhebî temayüller, eski itikadlar,

b) Fiziyonomi hususiyetleri,

c) Kıyafet hususiyetleri,

d) Milliyet ve varlıkları hakkında malûmatları,

c) Eski ananeler, eşyalar damgaları, ziynetleri,

4 — Beşerî vasıfları:

a) Halk bilgileri,

b) Atalar sözleri, kaideler,

c) Uğur ve saire için kullandıkları eşya,

d) Çocuk, delikanlı, kart devirlerine mahsus âdetler ve hususiyetler, doğumdan ölüme kadar mevsim farkları ve felsefesi,

a) Eşyaya verilen adlar, maddî şeylerin adları,

b) Manevî şeylerin adları,

c) İnsan isimleri, Has isimler,

d) Lehceleri, şive hususiyetleri,

e) Gramer kaideleri farkları, hususiyetleri.

Bu program köycüler komitesinin köy tetkiki için anıklamış olduğu genel programın ana hatlarıdır. Bu ana hatların bir kısmını ancak uzunca bir zaman ve daha derin bir tetkikle araştırmak kabil olacağı için köye giden heyet, zamanı ve imkânını göz önüne alarak bu ana hatlar üzerinde yürümek şartiyle yapabildiği tetkikleri tesbit etmiştir:

Bu tetkikatı yapmak için Komite Reisi B. Kemal Akman, Doktor B. Atıf, Avni Candar, Bn. Nur A. Candar, ressam B. Refik Epikman, B. Mahmud Özel, Viyolonist B. Hulûsi Karluk, B. Sezai Erkut, Bn. Münire, Bn. Münevver Erkut, B. Mehmed Tuğrul bayramın ikinci günü Örnek köy olan Balkat'a gitmişlerdir.

Evvela köylü ile kadın, erkek bir araya toplatılmış, bayramlaşılmış, köylüye şeker ve çörek sunulmuş, beraber götürülen kitablar dağıtılmıştır.

Sonra köylünün hastalarının muayenesi ve ilaclarının verilmesi başlamış otuz kadar hafif ve ehemmiyetsiz hasta ve yaralı tedavi edilmiştir. Köyde sarî ve ağır hiç bir hasta olmadığı sevincle görülmüştür.

Bunu müteakib tetkiklere başlanmış ve iki gün sürmüştür. Bayramın üçüncü günü öğleden sonra Karakoson köyüne gidilmiş, kitab dağıtılmış, öğüdler verilmiştir.

BALKAT KÖYÜ:

Balkat, Ankara'nın 5 km. G. C. dedir. köyün bulunduğu arazi Çaldağının eteğinde tatlı meyilli bir sahadadır. Köyün ortasından geçen bir yarıntı köyü ikiye böler. Şark parçası büyüktür.

Köyün suyu az değildir. Üç çeşmesi vardır. Fakat toprak sulamağa yetmez. Suyun evsafı muayene ettirilecektir.

Köyün çok eski bir varlığı olduğu söyleniyor. Şarkındaki tarlalardan 40 yıl evel küp içerisinde bir iskelet çıkarıldığı öğrenildi. Tarife nazaran bu Eti defin tarzını andırmaktadır. Köyde beyzi yontma bir asma kat direği, büyük bir mermer sütun kaidesi - Selçukî tarzında - ve Yunağın yanında da üstündeki haç kabartması hemen iz bırakacak surette karışmış Bizans devrine aid bir stel fünerer, üstünde F O P yazısı mahkûk müdevver bir direk parçası vardır. Yazının baş harfi herhalde kırıktır, bozuktur. Mermer sütun kaidesi köyün garbinde ve derenin öte yanındaki daha yüksek sırttan çıkarılarak köye getirilmiştir. Yirmi beş santim kar tabakası dolayısiyle bu tetkikatı tamamlamak kabil olamadı.

Köy (40) evli 265 nüfusludur. Camisi var, mektebi yoktur. Caminin odasında evelce çocuk okutulurmuş. Fakat köyün aslî halkından okur yazar hemen hiç yok gibidir.

Köyün ancak on beş evi çiftçidir. Diğerleri hem yabancı, hem de kimisi fabrikalarda, kimisi çiftliklerde işçidir. Köy hemen tamamiyle şehirlileşmiştir.

Köylünün dileği çalışarak refaha kavuşmaktır. Arazi dardır. Mera hemen hiç kalmamıştır. Mahsulatının değerinin az olmasından şikâyetçidir. Çayırları olmadığından kıraç yonca tohumu, hayvan hastalıklarına bakılmasını, sulama için su ve 4 senedenberi toprak tesviyesi yapılarak bırakılan 1-1,5 kilometrelik şoseye muvasala yolunun yaptırılmasını istemektedirler.

Köyün asıl yerlisi olarak yalnız bir aile başı gösteriliyor: Tahmas oğlu Süleyman. Diğer çiftçi ve asıl sekene Ayaşın Güdül, Ankara'nın Peçenek, Kızılca hamamın Çavundur, Çerkeş'in Çatak, Haymananın Topaklı köylerinden gelmişlerdir ve o suretle anılırlar: Güdüllü oğlu, Peçenekli oğlu, Çavundurlu oğlu, Çataklar, Topaklı oğlu. Bundan gayrı bir de Cingaralar vardır ki, bunların Çungar'a olarak tanıdığımız ve asıllarının Çungar Kalmuk olduğunu bildiğimiz Türk kabilesinden olmaları fazla ihtimal dahilindedir.

YAŞAYIŞ TARZI:

a) Köyün asıl yerlisi olan on beş familya ekimcidir. Hububat ziraati umumidir. Köyün gerisinde her familyanın birer, ikişer parça bağı vardır. Göğeri de ekerler ve suları olse bu işi ilerleteceklerdir. Birkaç ailenin birkaç yüz davarı; beş on sığırı vardır. Tiftik ve yapağı fiatlarının da düşkün olması hayvancılığın terakkisini bozmakta, kurak yıllar köylüyü yıkmaktadır.

Aile teşkilatı: Şehirdekinin aynıdır. Eyi geçinilir, saygı ve sevgi ye-

rindedir. Çalışmaktada her şeyi tam Türklere yakışan bir ciddiyetle ortak_ laşa yaparlar.

Beşerî münasebetler: Âdetleri umumiyetle şehrin aynıdır. Hiç bir hususiyet göze çarpmıyor. Köylünün biribirlerile münasebetleri eyidir. Nifak ve kavgaları yoktur. Köylü biribirile eyi geçinir, çekememezlikler yoktur. Komşu köylerle de eyi geçinirler.

Türklüğün bariz vasıflarından olan misafirperverlik en fakirinde bile göze çarpar. Hırsızlık, mala, cana, ırza hiç bir kast yoktur. Temiz, metindir, cesurdurlar.

Evleri: Eski mimarî yavaş yavaş değişmiş ve yeni yapılan evler daha temiz ve havadar, daha sıhhî olarak yapılmağa başlamıştır.

Zemin topraktır. Bazı evlerde toprak sedirler de vardır. Ufak pencereler büyümüş, odalar genişlemiştir. Malzeme kısmen taş ve ekseriyetle kerpiçtir. Odaların tavanları direklerin üstüne sık kamış konmak suretiyle toprakla örtülüdür. Köyde evlerin çoğu kiremidlidir. Odalarda ocak yoktur. Sobalarla ısıtılır. Aş evlerin de ocak ve tandır denen üstü acık fırın vardır.

Küçük sanatlar: İhtimalki şehrin yakın olması bütün ihtiyacın oradan teminini kolaylaştırmaktadır. Kadınlar sade yün ve tiftik bükerek çorab örerler; fakat makine çorabı daha çok kullanılıyor.

Un, süt, yoğurt, sadeyağ, pekmez, bostan, üzüm gibi gıdaî maddelerden gayri bütün ihtiyaclarını, hattâ odunlarını bile haricten tedarik ederler. Koruları yoktur, mahrukatları tezektir.

Ata sözleri, kaideler: Atasözleri çoktur. Fakat bunlar umumiyetle bildiklerimizdir. Kısmen değişenleri varsa da bunları sorgu ile söyletmek kabil değildir. Ancak konuşurken ve yerinde zaptetmek lâzımdır.

Kaide olarak tarla taksiminde ok atmak âdeti caridir. Ölmüş bir adamın veresesi adedince tarlası bölünür. Bir adamın eline verese ve bölük sayısında taş verilir. Bunun beheri vereseden birisine aiddir ve herkes kendi taşını bilir, fakat atacak adam bilmez. O adam her taşı tarlanın bir bölüğüne atar, ve her bölüğe kimin taşı düştü ise o onun olur ve itiraz etmez. Bu en eski bir Türk ana_ nesidir ve hâlâ görülüyor ki Anadoluda yaşiyor.

Çocuk, delikanlı, âdetler: Çocuk sevilir ve istenir. Çünkü ailenin istinadgâhı, yardımcısı sayılır. Kız, erkek bir çocuk on yaşından sonra mutlak surette familyanın çalışmasında ortaktır. On beş yaşını bulmuş bir çocuk çifti eline alır, babasına güclü, zorlu iş koymaz. Delikanlılar ekseriya askerlikten sonra evlendirilirler. Evlenecek bir delikanlı 200-500 arasında çeyiz hakkı, 50-200 arasında baba hakkı verir. Bunda âdeta pazarlık edilir. Verilen çeyiz hakkı mutlaka yatak, halı, kilim, bakır, kahve, sofra takımı gibi ev eşyası na sarf olunun.

Düğüne davet için mutlak bir usul yoktur. Bir tezkere, yahut ufak bir çıkın şekerle bu iş yapılır. Davetlilere dürü verirler. Düğün salı gü_

nü başlar, çarşamba günü kıza kına yakarlar, eğer kız eli yoksul bir yere gidiyorsa, yahut öksüzse merasimle ağlanır ve ağıtlanır.

Kıza kına konurken def çalınarak türküler ve maniler söylenir.

Bir örnek:

Güvercinim uçuverdi
Kanadını açıverdi
ı İloğlu değil mi
Öptü de geçiverdi..
Abenim aslan yarim
Duvara yaslan yarim
Duvar cefa götürmez
Bağrıma yaslan yarim..
Kapıdan girdik oda
Beş lira verdik biz yurda
Kovsanız da gitmeyiz
Yatacağız bir burda..
Abenim aslan yarim

. . . . . .

İhtiyarlar saygılanırlar. Defin merasimi tamamile islamîdir.

Musikî ve oyunlar: Musikî koşma dedikleri oyun havalarile bozlaklara, manilere münhasır gibidir. Bunları derlemek için fonoğraf lâzımdır. Evvela plağa almak, sonra da notaya geçirmek kabil olur. Bir mani örneği.

Muhtar güdüllü oğlundan:

Caminin ezan vakti
İçinin düzen vakti
Ben yarimi yitirdim
İlkbahar gazel vakti

Abenim aslan yarim
Başımın tacı yarim
İller bana acımaz
Sen bana acı yarim
Köprünün altı diken
Yaktın beni gül iken
Allah da seni yaksın
Üç günlük gelin iken

Şu bozlağı Topaloğullarından Hasan oğlu Rahim Öterden dinledik. Bu ağıdı kocası istiklal harbine giden bir kadının yaktığı söylendi:

Bir mektub yazdım kara yazılı
Haymana çölünde istihkâm kazılı
Çok gelinler kalmış yanı kuzulu
Yaha yunan yaha ocağın söne

Bir mektub yazdım aklı karalı
Böyle cenk olmamış dünya duralı
Hazır ol vaktine yunan kıralı
Çekeriz orduyu variyoz gayri

Karadan bindirdiler şimendifere
Selam söyle ahbabıma, yarime
Sağ olup da sılasına gelene
Cenneti âlâda görür kendini

Yaranım der ki ben de vezirden vezir

Emsalim içinde olmam rezil
Mezarım kazılmış, kefenim hazır
Yaha yunan yaha ocağın söne

Çekin kuramı, kuram beş oldu
Gören gördü görmeyene düş oldu
Haymana harbı hepsine baş oldu
Yavrularım perişan aslanım sen bilin

Sen gideli terkeyledim hamamı
oğlun küçük çeviremez obamı
Senin için beslediğim tombul mememi

Düşmanımı saracak aslanım sen bilin

Bu zat burçak tarlasını da çok güzel okudu..

Bu babta yapılacak tetkikler yeni Türk musikî devrimi yönünde çok büyük yardımlar etse gerektir.

Oyunlara gelince: Eğlentilerde zeybek, çiftetelli ve âdi ayak oyunları oynanır. Bunların hiç bir hususiyeti yoktur.

Beden terbiyesinde geridirler.

Güreş, cirid, binicilik yakın vakte kadar varmış. Fakat şimdi yok gibidir.

İnsan adları: İnsan adları hemen tamamile samî dildedir. Yaşar, Dursun gibi, öz türkçe adlar pek nadirdir. Dilin aslı bu adlarla korunur. Bu babta öğüdler verildi, yeni soy adları da hepsinin güzel ve türkçedir. Bunların seçiminde Halkevliler âmil olmuştur. Birkaç örnek:

Torun, Atar, Akat, Akkaş, Çeri, Ateş. Acor, Öter, Eke, Erim, Kaya.

Zekâ ve kabiliyet itibarile yüksek bir derecededirler. Gazi okuluna giden çocuklardan birkaçının karnelerinin hepsi eyi derece gösteriyor.

Balkat köyünde bir ev.

ÜN — ISPARTA. Sayı: 8.

EYİ bir düşünce ile, başyazı olarak, Necib Ali Küçüka'nın mecmuamızda intişar etmiş olan "Türk dili ve Türk müziği„ adlı yazısını almış, müzik devrim fikrini yaymak yolundaki savaşa böylece karışmıştır.

İkinci yazı, Ispartada bir ticaret malı olan gülyağcılık ve gülcülük hakkında Isparta Saylavı Bay Kemal Ünal'ın Ankara radyosunda verdiği konferanstır. Bunda gülyağının ne olduğunu ve ne işe yaradığını öğreniyoruz. En mühim nokta gülyağının bütün esanslara ana olmasıdır.

Üçüncü yazı C. H. F. nın 6 okunun sonuncusunun izahıdır. "İnkılâbcıyız„ başlıklı olan bu son yazı, ankılâbın ne olduğunu ve büyük Türk devriminin nasıl yayıldığını hulâsa etmektedir. Yalnız çok istenirdi ki, bu yazıda o başlangıctan sonra devam eden, her yöndeki yeni devrim ve kurumlar da söylensin. Büyük Türk devrimi yalnız sıyasal bir rejimi yıkarak memleketi sadece istibdaddan kurtarmakla kalmamış, her sahada geniş mikyasta inkılâblar yaparak onların beherinden de pek çok mesud neticeler almıştır.

Elli yıl evel lisan sadeliği için mücadele etmiş bir Ispartalı olarak takdim edilen Bay Mustafa Hakkı'ya aid yazıda biz bu iddiayı tevsik edecek hiç bir örnek göremedik! Bu yazıların devam edeceğini görüyoruz. Bundan sonraki yazılarda Nef'iyane örnekler degil, iddia ile uyğunları seçilse eyi olur. Yahud Bay Hakkıyı sadece Ispartalı bir şair olarak tetkik etmelidir.

Hikmet Turhan Dağlıoğlu'nun "Hamid Livası„ yazısı çok değerli bir tetkiktir. Bu yazının sonunu görmeden bir şey söyliyemiyeceğiz. Yalnız Bay Hikmet bu tetkiklerini Topkapı Müzesindeki defteri hakani kütüklerinden yapmıştır. Mahallî kadıların sicilleri de tetkik edilirse sade tarih bakımından değil, Türk sosyolojisi ve Etnoğrafya bakımından da çok değerli neticeler alınır.

Zikredilen adlar arasında:

Soflar, Kınık, Kılıç, Kayı, Kızık, Sücüllü, Salur, Kozlu, İbrahimli, İmiş, Doğancılar gibi birçokları kabile adlarıdır ve Isparta havalisinin sekenesinin hangi Türk il, ulus, uruk ve boyuna aid olduğunu göstermek itibarile çok kıymetlidir. Bunların devamını bekliyoruz.

Afyon'un "Taşpınar„ ında çıkmış olan "Şühudde Hamid oğullarına aid mühim bir kitabe„ yazısı aynen alınarak altında bir de mukabele var. Bu kabil fikir karşılaşmaları çok eyi neticeler verir. Yalnız geçen sayımızda "Taşpınarı„ okurken söylediğmiz vechile, kitabenin klişesinin konması hakkındaki temennimiz yerinde görünüyor. Çünkü iki tarafın birisinin (Zeynüddin) dediğine diğer taraf (Rüknüddin) diyor. İnsan iktibaslarda daima hata edebilir. Bunun için bu gibi tetkiklerde fotoğrafın mevcudi-

yeti şarttır. Bu aynile ÜN için de variddir, çünkü bu iki isimden hangisinin doğru olduğu hakkında bizi tereddüdden kurtaramıyor.

Son yazı olan "Isparta çevresinde eski eserler„ yazısında Yalvaç'ta Profesör (W.Ramsay) tarafından hafriyat yapılmış olan (Antioche ad Pisidium) hakkında malûmat veriliyor. Biz, bu sütunlarda yeni yeni keşifler görmekle daha ziyade sevinc duyacağız. Çünkü o havalide henüz ismi ilim âlemince duyulmamış, tetkik edilmemiş pek çok eski varlıklar bulunduğuna kaniiz. ÜN'den bu vadide hizmet bekleriz.

TAŞPINAR — AFYON, Sayı: 26:

Baş yazısı "Türk Kadının Öneni„ dir. Bu çok güzel ve özlü fikri yürekten alkışlamaktadır. Yalnız dil tasarruflarında T. D. T. C.nin tebliğlerini göz önünde tutmak gerektir.

İkinci yazı ünlü telsiz mucidi Marconi ile bir mülakatın tercümesidir. Ve bize bu büyük adamı, insanlığa çok değerli keşiflerile sayısız hizmetler eden ilim adamını ve yeni çalışmalarını tanıtıyor.

"Ulusal Arttırım„ başlıklı ökonomik yazı, çok güzel nasihatler veriyor.

AKPINAR — NİĞDE, Sayı: 5:

"Ozan ve Kopuz„ adlı başyazısında sözümüzün, sazımızın bizden olacağını söyliyor.

İkinci yazı, Arkeolojik hafriyat hakkında Göllüdağ'da 933 de keşfedilen harabede hafriyata memur Remzi Oğuz'un Niğde Halkevinde verdiği konferanstır. Bunda hafriyatın ne demek olduğu ve nasıl yapılması lâzımgeldiği ve milletlerin bu kabil hafriyatlara verdikleri ehemmiyet anlatılıyor. Bu konferansın hepsi değil. Alttarafını da bekliyebilir miyiz?

"Niğde Tarihi„ yazısı devam ediyor ve değerlidir. Bu kabil tetkikat için âdeta bir örnek mahiyetindedir.

HALKEVİ — ESKİŞEHİR, Sayı: 25:

"Köy ve Köylü„ makalesindeki hikâyenin zamanını anlıyamadık.. Bu geçmiş zamana mı, hale mi aid? Tagallüb ve kuvvet, umumî bakıştan eyi anlatılmış olmakla beraber, sade hastalıktan bahsedilmiş, ilâc aranmamıştır. Bizce her şeyin bir ilacı olduğu gibi bunun da vardır:

Tenvir ve okutmak. Bunların birincisini Halkevleri, ikincisini de yeni muallimler yapacaktır.

"Eskişehir'de buğday çiftçiliğinde tarlaları sürme işine dair bazı buluşlar„ başlıklı yazı, çok özlü ve değerlidir. Bu kabil yazılar, bilhassa bizim gibi çiftçi bir memleket için âdeta bir hazinedir. Köycüler kollarının bu yazıyı köylülere açık dille anlatmaları çok istenir.

AKSU — GİRESUN, Sayı: 12:

Başyazısı "Birinci Cildin Muhasebesi„ dir. Aksu, bunda tavazula çalışmış olduğunu, hiç bir zaman yüksek iddialar peşinde olmadığını söyliyor. Bu yazıdan anlıyoruz ki, Aksu gayretile, temiz işile kendisini zorla sevdirmiş ve mecmuacılara karşı ür-

kek davrananlara emniyet telkin etmiştir.

Yazılar arasında, Şarkikarahisar'ın Kınık köyünü tahlil eden yazıyı çok beğendik. Yazıcısının bu yönde yeni çalışmalarını bekleriz.

YENİ TOKAT, Sayı: 33.

"Musiki üzerinde„ ve "Turhal Tarihine Bir Bakış„ adlı yazılarla birçok hikâye, roman mecmuanın muhteviyatını mütenevvi göstermektedir.

YENİ TÜRK — İSTANBUL, Sayı: 27.

Başyazı, yüce Önder Atatürk'ün Büyük Millet Meclisinin dördüncü açılma nutkudur.

İkinci yazı "Türk İl (devlet) çiliği„ başlıklı ve devlet ökonomi sıyasasını müdafaa eden ve bunun lüzum ve zaruretlerini anlatan güzel yazılmış bir makaledir. Bunda, devletin, Türk ulusu ve yurdunun yaşaması için her ne yapmak lâzımsa, ifrat ve tefritsiz olarak ciddiyet ve itina ile yaptığı izah edilmiştir.

"Bütün Dünyada ve Bizde İktısadî Vaziyet„ başlıklı yazı, dünya iktısadiyatının yürüyüşünü ve bizim iktısadiyatımızın nasıl geliştiğini çok güzel izah etmektedir. Bu yazıda maden ihracatımız, yeni inkişafa başlıyan sanayiimiz etrafında da mücmel malûmat verilmekte ve iç ve dış ticaretimizin gittikçe yükseldiği anlatılmaktadır.

"Göçebelik„ başlığı altında çok güzel bir tetkikle karşılaşıyoruz.

Bu yazıda, Türklerin en eski hayat ve medeniyetlerin sade göçebelik olmadığı söyleniyor.

"Göçebe, denince neden akla Türklerin geldiği bir türlü anlaşılamaz. En eski zamanlarda Türkler yerleşmiş, ekimci bir millet iken, birçok kabileler, akvam göçebelikle yaşıyorlardı. Meselâ İbraniler göçebe idiler. Sonra Türkler, kendilerine yerleşecek bir yer bulmak için göçüyorlardı; yoksa mütemadiyen göçebe yaşamak onların bir hususiyeti değildir.

"Türkiye'de Resim Hareketleri„ başlıklı yazı, bizde resmin ve ressamlığın geçirdiği devirleri hulâsa eden güzel bir tarihçedir.

"Galatasaray Yerli Mallar Sergisinde„ başlıklı yazıdan öğreniyoruz ki, İstanbul Halkevi güzel bir teşebbüse önayak olmuştur.

Türk kadın el işleri, bizden gayri bütün dünyanın hoşuna giden ve kıymet verilen ince bir sanat olarak telakki edilir. Yirmi yıl evel "Kleinasiatischestikereien„ adıyla Almanyada intişar eden bir kitab görmüştük. Bu kitab bizim yerli bürüncük ve diğer ince, pamuk, yün, ipek dokumalarımıza işlenmiş ince ve çok nefis sanat eserlerile dolu idi.

İstanbul Halkevinin böyle bir sergi açması, bize ümidler verdi. Bu hem memlekete yeni bir ihracat maddesi kazandıracak, hem de erkeksiz kadın-

larımıza iş bulmamıza yardım edecektir.

"Fenlandiyaya dair„ seyahat hatırası bizi âdeta oralarda egzdiriyor.

"Annelerimize„ bir hikâye.. aristokratça başlıyor, bir facia anlatıyor. Bu mevzu fena değil, fakat niçin böyle hırçın ve feci bir sona eriyor, âdeta eski Yunan trajedisi gibi gayesiz ilâhi bir darbe.. O kadar..

YAZI BÖLÜMLERİNE GÖRE ENDEKS
ÜLKÜ, MART 1934 - ŞUBAT 1935; SAYI 13 - 24

EDEBİYAT:

DİL:

ŞİİR:

TARİH — ESKİ ESERLER:

COĞRAFYA:

ÖKONOMİ:

FEN:

BAYINDIRLIK:

SANAT:

SAĞLIK VE SPOR:

KÖYCÜLÜK:

HALKEVLERİ:

ÜLKÜ:

ANKARA HALKEVİNİN AÇTIĞI SOVİYET RESİM SERGİSİNDEN ÜÇ TABLO.

Rajoki'nin kadın portersi

Gerasimos'un Bir Kolkhoz kürsüde

Devnaka'nın sivil tayyarecilik